Inainte de ocupaţie

Nu trecuse încă luna din ziua în care România declarase război Austro-Ungariei, şi cele dintâi aeroplane germane apărură d'asupra Bucureştilor.

Era în ziua de 12 Septembrie, vechiul stil, anul 1916.

Pe la orele 2 d. a. cinci *Taube* germane apărură d'asupra Capitalei. Bateriile instalate pentru apărare începură să tune, şrapnelele se spărgeau fără folos sub ele în pomatufuri de puf alb, iar de sus, pasările de pradă vărsau proectilele înveninate asupra populaţiei surprinsă şi aiurită.

Una din cele mai negre pete pentru germani va rămâne aceste atacuri lipsite de bărbăţie asupra oraşelor fără apărare.

Deşi Bucureştiul este calificat că ar fi o cetate, judecat după cingătoarea de forturi ridicate după planurile generalului Brialmont, în realitate Capitala regatului e un oraş deschis. Forturile sale nu mai au nici o întrebuinţare militară fiindcă au fost de mult dezarmate, iar germanii cunoşteau această împrejurare.

Dar ura în potriva ţărei pe tronul căreia domneà un Hohenzollern ridicat în potriva casei sale şi metoadele războinice, a cărora temelie morală ereà numai dorinţa de a birui cu orice preţ, au împins pe potentatul Teuton să ordone cel mai odios măcel asupra populaţiilor civile.

In codul războaelor stà, ca o axiomă, principiul că

ori care civil prins cu arma în mână, că ori care om descoperit în zona războinică cu intențiuni ostile și fără calitate militară, să fie privit drept spion şi trecut sub arme. Această axiomă admite, dar, că războiul nu este legitim şi tolerat decât numai între militari. Dar dacă atacul cu mâna înarmată a civililor în potriva armatelor este privit ca o infracțiune la statornicirile războiului, și dacă civilul prins cu arma în mână este scos de sub garanţiile ce acoperă pe militarii căzuți prinși, cu cât mai mare asprime nu ar trebui pedepsit atacul militarilor asupra civililor?

In ziua de 12 Septembre aeroplanele au aruncat bombe asupra cartierelor celor mai populate ale oraşului, au nimerit în mijlocul tuturor aglomerațiilor și au omorât mai cu osebire femei și copii. Morții și răniții acestei întâi isprăvi germanice au fost cifrați la aproape 800.

A doua zi 13 Septembrie escadrila de 5 Taube apărù asupra Bucureștilor la orele 11 a. m.

La 11 fără câteva minute clopotul cel mare dela Mitropolie începu să zgudue văzduhul cu mugetul său lugubru, sergenţii de oraş fluerau sinistru, publicul care umplea străzile în această zi atât de senină şi plină de soare, alerga acum spăimântat să caute un adăpost.

Pasările de pradă se iviră deasupra Arsenalului armatei din Str. 13 Septembrie. O bombă căzu drept în poarta casei cu No. 48 în al căruia parter locuiam. Toate geamurile apartamentului din parter fură sfărâmate, femeea de menagiu îmi fù ucisă în stradă, toți câți se aflau în acel moment prin apropiere: un soldat de ordonanță în poarta casei cu No. 31, un tăetor de lemne, un birjar fură omorâți. Câteva persoane au fost rănite.

Dela 12 Septembrie şi până în ziua evacuărei, populaţia bucureşteană a trăit, tot mereu, zi şi noapte, sub teroarea aviaţiei germane: ziua erau aeroplanele, noaptea era zepelinul.

Câte scene tragice, câte doliuri, câte nenorociri.

Una din cele mai spăimântătoare tragedii mi-a fost povestită într'una din zilele acelea. Era într'o Duminică. Intr'o căsuţă din cartierul gărei de Nord un mic funcţionar dela căile ferate întârziase în pat, până la orele $8^1/_2$, fiind zi de odihnă. In antreul casei cei doi copilaşi se jucau. De odată o groaznică explozie, izbucneşte. Omul tresare şi se scoală, dar în clipa aceea vede rostogolindu-se, din tindă în odaia de culcare, capetele copilaşilor. Omul a înebunit pe loc.

Bucureştenii îndurau cu mare greutate necazurile războiului. Oraşul scufundat în întuneric din cauza vizitelor zepelinului, oprirea circulaţiunei pe străzi dela orele 9 seara, suspendarea tuturor spectacolelor, îndatorirea de a stinge toate luminile înlăuntrul locuinţelor la întâia somaţiune a poliţiei, deşteptările de noapte în concertu sinistru al clopotului dela Mitropolie, al pocnetelor şrapnelelor dela posturile de apărare, al groaznicelor explozii căzute din Zepelin, toate acestea erau o răsturnare prea repede a tuturor obiceiurilor de până atunci.

Populaţia bucureşteană avea un suflet de timp de pace. Crescuţi într'o epocă de bun traiu, de linişte, de prosperitate continuă şi aproape generală, bucureştenii nu aveau sufletul pregătit ca să îndure nici lipsurile materiale nici zguduirile morale. De şi fondul acestui suflet nu este laş, totuşi o lungă deprindere în belşug şi nepăsare a găsit pe toată lumea aceasta prea slabă în faţa evenimentelor prea mari.

Răsfăţaţii unei prea lungi perioade de linişte s'au răzvrătit sub cele dintâiu lovituri ale soartei potrivnice. De aceea sila măsurilor de ordine şi rigoare, scumpetea vieţei care începea, lipsurile materiale, nevoia de a renunţa la confort, iar mai în urmă ştirile rele de pe câmpul de război au dat naştere unei dispoziţiuni de adâncă nemulţumire.

In dosul frontului militar, sănătos încă, Bucureştiul constituia acum frontul «defetist».

Mai cu seamă după înfrângerea noastră dela Turtucaia, Capitala îşi perdu capul.

Militarii cari veneau de pe front, mai ales cei cari veneau din Carpaţi unde moralul, până la o vreme, fusese destul de bun, se minunau de ce vedeau în Bucureşti. Căci aci foiau şi zilnic năşteau născocirile, ştirile rele, toate închipuirile unor minţi bolnave.

Bătălia dela Turtucaia a găsit populaţia bucureşteană fericită în optimizmul ei trândav.

Fără muncă controlatoare, mulţumită cu declamările seci ale politicianilor, educată politiceşte sub epoca lungei domnii a regelui Carol, în care un singur cap gândea şi o singură voinţă lucra, presa de toate colorile, cât şi partidele politice credeau că militareşte suntem o putere de neînvins. Despre bulgari, încaltelea, aveau o idee plină de milă. Ce ierau în stare să facă în faţa noastră acei „zarzavagii!?"

Deplinul succes dobândit peste Dunăre în campania din 1913, când am repezit 300,000 oameni asupra unei ţari fără apărare, faptul de arme dela Ferdinandovo unde divizia de 3000 călăreţi români, a putut captura o brigadă bulgară de 8000 soldaţi cari n'au mai vrut să se bată, ne zăpăcise cu desăvârşire.

Un politicianizm de suprafaţă, de vorbe goale, de autolaude, de exagerare a puterilor şi a virtuţilor ce aveam, crease o stare mintală atât de fals optimistă încât nu erau decât foarte, dar foarte puţini români cari să şi închipuiască cum că armata română ar putea fi bătută de bulgari.

De aceea bătălia dela Turtucaia era aşteptată cu o naivă încredere.

Bine înţeles la Turtucaia, armata română nu s'a aflat numai în faţa armatei bulgare. Publicaţiunile mili-

tare germane arată că armata bulgară nu forma decât un procent redus al corpului care a atacat Dobrogea. La Turtucaia armata română s'a aflat în fața unei armate compusă din germani, austrogermani, turci şi bulgari, iar comandantul suprem, care a conceput şi a condus bătălia, erea unul din cei mai mari generali germani Feld-Mareşalul von Makensen. Meritul bulgarilor a fost prin urmare mediocru.

In cele mai multe zile coprinse între dureroasa înfrângere dela Turtucaia şi evacuarea Bucureştilor de către autoritățile și armata româna, am dejunat într'un cabinet particular al restaurantului Europa, cu ministrul industriei, defunctul Alexandru Radovici.

Alexandru Radovici îmi era un vechiu prieten, atunci îmi era și ministru, căci eram președinte al Casei Centrale a meseriilor. Atât pentru afaceri de serviciu cât şi din spirit de camaraderie eram foarte des cu el la masă; în zilele acestea stăteam în curent cu variațiunile dispozițiunei sufleteşti a guvernului în ceeace se atingea de mersul operațiunilor militare.

Un fapt care m'a surprins foarte neplăcut, și m'a autorizat să augurez rău pentru rezultatul campaniei era acela că, în loc să ne strângem rândurile în fața primejdiei, dimpotrivă ne dezmățăm în fața duşmanului, care înaintà biruitor asupra noastră. Caracteristic era că sferele guvernamentale, chiar în toiul luptei, lucrà ca să stânjenească acțiunea generalului Averescu.

* * *

Aci o ușoară abatere de la povestire.

Incă de la declararea răsboiului — ba chiar și de mai înainte — trei bărbați țineau asupra lor pironite privirile pline de încredere ale publicului. Acești trei bărbați erau: Ion I. C. Brătianu, șeful Guvernului, Nicu Filipescu, șeful partidului conservator partizan al intrărei în acțiune și General Averescu.

Ion I. Bratianu era șeful guvernului. Felul în care

condusese negocierile diplomatice, faptul că întârziase intrarea în acțiune până ce Rusia a fost adusă ca să iscălească un tratat de alianță care ne acorda toate revendicările noastre teritoriale, inclusiv Torontalul în Banat şi Cernăuţii în Bucovina, faptul cel'alt că Brătianu era nu numai în fruntea unui mare partid politic dar era și moștenitorul unui nume popular și cu o puternică tradiţie de patriotizm, îl recomanda încrederei generale.

Nicolae Filipescu era şi cea mai simpatică şi cea mai românească figură politică a momentului.

Comunicativ, prietinos, înarmat cu o activitate fermecătoare, bun și Mare Român, suflet cavaleresc, curagíos până la temeritate, blând și iertător, destoinic de mari acţiuni pătimaşe dar incapabil de vre-o micșorime sufletească, în stare să iubească ca nici unul altul, dar neștiind să urască cu răutatea sufletelor meschine, acest om târă după el încrederea populară.

De şi boer de neam şi conservator de idei, erea, dacă nu un democrat, dar de sigur cel mai populist dintre fruntaşii politici. Iubitor al excentricului și al punerilor în scenă politice, nu odată, în expedițiile sale electorale sau de altă natură politică, s'a travestit și şi-a modificat figura. Una din plăcerile sale erea ca din vreme în vreme, să mănânce cârnaţi și fleici la masa unei cârciumi modeste în văzul tuturor, înconjurat de electorii sai favoriţi.

Nicolae Filipescu care 'şi iubea ţara şi neamul mai pre sus de toate, erea puterea vie şi neadormită, sufletul cald şi oţelit care înflăcără ţara, împingeà guvernul la acţiune, omul care a contribuit să creeze în România acea unanimă pornire războinică.

Generalul Averescu, bine apreciat în cercurile militare, nu erea de loc un om popular. Datorită n'aşi putea

spune cărei minunate întâmplări dar mai ales datorită înfrângerilor suferite de alţi generali, numele său se ivì de odată mai pe toate buzele. Armata începu să creadă orbeşte în el.

Când, după dezastrul dela Turtucaia, i se dădu în locul generalului Aslan, comanda armatei dela Dunăre, încrederea generală renăscù şi în oştire şi în public. Nu era un militar care să nu 'şi fi pus toată nădejdea în el.

Eram într'o zi pe platforma unui tramvai unde se aflau şi doi sergenţi din infanterie. Sergenţii plecau a doua zi pentru armata din Dobrogea.

La întrebarea unui domn dacă sunt speranţe ca bulgarii să fie respinşi, unul din sergenţi răspunse zâmbind:

— „Dumneata n'ai auzit că acum comandă acolo generalul Averescu? Dacă e domnul general Averescu nu avem nici o teamă".

Am făcut această abatere dela şirul povestirei, spre a nota care era situaţia morală a generalului Averescu în vremea aceea.

Armata aproape întreagă îşi punea speranţele în el, pe străzile Bucureştiului, când trecea în automobil, trecătorii în grupuri îl salutau ridicând pălăriile şi strigau:

— „Să trăeşti!, domnule general. Scapăne de duşmani!".

Când, peste câteva zile, Comunicatul Oficial anunţà că armata română a trecut Dunărea la Flămânda sub comanda generalului Averescu, în tot Bucureştiul nu fù de cât un lung strigăt de entusiazm. Fabrica de născociri, ce a funcţionat cu activitate, în tot timpul războiului, revărsa în chiar ziua aceea, un potop de ştiri.

Se spunea că au trecut în Bulgaria 4 diviziuni complecte, sau 80.000 de oameni. Martori oculari, sosiţi întradins dela faţa locului, afirmau că au văzut trecerea. S'a aflat mai târziu că, spre a stimulà voia bună

a armatei, comandantul concentrase la punctul de trecere câteva sute de bărci în care soldații de infanterie au fost îmbarcați. Apoi în sunetul muzicilor și în urale nesfârșite soldații români au pus piciorul pe malul cel'alt. Această trecere nu s'a făcut însă fără jertfe.

* * *

Una din tainele acestei campanii a fost că, orice hotărâre luată de către Marele Stat Major și de către comandatul român, era în scurt timp cunoscută de către inamic. De aceea aproape nici o acțiune de surprindere n'a putut fi executată de trupele noastre. Tot astfel și la Flămânda. In momentul în care trupele române începură să treacă Dunărea o escadrilă de aeroplane germane apărù pe cer și bombardă trupele române cu toate proectilele de care dispunea. Ai noștri avură cu acest prilej numeroși morți și răniți.

Dar a treia zi o știre dureroasă circulă: armata română fusese silită să se retragă în graba pe malul stâng al Dunărei. Pe cât de mare fusese însuflețirea publicului, pe atât de mare era decepția.

Ministrul Radovici,— inspirat bine înțeles, din sferele cârmuitoare—biamă cu asprime acțiunea G-lului Averescu.

După părerea sa trecerea Dunărei fusese o greșală dezaprobată de marele Stat major. De altfel generalul Averescu nu dădea probă de nici o capacitate — așa spunea ministrul — pentru orice acțiune și pentru toate punctele de sub comanda sa, cereà trupe și tot mereu trupe, pe când generalul Prezan, care comanda armata din Moldova, nu numai că nu avusese nici o înfrângere și nu numai că nu a cerut nici odată nici un soldat, ba chiar a mai dat altora din ceeace aveà.

Generalul Prezan, în urma nepopularităței de care începea să se bucure generalul Iliescu,[1]) devenea generalul favorit al cercurilor guvernamentale.

[1]) Generalul Iliescu, secretarul general al Ministerului de război era desemnat pentru șefia Statului Major.

Şi totuşi, cu toată retragerea grabnică din Bulgaria popularitatea generalului Averescu creştea în oştire.

Dar nici chiar publicul cel-lalt nu vrea să admită cum că Averescu ar fi putut săvârşi o greşeală. Admiratorii generalului şi adversari ai guvernului dădeau următoarea versiune.

Generalul Averescu avusese un plan grandios. Trecând Dunărea cu o forţă impunătoare de 80.000 oameni surprinsese şi încercuise pe inamic. O parte a armatei de invazie avea misiunea să se repeadă în marşuri forţate asupra Razgradului, important nod de cale ferată, spre a împedica sosirea rezervelor inamice, iar grosul armatei cădea în spatele armatei lui Makensen, care, prinsă între armata de invazie şi armata Dobrogei, era silită să capituleze. In faţa unei atât de strălucite perspective, statul major gelos şi nevoind să lase Generalului Averescu o victorie atât de mare, a ordonat, peste capul său, retragerea trupelor.

Bine înţeles că în această povestire erea numai fantezie. Motivele retragerei au fost altele, care nu intră în cadrul scrierei de faţă.

Deşi, în realitate, planul generalului Averescu nu fusese prea fericit, totuşi lumea credea orbeşte în general. Tocmai în aceste ceasuri, popularitatea generalului — care peste patru ani trebuia să devie covârşitoare şi să'l impue în fruntea guvernului,—prindea rădăcini.

Pe ce se întemeia şi care îi era obârşia? Iată încă o taină.

De multe ori m'am gândit la această formidabilă adoraţie populară pe care nu o citeam în Istoria veacurilor trecute, dar pe care o văzusem născând şi pe care am văzut-o în continuă dezvoltare până la punctul ei culminant.

Generalul devenea din zi în zi, mai popular fără să aibă nici unul din acele titluri sau însuşiri care fac de

obiceiu popularitatea. Cu câţiva ani mai înainte un alt general, acela în Franţa — Generalul Boulanger — devenise, tot astfel popular peste noapte. Dar General Boulanger izbise imaginaţia populaţiei pariziene printr'o figură impunătoare şi estetică, printr'un cal negru de o rară frumuseţe şi prin aceea că izbutise, în calitate de Ministru al războiului, să întrupeze ideea revanşei. Dar Generalul Averescu n'avea nimic din toate acestea: Nici figură estetică, nici cal negru şi frumos şi nici nu întrupa vre-o idee patriotică. Ceva mai mult, în anul 1907, fiind Ministru de războiu, a înecat în sânge răscoala ţăranilor care trebuia să-l adore mai târziu.

Un scriitor American a scris că sunt oameni cari au putut să exercite o mare înrâurire asupra concetăţenilor lor fără să aibă o singură însuşire deosebită văzută. Nici talent oratoric, nici talentul scrisului şi nici vre-o faptă măreaţă la activul lor, şi totuşi au putut ajunge idolul compatrioţilor. Aceşti oameni — scrie Americanul de care vorbesc — se pot numi oameni-magnetici...

Numai admiţând această putere, care scapă până acum cercetărilor ştinţei pozitive, ne putem explica popularitatea generalului Averescu şi încrederea oarbă a oştirei de şi nu câştigase măcar o singură bătălie.

Popularitatea adică adoraţia chiar la distanţe mari fără ca fiinţa adorată să fi fost măcar văzută de adoratori, intră de multe ori în domeniul ocultizmului şi al telepatiei. Popularitatea născută prin transmiterea sugestiei la depărtări ese din cadrul încrederei raţionale a conştiinţelor deştepte şi face parte din categoria fetişistă. Generalul Averescu este mai mult un fetiş decât un om popular.

*
* *

Căderea Turtucaei aduse o nouă nenorocire naţională în împrejurările de atunci. Nicolae Filipescu, sufle-

tul opoziţiei care luptase un an şi jumătate pentru intrarea în acţiune, muri.

De mult bolnav de inima lui mare, înviorat puţin când regimentele româneşti au trecut Carpaţii, căderea Turtucaiei îi dete lovitura de moarte. Câteva zile mai înainte de aşi dà sfârşitul de veci, l'am văzut în camera lui de lucru trântit îmbrăcat pe canapeaua pe care nu voia s'o părăsească. Erea doborât. Cu glasul plângător şi stins spuneà:

—S'a dus idealul nostru naţional. Nici odată n'aşi fi crezut că ne vor puteà bate Bulgarii. Ce ruşine pentru noi!

Mândria lui românească era — dacă se poate — încă şi mai rănită decât îi erea inima.

Peste patru zile a murit.

Soarta nemiloasă nu s'a îndurat să prelungească, până în ziua izbândei, viaţa acestui luptător de o mare rasă.

In ziua morţei sale neamul românesc a perdut un mare patriot.

AGONIA

După căderea Turtucaei lupte grele începură pe tot frontul Carpaţilor Munteniei. Apoi alte lupte grele în Dobrogea.

După o însemnată victorie românească la Jiu, când armatele germane şi austro-ungare suferiră o sângeroasă înfrângere, frontul de apărare românesc fu spart în munţii Gorjului.

Invazia inamică intrase în Oltenia, iar evacuarea Capitalei şi a întregei Muntenii fù hotărâtă.

A doua zi după acest al doilea dezastru am dejunat pentru cea din urmă oară cu Ministrul Radovici la restaurantul Europa. Zic «pentru cea din urmă oară» fiindcă un an mai târziu a murit la Iaşi.

Radovici era deprimat ca şi toţi câţi mai ereau de

faţă. Vorbind de marea catastrofă şi de marile răspunderi, Ministrul luà apărarea şefului său.

Brătianu nu e de vină, fiindcă Brătianu s'a. împotrivit cât a putut. Brătianu nu voia să intrăm acum în războî fiindcă ştia că nu suntem pregătiţi, dar l'a împins opoziţia şi l'a terorizat până ce a trebuit să cedeze pentru ca să nu izbucnească revoluţia. Vina este a lui Filipescu şi a celorl'alţi.

Acum cine să mai poarte răspunderea fiindcă Filipescu murise?

Primejdia se apropia de Capitală, din două părţi fiindcă şi generalul Makensen trecuse Dunărea la Zimnicea. Statul major hotărî o mare bătălie pe Argeş, atât spre a salva onoarea armelor române cât şi spre a respinge îndoita invazie, dacă se puteà.

Nu intră în intenţia mea să fac o descriere a războiului orí măcar a luptelor date în jurul Bucureştilor, voiu povesti numai două episoduri pe care le ţin dela martori ocolari.

Batălia de pe Argeş nu fusese rău concepută—însăşi criticii germani au recunoscut valoarea ei — însă au fost greşeli de execuţie. După o victorie însemnată la Cărbuneşti în urma căreia armata turco-bulgară părăsise câmpul de bătae în fuga nebună către Dunăre, peste noapte se întâmplă un eveniment care schimbă situaţiunea în defavorul armatei române.

In urma bătăliei victorioase de peste zi, un aviator francez veni repede în Bucureşti şi însufleţi lumea povestind ca armata română a câştigat o mare victorie şi că bulgari fug nebuneşte spre Dunare. Dar entuziazmul fu mărginit. Şi aceasta din cauză că, cu câteva zile mai înainte, o ştire mincinoasă ridicase Capitala în picioare. O telegramă, plăzmuită în magazinul «Ruleta» din strada Lipscani, spunea că armata română a câştigat o mare victorie între Craiova şi Slatina, că am făcut 40.000

prizonieri, că germani fug în dezordine în spre munți părăsind tunurile și toate trăsurile.

Intr'o clipă știrea se respândi, telegramă fù poligrafiată și împărțită, drapelele naționale începură să fie arborate pe la magazine. Insă poliția interveni repede și puse capăt delirului. Iată de ce victoria reală găsi în București o lume sceptică.

A doua zi după victoria armatei române — când după însăși mărturisirea germanilor, Mareșalul Makensen s'a aflat în primejdia de a fi prins — oștirea noastră s'a găsit în cea mai critică poziție.

Când se va scri istoria acestor zile se va afla întregul adevăr asupra dezastrului.

Un martor ocular mi-a povestit următorul episod:

Era în ziua de 15 Noembrie stil vechiu dis de dimineață, când iată că apare generalul Referendaru galben la față și foarte îngrijat. Cum veni întrebă de colonelul Naumescu comandantul regimentului 2 de roșiori. Colonelul, bolnav de cancer era culcat într'o trăsură unde tremură de frig înfășurat într'o blană. Generalul Referendaru îi spuse: „D-le colonel, divizia întreagă este împresurată de inamic și amenințată a fi prinsă. Nu putem scăpa decât dacă vei face o șarjă asupra satului Prunaru, spre a deschide linia de retragere."

Fără a spune o vorbă, colonelul Naumescu se sculă, dete ordin să se sune chemarea, se puse în capul regimentului și salutând cu sabia pe general îi zise:

— „Domnule general, regimentul 2 de Roșiori vă mulțumește pentru onoarea ce'i faceți de a putea muri pentru patrie."

Căci, în adevăr, acest regiment de 300 de oameni mergea la moarte sigură.

Colonelul Naumescu șarjă cu sabia sus, în fruntea celor trei escadroane ale sale, din care peste câteva minute nu mai erau în viață decât vre-o 70 de oameni.

Colonelul rănit greu fu dus în Bulgaria şi muri acolo.

Bravul locotenent Budac Alex. muri vitejeşte lovit de un glonţ în frunte pe când şarjà în capul escadronului său. Greu răniţi căzură unul după altul: maiorul Gheorghiu C., căpitanii C. Postelnicescu, C. Dumitrescu, M. Vasilescu şi locotenenţii C. Munteanu şi Vintilă Alexandrescu.

Mai târziu generalul Makensen, povestind unui girant de minister şarja dela Prunaru, a spus următoarele:

„Am văzut că se pregăteşte un măcel inutil fiindcă tot frontul satului Prunaru erea garnisit de un şir de mitraliere. Când am văzut că regimentul de cavalerie vrea să şarjeze satul, numai spre a da voie unui general român ca să scape în automobil pe la spatele acestui regiment sacrificat, am voit să trimit un aghiotant să previe pe colonelul român că îşi duce întregul regiment la un măcel fără folos. Dar mi-am zis, după aceea, că intervenţia mea va fi interpretată ca o încercare de a împiedeca salvarea diviziei ameninţată, şi m'am abţinut".

Patru zile în şir bubuitul tunurilor s'au auzit din Bucureşti. Patru zile în şir armata română s'a bătut şi într'o supremă sforţare, a căutat să respingă invazia.

Aceste patru zile populaţia Bucureştilor le-a trăit într'o permanentă surescitare aşteptând rezultatul marei bătălii care trebuea să aducă fie înfrângerea şi capitularea, fie alungarea duşmanului.

Pe Neajlov s'a dat ultima bătălie.

Iată „Foaia Calificativă" dată de către colonelul Bunescu care comanda divizia 14, locotenent-colonelului Alexandru Bacalbaşa, comandantul regimentului 38 de infanterie:

„In luna Noembrie, pe când comandam Divizia 10 în luptele pe Neajlov, la 19 ale acestei luni, Divizia

fiind atacată de forțe puternice și mai ales puternic bătută de artilerie superioară, trupele noastre de pe întregul front au început să se retragă.

Atunci am cerut ajutoare comandantului apărărei Dunărei din care făcea parte Divizia 18; aceasta mi-a trimes un batalion de infanterie sub comanda Locot.-Colonel Al. Bacalbaşa. l'am îndrumat să desfăşoare întregul batalion în lanț de trăgători, să pună baioneta la armă, să pornească la atac pe un front de un chilometru, să împuşce pe oricare se va retrage de pe front și nu va inainta la contra atac.

Ordinul s'a executat întocmai. *Locot.-Colonel Bacalbaşa şi cu toți ofițerii de sub comanda sa, au înaintat vitejeşte şi au întors toate trupele la atac, inamicul a fost respins şi frontul nostru restabilit pe vechile pozițiuni.*

Astfel că acest ofițer în acea ocazie a dovedit mult curaj și energie. l'am dat această însărcinare într'un moment așa de greu căci îl cunoaștem de multă vreme și 'l știam om de caracter și de nadejde.

Propun să fie decorat acest ofițer spre a fi răsplătit pentru fapta sa vitejească".

Comandantul Diviziei 14, *Colonel Bunescu.*

Acest fapt de arme a rămas necunoscut. Fiindcă locotenentul colonel Bacalbașa nu era favoritul oamenilor zilei. Acest ofițer n'a fost nici măcar înaintat, iar drept răsplată, a fost trecut la partea sedentară din care cauză a trebuit să se retragă din armată, imediat după încheierea păcei.

Regimentul 38 infanterie din Brăila fiind foarte grèu maltratat în dezastroasele lupte din Dobrogea a trebuit refăcut cu elementele din depozit. Un batalion a fost alcătuit din aceste rezerve, dar lipseau armele Manlicher. In lipsa acestora batalionul a fost înarmat cu

pușca italiană; dar nici soldații nici ofițerii nu o cunoșteau.

Batalionul fiind pornit pe Neajlov de îndată ce a fost constituit, locotenentul colonel a cerut un ragaz de măcar 24 de ore pentru ca, cel puțin ofițerii și subofițerii să cunoasca arma. De o camdată răgazul a fost acordat. Insă peste două ore, în fața cererilor urgente ale Colonelului Bunescu, batalionul a fost băgat în foc cu o armă de care nu se putea servi.

Soldații au primit-o, totuși cu încredere și bucurie fiindcă această pușcă avea o baionetă foarte lungă. Şi cum soldatului român îi place să se bată mai mult în luptă cu arma albă, pușca italiană îi convenea.

Locotenentul colonel, de îndată ce a intrat în linia focului, a dat ordin trupei să puie baioneta la armă, să se desfășoare pe un front foarte întins, mai întins decât era prudent; dar era de mare nevoie ca inamicul să creadă că are în fața-i o trupă proaspătă și numeroasă care intră în luptă. Şi 'n adevăr batalionul resfirându-se pe o lungime îndoită decât îi era ertat, a pornit la atac în strigăte fioroase, pe când goarnele sunau puternic atacul.

Bulgarii și germanii din fața, de și cel puțin de șase ori mai numeroși, văzând acea linie atât de întinsa cum vine asupra lor, și auzind acel urlet infernal, au crezut că o întreagă armată îi atacă. Atunci, ne mai așteptând să dea piept cu năvălitorii, au rupt-o la fugă.

Şi astfel lupta a fost câștigată și divizia 18-a a fost degajată.

Capitularea Bucureştilor

Populaţia a trecut prin două panici mari, cea dintâi după dezastrul dela Turtucaia, între sfârşitul lunei Septembrie şi începutul lui Octombrie, cea dea doua după perderea bătăliei de pe Neajlov la porţile Bucureştilor.

Am mai spus-o, locuitorii Bucureştiului nu s'au arătat a fi demnă populaţie a Capitalei regatului. Crescuţi în belşug în seul bunului traiu, în trândăvia sedentarismului, aceşti târgoveţi trăind o viaţă de pace, fără să cultive sporturile, fără să aibă decât preocupări de bun traiu, oameni care pentru cele mai scurte distanţe se urcau într'o birje cu tariful atât de eftin, nu erau pregătiţi nici pentru privaţiuni fizice şi nici pentru sguduiri morale.

Uşoara campanie din Bulgaria dela 1913 o deprinsese şi deprinsese pe cei mai mulţi cu câştigurile eftine. Prin cafenele şi prin saloane se proorocea că vom trece munţii şi vom lua Transilvania făcând o simplă preumblare. Oameni care ştiu în totdeauna de toate, afirmau că guvernul nostru a luat toate măsurile ca să intrăm în Ardeal atunci când ungurii nu vor mai avea acolo nici un soldat de întâia linie.

Bucuria stârnită de această veste era încă o dovadă de lipsă de bărbăţie. Invăţaţi la toate de-a gata, Bucureştenii noştri nu înţelegeau să intrăm în războî şi să devenim o Românie Mare decât dacă ni se va garanta

că vom avea la sfârşitul campaniei zero morţi şi zero răniţi.

Spiritul de jertfă, care este nedespărţit de simţul adevăratului patriotizm, era absent.

Vorbesc, bine înţeles, de acea parte a populaţiunei care stă la suprafaţă.

Când s'a aflat în Bucureşti că Turtucaia a căzut, a fost o mare panică. Teama că Bulgarii vor trece Dunărea la Olteniţa şi în câteva ore vor fi la Bucureşti a înebunit burghezia cu dare de mână.

Oamenii cu înalte situaţiuni sociale, oameni cari au agitat pentru războiu, oameni politici au început să'şi facă bagajele. Exodul în spre Moldova şi în special către Iaşi a început. Zilnic trenurile transportau familiile cu dare de mână. Inalţi funcţionari, militari superiori, bogătaşi plecau. Unele autorităţi făceau pregătiri de plecare. Banca Naţională, Casa de depuneri îşi transportau depozitele în convoae ziua în amiaza mare, în văzul tuturor.

Măsurile militare luate de urgenţă şi numirea generalului Averescu în capul armatei dela Dunăre a amânat criza aproape două luni de zile. In timpul acesta exodul către Moldova a mai încetat, fricoşii, însă, plecau.

După perderea bătăliei dela Ghimpaţi şi Drăgăneşti, orice nădejde e perdută. Capitala se umple de fugari de pe front. Pe străzile cari vin dela barierele despre Sud apar şirurile de trăsuri militare fugite din rând. Chesoane de artilerie cu câte un cal, cavalerişti scăpaţi cum au putut fără armă, soldaţi de infanterie rupţi de oboseală şi plini de noroi; apoi lungi şiruri de care şi căruţe pline cu locuitorii satelor de pe marginea Dunărei, care fug din faţa năvalei Bulgarilor.

Aceşti fugari aduc groaza în Capitală. Strada 13 Septembrie unde locuesc e plină de carele locuitorilor dela Zimnicea şi din celel'alte sate. Oamenii au încărcat tot ce au putut: mobilele, alimentele, păsările. Le

gaţi de care şi căruţe vin caii, vacele, porcii şi viţeii.

Nedeprinsă cu o astfel de vedenie, populaţia Capitalei este coprinsă de panică. Toată lumea care se poate mişcà porneşte spre gara de Nord.

Incepând dela Matache Măcelaru pe calea Griviţei circulaţia este foarte anevoiasă. In curtea gărei este o mare de capete, în gară nici nu se poate pătrunde. Acei cari au bilete de călătorie şi sunt oameni cu vază şi protecţie, se duc de se îmbarcă mai departe pe linie la punctele anumite unde sunt oprite trenurile.

Aglomeraţia este spăimântătoare. Dacă s'ar putea întregul Bucureşti ar fugi.

Şi afară de asta toate zvonurile cele mai absurde circulă. Femeile, mai ales, sunt terorizate. Servitoarea mea vine plângând şi mă roagă s'o las să fugă fiindcă toată lumea spune că nemţii au să facă cruzimi ne mai pomenite. Se spune ca femeile au să fie violate şi apoi omorâte, că toţi copii au să fie omorâţi, că dela femei au să se ea toate bijuteriile, că toţi banii au să fie rechiziţionaţi şi aşa mai departe.

Văd trecând pe jos grupuri de nenorociţi cu boccelele pe spate, târând copii de mână, având cu ei tot ce pot purta ca alimente, îmbrăcaminte şi albituri. Unde se duc oamenii aceştia? Către ce suferinţi şi mizerii aleargă? Cine ar putea spune?

Evacuarea Capitalei

Guvernul a părăsit capitala care rămâne pe mâna D-lor Lupu Costache numit şef al Ministerului de Interne, Dumitru Neniţescu numit şef al Ministerului de resbel şi general Mustață numit prefect de poliţie. D-l Emil Petrescu rămâne în fruntea Capitalei ca primar.

D-l Petre Carp a venit dela ţară din Moldova la Bucureşti. Intrebat dacă va rămâne în Capitală, răspunde că nicăeri nu poate fi cineva în mai mare siguranţă ca în Bucureşti.

O doamnă îl întâlneşte pe stradă şi'l întreabă dacă nu e primejdie ca să stea în Bucureşti sub ocupația germană. Iar Conul Petrache îi răspunde: — Părerea mea este că trebuie să stați aci. Dacă Germanii de astă-zi sunt tot cei pe care i'am cunoscut în tinereţele mele să n'aveţi nici-o grijă.

Generalul Al. Anghelescu, care fusese numit Comandant militar al Capitalei, a părăsit orașul.

Spaima populației este nemaipomenită.

Atât de nemărginită este laşitatea unui mare număr de oameni, încât foarte mulți liberali de frunte, și atâţea alții cari au luptat pentru intrarea în război, reneagă: totul, au uitat totul, insultă pe fruntaşii politici, şi liberali şi conservatori care au plecat la Iaşi, și se duc de se umilesc în rugăciuni și protestațiuni la picioarele D-lui Alexandru Marghiloman, şeful partidului conservator filo-german.

In casa D-lui Marghiloman este un adevărat pelerinajiu. Barbaţi, femei, tineri, bătrâni, liberali şi conservatori înflacăraţii rasboinici de până eri aleargă să ceară protecţie.... «singurului om mare care e văzut bine în politică!"

D. Marghiloman este omul zilei.

Svonul sinistru cum că armatele duşmane vor ocupa Capitala, se răspândeşte cu iuţeala fulgerului.

Din funduri de mahalale ca şi din cartierele subţiri pornesc şirurile desperate, căutând undeva scăpare. Dar unde poate fi mai sigur adăpostul decât în casa d-lui Marghiloman?

De cum se face ziuă casa din strada Mercur este năpădită.

Bătrâni neputincioşi, doamne elegante, liberali „rămaşi de căruţă", conservatori răzleţi, tot felul de oameni, tot soiul de feţe, tot neamul de neamuri, se îngrămădesc în cunoscutul salon al omului zilei.

Când d. Marghiloman apare, răsuflă ca dintr'o băşică găurită, emoţia atâtea ceasuri stăpânită, a sufletelor de desnădăjduiţi.

O doamnă îi întinde caseta cu giuvaeruri rugând pe patron ca să i-o pună în siguranţă.

Alta cere un pat pentru ca să doarmă sub acoperişul protector cât o ţine băjenia.

Un bătrân liberal — un vicepreşedinte al Senatului — D-l C. Robescu ridică glasul şi braţele şi protestează împotriva tovarăşilor de partid şi de idei, care l'au părăsit în Bucureşti în prada inamicului.

O doamnă cernită roagă stăruitor ca d. Marghiloman să-i dea un semn, un semn cât de mic cu care să se recomande duşmanului.

— De, doamnă, răspunde omul zilei, ştiu eu ce v'aşi putea da!?...

Apoi observând că femeea este îmbrăcată în doliu,

ia o carte de vizita și scrie pe dânsa: «Condoleanțele mele».

Doamna apucă talismanul cu lăcomie și pleacă fericită că deacum inamicul o va cruța.

O altă doamnă intră ca furtuna:

— Domnule Marghiloman, aud că Nemții și mai ales Bulgarii au să facă grozăvii. Te rog scapă-mă căci dumneata ești ultima mea speranță!

— Vă rog, doamnă, liniștiți-vă, răspunse amfitrionul, dar ce așteptați dela mine? Dacă credeți că eu o să am vre-o putere extraordinară sub ocupațiune, vă înșelați.

— Vai de mine, domnule Marghiloman, de ce vorbiți așa? Dar toată lumea știe că d-voastră sunteți *omul nemților*.

In salon se făcu deodată tăcere, iar d. Marghiloman devenit conservator stacojiu, înțelesese zicătoarea populară că „decât să-ți iasă numele, mai bine să-ți iasă ochii".

Zile în șir casa din strada Mercur, a fost ținta unui hagealâc dezordonat. Aghenții își frecau mâinele, văzând că partidul se mărește, statul major jubila căci generalii aveau acuma soldați, iar șeful gustă dintr'o mâncare ce'i fusese interzisă până atunci, gusta din popularitate.

Zvonul capitulărei Capitalei prinde tot mai mult temeiu. Guvernul a plecat, prefectul de poliție a plecat.

Dis de dimineață generalul Mustață, noul prefect al poliției a pus să se afișeze o Proclamațiune.

PROCLAMAȚIUNE

„Noi Generalul Mustață Prefectul Poliției Capitalei aduc la cunoștiința tuturor cele ce urmează:

1. Din înalte considerații guvernul țărei și-a mutat provizoriu reședința la Iași, însărcinându-mă cu asigurarea liniștei și a ordinei în Capitală.

2. Luând această grea sarcină, voi căuta a'mi face datoria până la capăt, astfel că liniştea şi ordinea cea mai desăvârşită să domnească.

3. Vor fi pedepsiţi cu pedeapsa capitală toţi aceĭ ce se vor deda la jafuri, prădăciuni, dare de foc, şi la nesupunere la ordinele noastre.

4. Toţi cei ce posedă în casele lor arme de orice fel, în termen de 12 ore dela publicarea acestei proclamaţii, vor fi datori a le depune la Primăria Capitalei; contravenienţii vor fi pedepsiţi cu împuşcarea.

5. Intrunirile prin case particulare, localuri publice, cluburi sau chiar pe străzi în grupuri, cu scopuri ascunse, vor fi pedepsite cu împuşcarea.

6. Apariţia oricărui jurnal sau orice publicaţie se opreşte cu desăvârşire. Contravenienţii vor fi executaţi.

7. Oraşul va fi iluminat în întregime, iar localurile publice vor fi deschise, până la ora 8 jum. seara.

8. Toţi birtaşii, cafegii, şi cârciumarii, care vor da de băut oricărui cetăţean sau a provoca scandaluri în acele localuri, se vor pedepsi cu amendă până la 10.000 lei şi cu închiderea localului pentru toată durata răsboiului.

9. Sunt oprite reprezentaţiile teatrale, cinematografice şi cafe-concerturile. Magazinele de ori-ce fel, pot, după voia fiecăruia, a fi închise sau deschise şi asta numai până la ora 7 seara.

10. E oprită circulaţia pe strade dela 9 seara, afară de oamenii de serviciu ai poliţiei sau a fanaragiilor. Contravenienţii vor fi executaţi.

11. Poporul Capitalei, care în toate ocaziunile mari a dat probă de tact şi înţelepciune, va face ca şi în aceste momente grele să fie la înălţimea sa(?) spre a nu fi pus în dureroasa posiţie de a aplicà pedepsele de mai sus.

Dat în Bucureşti la.... Noembrie 1916.

(ss) **GENERAL MUSTAŢĂ**

Generalul Mustață a fost lăsat cu însărcinarea de prefect al poliției fiindcă în timpul neutralității a scris o broșură lăudătoare pentru germani.

Insă această calitate nu i'a slujit la prea mult fiind-că, puține zile în urmă, Comandamentul German i'a retras încrederea, și l'a înlocuit.

Trebuie cu acest prilej să deschid o paranteză și să dau o lămurire. Inainte de război pe timpul neutralității au fost două feluri de germanofili: unii buni Români cinstiți, patrioți, care ereau convinși că interesele României sunt legate de interesele germane. Aceştia precum Petre Carp, Lupu Costache și alți câți-va aveau o mare teamă de Rușii, cereau ca România să meargă împotriva imperiului moscovit spre a'și relua întreaga Basarabie. Dar mai ierau și germanofili fără convingere, cei cari ierau înscrişi în registrele agenților de propagandă germană, mituiții, subvenționații și nedemnii care erau puși în slujba cauzei germane, pentru plata ce primeau. Ei bine, germanii de cum au venit au făcut deosebirea: pe cei dintâi i'au stimat și l'eau acordat toată încrederea, pe cei de-al doilea i'a despreţuit, pe unii din ei chiar 'i-au arestat şi i'au trimis în Germania.

Proclamațiunea generalului Mustață a provocat consternarea. Exodul către gară încetase fiindcă ultimul tren pentru călători plecase. Acum se aştepta, din ceas în ceas, intrarea armatelor inamice.

Intru în cafeneaua Capşa care e plină de lume.

Toţi cei cari au rămas în Bucureşti, atât cei cari, ca şi mine au rămas din forță majoră cât și cei cari au rămas în acord cu simţirile lor filo-germane, sunt îngrijorați.

Se ştie că germanii înaintează asupra Capitalei iar tunul bubue mereu.

Ca şi în tot timpul dela declaraţia războiului tot felul de zvonuri contradictorii şi de înaltă fantezie

circulă. Intre altele se spune că germanii vor bombarda orașul fiind-că Românii, în urma stăruințelor Generalului Berthelot și a misiunei militare engleze, refuză să capituleze.

Generalul Mustață își face apariția în Cafeneaoa Capșa.

Asupra ordinului său de a se preda toate armele lumea îi cere explicațiuni; dar răspunsurile sânt categorice: publicul trebue să predea totul, și imediat: puști, revolvere, pistoale, etc.

Se face o mișcare: d-l Titu Maiorescu fostul președinte de consiliu care a prezidat Conferința de pace de la București, în 1913, apare în Cafenea cu pălăria în mâna și merge drept la Generalul Mustața. Amândoi au o convorbire intimă.

De îndată comentariile încep. Titu Maiorescu, fiind un cunoscut filo-german a fost însărcinat cu formarea guvernului. In această calitate a venit să confereze cu prefectul de poliție.

In realitate Titu Maiorescu, venise să ceară prafectului de poliție autorizarea de a nu preda o panoplie cu arme de mare valoare proprietatea unui domn Racotă în casa căruia locuia acum și care era absent din București.

Dar generalul Mustață a fost inexorabil.

Armele de preț ale d-lui Racotă au fost predate ca și toate celelalte.

A doua zi 21 Noembrie stil vechiu, în public se răspândește zvonul cum că condițiile capitulărei au fost chiar semnate.

In adevăr trecătorii au văzut, întorcându-se în goană pe strada Colței, un automobil noroit ce venea despre bariera Rahovei. Inăuntru se afla D-nii General Anghelescu comandantul militar al Cetății, Emil Petrescu primarul Capitalei și D. Ńenițescu care gira ministerul de războí.

Servitorul meu intră la ora 8 și jum. dimineața în

odaia de dormit. Are figura posomorîtă şi e foarte trist.

— Să vă spun o vestea rea, domnule!

— Ce este?,

— Lumea vorbeşte că Bucureştii au capitulat!

Sar din pat, mă îmbrac repede şi es. Pe ziduri văd a doua Proclamaţie a generalului Mustaţă, dar pe străzi lume puţină. Bucureştii au îmbrăcat haina nenorocirei:

Citesc proclamaţia generalului Mustaţă.

PROCLAMAŢIE

„Noi general Mustaţă, prefectul Capitalei, ordonăm cele ce urmează:

„La intrarea în Capitală a armatelor Imperiale germane, toţi locuitorii bărbaţi şi femei, vor avea o purtare cuviincioasă oferind cu bunăvoinţă găzduirea de care vor avea trebuinţă.

„Porţile şi uşile caselor vor fi deschise.

„Oricine bărbat sau femee, tânăr ori bătrân care se va deda la acte ce ar aduce o insultă armatelor imperiale, precum: împuşcături, cu vre-o armă de foc ascunsă, aruncare de orice fel de lucruri, cum şi ameninţare cu vorba ori cu gestul, va fi imediat pedepsit cu împuşcarea“.

General MUSTAŢĂ

Care va să zică s'a sfârşit!

Generalul Mustaţă, ofiţer al armatei române, ameninţă cu împuşcarea pe ori care ar îndrăzni, să facă măcar un semn de revoltă la intrarea duşmanului! Un val de răscoală se ridică în mine. Mă întreb dacă voi avea puterea să mă stăpânesc sub ocupaţia biruitorului.

Retragerea rușilor

Intru la Capșa. Doi ofițeri ruși intră după mine și cer două cafele cu lapte. Când li se traduce proclamațiunea generalului Mustață încep să râdă.

— Bucureștii nu se vor preda, domnilor, strigă unul din ei în limba franceză. Au sosit la porțile Capitalei 200.000 soldați ruși cari vor intra imediat în acțiune și vor respinge pe nemți. Așteptați puțin și veți vedea.

Lumea era sceptică: Dar nu trecu o jumătate de oră și de odată se aude o muzică militară. Toată lumea dă buzna afară. De pe Bulevardul Academiei scobora în jos către Bulevardul Elisabeta o numeroasă trupă de infanterie rusă. Sunt mai multe regimente, poate o divizie!

Trupa defilează în ordine. Soldații sunt veseli și cu toții înfloriți. Când ajung în dreptul Calei Victoriei izbucnesc în urale, iar unii strigă: «Trăiască România Mare!»

Ce este? Oare să fie adevărată spusa ofițerului rus? Oare Bucureștii nu capitulează? Oare, în adevăr armata rusă intră în linie și pornește la atac? Dar, în cazul acesta Bucureștiul va fi bombardat de artileria grea germană-austriacă?

Perspectiva nu mă înspăimântă. Dacă la capătul acestei lupte va fi victoria și respingerea dușmanului, o asemenea răsplată nu va fi plătită prea scump cu ruina Capitalei.

Nedumerirea crește prin mijlocirea unui alt fapt: sergenții de oraș încep să rupă în grabă ultima proclamație a generalului Mustață.

Care va să zică este adevărat!...

La Capșa comentările încep.

Prietenul meu V. O., care are slăbiciunea profețiilor, ia un aer misterios și spune:

— Știam de aseară. Armata ruso-română pune în aplicare un plan stabilit mai dinainte. Am lăsat pe nemți să se apropie până unde ne-a venit bine și acum o să vedeți.

Mulți sunt zdruncinați dar pe mine nu mă convinge afirmația amicului V. O. De aceea mă reped până la d-l Nenițescu în strada Școalei pentru ca să iau informațiuni. Știam că d-l Nenițescu făcuse parte din comisia care trebuia să negocieze capitularea.

D-l Nenițescu fusese pus chiar atunci, în curent și cu intrarea rușilor în București și cu ruperea proclamațiilor generalului Mustață. Il găsesc foarte îngrijorat și descompus.

Intâia d-sale grijă fu de a chema la telefon pe geralul Anghelescu și de a'i cere explicațiuni. Ce s'a întâmplat? S'au rupt condițiile capitulărei? In adevăr rușii nu vor să țină seamă de condițiile încheiate cu germanii? Dar generalul Anghelescu nu știe mai mult.

D-l Nenițescu este verde. Se vede că și'a perdut capul căci nu mai știe cum să explice situația.

Ca o dovadă că consideră situația disperată e faptul că însărcinează pe cineva să se ducă să'i readucă revolverul pe care îl predase în urma proclamației prefectului de poliție.

— Cel puțin să am o armă ca să mă apăr, spune d-sa.

Să se apere în contra cui? Și cum să se apere cu singurul său revolver, dacă, în adevăr, ar fi atacat?

In acel moment intră și d-l Grigore Cantacuzino,

viitorul ministru de industrie în cabinetul Marghiloman dela 1918. D-l Cantacuzino este un germano-fil. Cum mă vede mă întreabă:

— Mi se pare că și d-ta ai fost dintre cei cari au cerut războiul contra germanilor?

— Negreșit.

— Mare răspundere veți avea în fața țărei:

— Dacă războiul s'ar sfârși aci, spun eu, răspunderea ar fi în adevăr mare, însă am deplină încredere că germanii vor fi bătuți.

D-l Nenițescu se plimbă prin cameră cu paltonul pe umeri și murmură.

— Ni s'a dus țărișoara.

Ori unde te întorceai nicăeri nu găseai pildele de bărbăție. Cât de puțin pregătiți eram pentru această dramă!..

Când es în oraș toate nedumiririle sunt risipite. Sergenții de oraș, interpretând greșit un ordin ce au primit, au rupt din greșeală proclamațiile d-lui prefect, iar regimentele rusești cari au străbătut Bulevardul cel mare, ereau în plină retragere.

Intrarea în Capitală a Oștirilor inamice

Se anunță pentru a doua zi intrarea în Capitală a Mareșalului Makensen și a trupelor de ocupație.

La Capșa prefectul de poliție comandă o masă de mai multe tacâmuri pentru Mareșal și statul său major. Mai târziu masa este contramandată fiindcă Mareșalul și-a amânat sosirea pe a doua zi.

Nu se luminează încă bine de ziuă și puternice exploziuni mă deșteaptă; două ore în șir bubuiturile răsună. Nu'mi pot da seama precis despre cauza lor, dar mi se pare că sunt exploziile unor proiectile monstre aruncate de artileria grea a inamicului. Oare inamicul bombardează orașul?

Aștept liniștit în pat să se facă ziuă. Când se luminează un miros de fum îmi intră în odaia de dormit. Bănuesc că bombardamentul inamicului a provocat incendii. Apoi aud în stradă voci, mai ales voci femeești care se tânguesc, aud alergături, văd cum se formează grupuri. Ora e $6^1/_2$.

Mă scol, mă îmbrac și es în poartă. Pe trotuar este aglomerație. Văd pe la porțile caselor doamne cu gentulițe în mână speriate și gata să fugă. Din curtea Arsenalului care e în față es flacări, câțiva domni de pe trotuar mă interpelează:

— Vedeţi, d-le Bacalbaşa, ce au făcut? Au dat foc Arsenalului şi acum o să se aprindă tot cartierul.

Caut să liniştesc pe aceşti bărbaţi cari spăimântau femeile. Le spui că nu e nici un pericol ca focul să se întindă. Şi în adevăr nici vânt nu era şi nici focul nu era prea mare. Ce se întâmplase? Personalul Arsenalului armatei plecând peste noapte în Moldova, a minat toate maşinele ce n'au putut fi demontate şi transportate, spre a nu cădea în mâinile inamicului.

Dar vechiul spirit de critică al politicianului era singura manifestaţie de energie ce mai trăia în populaţie. Chiar şi în aceste clipe atât de tragice când patria cădea în genunchi sub loviturile unui inamic de atâtea ori mai numeros, spiritul opozantului din sistemă era neadormit.

. . . .

23 Noembrie! E ziua blestemată!

Es din casă, — vreau să văd în faţă invazia!

Stradele sânt aproape pustii. Pe Calea Victoriei, acoperită cu nisip proaspăt, stau înşiraţi sergenţii de oraş în mare ţinută. Toţi sunt luaţi pe alese: cei mai înalţi şi voinici şi cei mai chipeşi.

Vine Mareşalul Makensen!

Intru la băcănia Ciobanu, împreună cu pictorul Steriadi. Amândoi aveam moartea în suflet. Ne privim şi ne înţelegem. Inăuntru tenorul Radulescu, ie în aceiaş disposiţie sufletească.

Imprejurul zincului un număr de ziarişti în tovărăşia unui cunoscut samsar care s'a îmbogăţit din furniturile Ministerului de războiu, sunt veseli. Toţi au feţele înviorate de aperitive şi mulţumire.

Simt cum sângele mi se urcă la cap şi întreb pe băcan cu glas tare:

— Nu cumva am luat Transilvania, D-le Ciobanu?

— Da pentru ce mă întrebaţi.?

— Fiindcă văd mare veselie în băcănia d-tale.

Am eşit în stradă ca să răsuflu.

La orele 12 jumătate mă duc la restaurantul Europa spre a dejuna. Mă urc în salonul de sus ca să fiu singuri In adevăr nu e nimeni, Peste o jumătate de oră o chelneriță intră repede.

— Au intrat nemții!

Plătesc în grabă și scobor. Afară burnițează ușor; pe stradă nimeni; ajung în gura Pasagiului.

Din spre Palatul regal doi soldați germani de infanterie, unul scund cell'alt foarte înalt, înaintează: Alături de ei, iuțind pasul, o femee tânără—probabil o germană— le vorbește, le vorbește mereu.

Am văzut pe întâii duşmani!

Pe refugiul din fața Palatului regal întâlnesc pe un cunoscut comerciant elvețian care scoborà dela automobil-Club. Acolo era instalat un spital militar. Omul era agitat și cu lacrimi parcă în ochii.

— „Vin de sus și am văzut un lucru pe care nu'l voi uita nici odată.

— ?....

Sunt în spital foarte mulți soldați răniți.

Când a venit sus știrea că dușmanul a intrat în Capitală, toți sau sculat în paturile lor și au izbucnit în hohote de plâns."

Bravii și inimoșii soldați Români!...

După prânz strada începe să se populeze. De pretutindeni, din toate colțurile es, mai ales femeile: femeile germane, austriace, ungare, evreie și chiar românce.

In grădina Ateneului caii Ulanilor pasc. Camioanele-automobile foarte grele încep să zguduie stradele. Bățoșii ofițeri germani apar.

De pe la orele 4 piața Palatului este plină de pu-

blic, de acel public anti-românesc care e atât de numeros în București!

In aceste zile dureroase, la 23, 24 și 25 Noembrie am avut în față speçtacolul cel mai întristător. Am văzut multe zecimi de mii de oameni eșiți în stradă, aclamând pe soldații cari ne striveau, insultând cu entusiazmul lor patria care sângerà.

Am văzut în aceste zile, ca și în multe zile următoare, câți dușmani trăesc pe acest pământ prea răbdător și câte lifte neîndurate în potriva neamului nostru hrănim și îmbogățim.

Germanii au avut mare dreptate să fotografieze stradele bucureștene în zilele când armatele aliate au intrat în Capitală. Ei aveau un document de preț în ajutor: *populația Bucureștiului întreagă a ieșit cu flori înaintea armatelor germane aclamândule ca pe niște liberatoare ?!...*

Dar umilita populație românească stà ascunsă și zăvorită, pe când în stradă ieșise toată populația dușmană atât de multă, din nenorocire.

Nu cred că în altă țară o populațiune streină, ar fi îndrăznit să facă atât de ofensătoare manifestațiuni pentru țara în care traia. Ori în care altă țară aceasta populație ar fi fost pedepsită pentru necuviința ei.

Dar poporul român este... iertător!..

* * *

La palatul regal apar sentinelele germane.

O doamnă româna intră în vorba cu un soldat în vârstă, originar din Saxonia. Acest soldat spune că războiul este acum sfârșit pentru germani. Dela acest soldat doamna află că dupa luptele din Carpați, o delegație a diverselor regimente s'au prezentat Mareşalului Makensen declarându-i ca sunt istoviți și ca nu mai pot lupta mai departe. Iar Makensen le-a dat făgăduiala

formală cum că limita mersului lor înainte este Bucureștiul. Odată Bucureștiul căzut războiul poate fi privit ca și sfârșit. Căci Impăratul va propune pacea dușmanilor. Numai cu această condițiune făgăduită, soldații germani au consimțit să lupte mai departe.

Din spusele acestui om se vede cum, în ciuda celei mai severe discipline, un spirit de nemulțumire și de revoltă clocea în armata germană. Acest spirit îndelung comprimat, a izbucnit furtunos, când războiul a fost perdut, și a provocat răsturnarea fundamentală din năuntrul împărăției.

Intrarea Mareşalului Makensen

Mareşalul Makensen a intrat în Bucureşti într'un automobil pilotat de către unul dintre numeroşii germani care locuesc în această ţară.

Disciplina naţională a germanilor cât şi tendinţa lor de infiltraţiune peste tot pământul a fost demonstrată la noi cu prisosinţă. Atât în luptele din munţi, unde funcţionarii dela Societăţile pentru exploatarea lemnului au slujit drept călăuze oştirilor inamice, cât şi în Bucureşti germanizmul avea spionii săi de încredere. Să ne fie învăţătură de minte pentru viitor, să muncim singuri şi să nu ne punem toată nădejdea numai în străini...

Unul dintre cei dintâi care a stat la dispoziţia învingătorului a fost un domn Martin Badt, cunoscut comerciant şi instalator de maşini agricole, căi ferate etc. Acest domn, care cunoşteà bine Capitala, era înrolat în armata germană şi a fost acela care a condus automobilul generalului Makensen, la întâia intrare în Bucureşti.

Atât acesta cât şi un altul anume Vinter, vechiul director al Casei Schlesinger, au fost înrolaţi în poliţia germană din teritorul ocupat şi au exercitat această slujbă în tot timpul ocupaţiunei.

De altfel germanii nici nu-şi puteau închipuì ca un german de origină să nu fie cu totul devotat cu trupul şi cu sufletul cauzei germane.

Un caz tipic l-am avut cu tânărul Prager, fiul d-lui Moritz Prager.

Familia Prager este de origină germană. Fiul d-lui Moritz Prager, însă, ofițer de rezervă în armata română și a făcut vitejește datoria în luptele dinainte de ocupațiune și a fost grav rănit la o mână. Din cauza aceasta n'a putut fi evacuat, ci a rămas într'un spital din București unde l-a găsit ocupațiunea germană.

D. Moritz Prager, tatăl, văzând că boala fiului său nu merge spre bine, a cerut autorității militare germane voia ca să-și aducă copilul acasă spre a-l căuta mai de aproape. Dar germanii n'au voit să acorde permisiunea.

Și voia n'a fost acordată drept pedeapsă pentru că un om de origină germană a primit să lupte împotriva armatei germane.

Ofițerul german a spus categoric d-lui Prager tatăl cum că fiul său poată să moară de vreme ce s'a bătut contra germanilor.

Este cunoscut că invaziunea s'a slujit în chipul cel mai eficace, de populația germană stabilită în țară. Femeile și-au ajutat compatrioții pe toate căile, au denunțat tot ce au cunoscut, în special femeile de menagiu, bonele, guvernantele, au fost cele mai nemiloase delatoare ale stăpânilor, oricât de bine ar fi fost tratate de aceștia.

Mareșalul Makensen a tras direct la palatul regal unde a fost primit de d-l Țigara-Samurcaș și alții. Pe când Mareșalul se afla pe peron o doamnă germană, ținând un mare buchet de flori, s'a repezit să 'i-l ofere rostind și un compliment. Dar Mareșalul plictisit se întorcea, când în dreapta când în stânga până ce a înlăturat-o cam îndârjit cu mâna. Nemțoaica a fost silită să se retragă ducându-și buchetul.

Cea dintâi grijă a ocupantului a fost bine înțeles,

să se îngrijească de încuarterare și de alimente. Pentru încuartirarea soldaților s'au hotărât cartierele.

Pentru ofițeri s'au rezervat hotelurile și un mare număr de case particulare. Mareșalul Makensen a fost găzduit în casa d-lui Meitani din strada Valter Mărăcineanu.

Deocamdată cazărmile au fost evitate. Germani, temându-se de boli sau bănuind poate că aceste cazărmi să nu fie minate, n'au primit ca trupa să fie găzduită în ele.

Un automobil se oprește la primăria Capitalei. Este delegațiunea germană compusă din mai mulți ofițeri însărcinată să asigure aprovizionarea trupelor. Această comisiune cere primarului ca în interval de 24 de ore să'i predea cantități de alimente, precum: cartofi, orez, ceapă, varză, zahăr, ceaiu, vin, tutun, țigări etc.

Primarul făgăduește să dea mare parte din lucrurile cerute, însă declară că, pentru cantitatea cerută din orez, nu poate răspunde.

Un german instalat de mulți ani în România, care acum purta uniforma germană, scoate un carnet și arată ce cantități de orez au intrat în București în cei din urmă patru ani, care este puterea de consumație a orașului și ce cantități trebue să se mai găsească. Aceste cantități întreceau cu mult cererile germanilor. A doua zi, în urma amenițărilor făcute, angrosiști cari ascundeau orezul spre a specula populațiunea, au fost siliți să predea o parte din el.

Și cu acest prelej s'a putut vedea ce minunată poliție de spionaj întreținea Germania în România.

Defilarea trupelor inamice

A doua zi începe defilarea trupelor inamice cu toate armele și bagajele, cu furgoanele, cu tot ceeace o armată poartă cu dânsa într'un război.

Toată curiozitatea este îndreptată asupra germanilor. Pe austro-ungari, pe bulgari și pe turci îi cunoaștem; singuri germanii sunt o noutate.

Bine înțeles armata germană se prezintă foarte bine cu toate oboselele drumului lung. Ofițerii au o înfățișare marțială și impecabilă, toți au parcă aceiași măsură și același tip. Nu e nimic de spus: această rasă este deosebită în puritatea și calitatea ei.

Bățoșenia trupei și răsteala comandelor fac impresie. Oamenii aceștia impun și poartă în natura lor principiul autorității. In tot timpul ocupațiunei am putut observa că administratorii germani se impuneau, pe lângă puterea armelor și regimul excepțional, mai ales prin autoritatea care se revărsa din ființa lor.

Nu tot astfel se prezentau austro-ungarii. Ce mare deosebire între cele două armate. Austro-Ungarii se disting printr'o lăbârțare caracteristică orientalilor, se vede o armată pe care nici măcar doi ani de campanie n'a putut-o militariza pe deplin.

Turcii n'au nimic caracteristic; armata lor este o armată fără voință, vezi în ea un instrument docil în mâna comandamentului german.

Turcii se strecoară modești și sfioși printre trecători, niciodată nu le auzi glasul, niciodată o plângere nu s'a ridicat în urma lor. Foștii noștri suverani seculari au conștiința sfârșitului lor ca rasă dominantă. Degenerați în mediul european, cât trebuie să fie de streini de neamul războinic care s'a revărsat asupra Europei în secolele al 13-lea și al 14-lea?!.

Această armată care intră în Capitală pe la sud apare pe Calea Victoriei și ocolește pe Bulevardul Academiei la dreapta. Intreaga streinime este pe străzi fluturând batistele, aruncând flori și împarțind țigări. Femeile sunt în fruntea acestor demonstrațiuni. Nouă părți din zece sunt femeiești.

Germane, austriace, ungare poarta în gentulețe țigaretele; de câte ori trece o unitate ele es din rând și împart țigările. Uralele nu contenesc. Ore întregi mâinele lor flutură batistele albe, România a dispărut, astăzi Bucureștiul este al lor.

Atâta îndrăzneală o dă numai încrederea că victoria austro-germană este definitivă. Dacă măcar o cât de ușoară bănuială ar avea cum că roata destinului ar putea începe învârtituri înapoi, toată această lume lașă, care insultă durerea poporului român biruit pentru o clipă, ar reintra repede în găurile de unde a eșit.

Această populațiune răsplătește cu cea mai neagră ingratitudine blândețea poporului român și adăpostul larg ce a găsit pe pământul țărei lui. Nimic din ceeace se petrece nu mă miră mai mult decât nesocotiința și sufletul sălbatic al acestei populații. Și această purtare nedemnă trebue spusă și încredințată scrisului istoric care va rămâne, pentru că România să cunoască întotdeauna

sufletul dușmănos al unora din neamurile streine pe care le adăpostește.

Pe lângă armata germană care intră în București cu numeroase contigente și pe lângă austro-ungari, turcii și bulgarii, vor avea în Capitală câte o companie. Cuartierul lor este la școala de Artilerie și Geniu.

Aceste companii, cu muzica în frunte, defilează pe Calea Victoriei. Când bulgarii defilează prin fața cofetăriei Capșa, ofițeri scot cu mândrie pieptul afară. Generalul bulgar Drandarewski a spus o dată mai demult că întro zi va bea cafeaua cu lapte la cofetăria Capșa. De atunci cofetăria Capşa, a căreia reputațiune este europeană, a rămas pentru bulgari un simbol. De aceea ca o mândrie națională și o dovadă a victoriei lor asupra Românilor, au pretins ca localul cofetăriei, cafenelei și restaurantului Capșa, să le fie predat lor.

Pe seară când mă duc acasă purtându-mi greoiu picioarele pe strada Mihai Vodă, aud în dreptul arhivelor Statului, o altercație: Câteva femei insultau pe un sergent de oraș. Una din ele striga sergentului:

— Așa sunteți toți, nu ți-e rușine! Fira'ți ai dracului de Români!

Roadele invaziunei începeau. Românii erau batjocorâți și insultați până și de femei în țara lor!

Oare să fi avut Românii ceeace merită indolența lor?

Ocupaţiunea. Teroarea bulgărească

După cum era de aşteptat germani, cari iau în mână administraţiunea, ocupă poşta, telegraful, poliţia etc. La Ministerul Lucrărilor Publice se instalează Comandatura. Palatul «Cercului Militar,» a căruia construcţie nu e încă bine terminată, e inaugurat ca închisoare.

Incep să fie aduşi prizonierii ruşi şi români.

In lungi şiruri soldaţi români prinşi în bătăliile din urmă sau fugari în diversele direcţiuni, au fost aduşi la Cercul militar. Publicul de pe străzi îi priveşte cu indiferenţă aparentă; dar câte suferinţi morale nu provoacă această privelişte!

Ocupaţiunea militară se instalează pretutindeni.

Dacă soldaţii celorl'alte neamuri se poartă relativ cuviincios, în schimb bulgarii au o purtare sălbatecă. Este ura.

De cum au trecut Dunărea bulgarii s'au dedat la cele mai rele excese. Din satele de pe malul Dunărei au venit fugari cari au povestit grozăvii.

Soldaţii bulgari au năvălit asupra ţărei şi a populaţiei române cu o ură de moarte. Cea dintâi preocupare a lor a fost să necistească tot. Dacă ar fi omorât purtarea lor ar fi fost mai mult iertată decât ceeace au făcut. In toiul unui război patima sângeroasă poate împinge la multe fără de legi, dar la bulgari nu erea

patima sângeroasă care îndeamnă la crimă. Era ura nestinsă.

Toate femeile câte le-au ieşit în cale, tinere ori bătrâne, toţi băeţii, oameni bătrâni chiar, şi preoţii au fost violaţi. Pe unde au trecut bulgarii n'a rămas fiinţă omenească, fete cât de copile, băeţandri şi băeţaşi ne violentaţi; totul a căzut pradă bestialităţei.

De cum au intrat în Bucureşti şi prin satele de prin prejur s'au dedat la aceleaşi neomenii. Un preot dela Pantelimon a venit pe jos până la poliţie unde a reclamat că soldaţii bulgari, invadându-i casa i'a dezvirginat pe cele 2 fete, i'a violatat soţia şi l'a ultragiat pe el chiar în biserică unde se refugiase.

In Bucureşti, prin cartierele Griviţei, Sculpturei etc. au invadat cârciumile, au bătut cârciumarii şi, bine înţeles, n'au plătit.

Unii din ei au intrat prin casele particulare, au ameninţat pe locatari şi i'au jefuit.

Pe strade, prin locuri dosnice opreau trecătorii şi le cereau parale. Acei cari refuzau erau ameninţaţi cu baionetele. De multe ori ofiţerii germani au fost siliţi să intervie spre a scăpa pe unele victime din mâinele lor.

A doua zi după aceste excese comisarii şi subcomisarii au mers din casă în casă, pe Calea Rahovei şi pe str. 13 Septembrie şi au înştiinţat pe locuitori cum că să se zăvorească bine prin case şi să stingă luminile fiindcă vor trece prin oraş trupe bulgare. Faţă de aceste trupe nici chiar comandamentul bulgar nu mai răspunde de nimic.

Să fie poporul bulgar atât de sălbatec ori erea numai sugestionat de o propagandă patriotică fără frâu?...

Germanii sunt înfometați

Intrarea germanilor în București se aseamănă cu intrarea unei haite de lupi flămânzi.

Cea d'întâi mișcare a lor este să se repeadă asupra alimentelor.

Căutările încep să dea rezultate însemnate.

De pe urma denunțărilor și trădatorilor, cantități însemnate de alimente ascunse es la suprafață.

Unii băeți din băcănia d-lui Demetrescu-Militari denunță că stapânul lor are un mare depozit de mărfuri ascunse într'o mare groapă săpată în curte și pavată pe deasupra. Săpăturile descoperă câtimi mari de zahăr, orez, macaroane, etc., etc.

Cu acest prilej se constată că, pe când locuitorii Capitalei duceau lipsă de toate, iar prețurile creșteau zilnic, unii negustori ascundeau mărfurile și faceau depozite pentru ca să poată specula publicul.

Din primile zile germanii se revarsă asupra tuturor depozitelor de alimente și asupra tuturor băcăniilor. Toate mărfurile sunt ridicate, iar drept plată se dau bonuri de rechiziție. In câteva zile toate băcăniile se golesc.

Germanii sunt cei mai mâncăcioși și cei mai nesăturați oameni ce am cunoscut.

La ferestrele tuturor băcăniilor, birturilor, bodegilor, unde sunt expuse fructe, mezeluri, cărnuri, etc.,

soldații germani staționează în grupuri, privesc, comentează, își ling buzele.

După băcănii vine rândul birturilor. Casa Capşa este dată în prada bulgarilor.

Casa Capşa a fost prădată definitiv.

Mărfuri de mai multe sute de mii de lei, băuturi de o calitate rară, specialități ce nu mai pot fi înlocuite au fost luate, băute, ori vândute pe prețuri derizorii în oraş.

Probabil că proprietarul a putut ascunde oarecare cantități de sticle rare, dar partea cea mai mare a fost jefuită.

Apoi a venit rândul birturilor.

Restaurantul Capşa a fost desființat. Restaurantele Enescu, Andrei Demetrescu, Athenèe Palace, au fost rechiziționate pentru ofițerime.

Tot din primile zile au fost rechiționate cluburile: Regal, Tinerimei, Agricol, Sportiv, Automobil, Rezerviștii, Pensionarii, Comercialul, Clubul liberal, Clubul conservator. Pretutindeni s'au înființat casinouri ofițerești ori soldățești.

Pe lângă încartierările pe scară foarte întinsă, n'a rămas în București o singură casă mare și confortabilă, care să nu fie ocupată. Casele celor aflați în Moldova au fost ocupate și foarte multe devastate. Celelalte au fost ocupate, iar locatarii siliți să se retragă în câte una și două odăi

Ausveisurile și cartelurile

Dar germanii au și calități. Știu să administreze și să facă ordine. Mai ales într'o țară atât de rău administrată cum e România, știința germană de a administra impresionează.

Din cele d'întâi zile au înființat Ausveisurile, acel bilet de indentitate pe care fiecare om era dator să'l poarte cu el. Apoi înființează cartelele de pâine. In curând cartelele de carne; în fine cele de petrol și de combustibil.

Publicul se supune repede la toate.

Pe la brutării, unde publicul staționează ceasuri întregi pentru ca să poată lua o pâine, nu se aude o vorbă. Un singur soldat german cu pușca pe umăr, care se plimbă în sus și în jos, menține ordinea.

După carteluri au venit în ordine un număr nesfârșit de ordonanțe.

La început a fost dată ordonanța pentru declararea cantităților de zahăr pe care o posedă fiecare. Apoi declarația sticlelor goale; apoi băuturile spirtoase; apoi păsările; apoi animalele domestice; apoi bicicletele, obiectele de cauciuc etc. etc.

Caii au fost rechiziționați din primele zile, de asemenea și trăsurile.

Ca măsură de precauțiune dar și din spirit de capacitate, administrația germană a ridicat și confiscat tot ceeace putea sluji la locomoțiune. Caii, trăsurile și bicicletele au fost luate până la cele din urmă.

Toate miile de trăsuri și cupeuri elegante au fost jefuite: unele și le-au apropriat ofițerii altele au fost trimise prin Bulgaria, Austro-Ungaria și Germania. Dacă germanii n'au ucis și n'au torturat, în schimb au sleit populația pe unde au trecut. Cele mai multe din ordonanțele lor nu aveau decât scopul spoliațiunei.

Iată o parte mică dintre acestea:

1) predarea trăsurilor, 2) cailor, 3) bicicletelor, 4) telefoanelor, 5) declarația alimentelor, 6) predarea sticlelor goale, 7) cauciucurilor, 8) saltelelor de lână, 9) a blănurilor, 10) declararea păsărilor de curte, 11) câinilor, 12) arămurilor, 13) sârmelor, 14) băuturilor, 15) stocurilor de lână, 16) a lemnelor de foc, 17) a albiturilor, 18) sifoanelor, 19) interdicția de a se fabrica săpun, 20) interdicția de a se fabrica prăjituri, cozonaci, bomboane, 21) interdicția de a se fabrica cornuri și covrigi, 22) interdicția de a se tăia pasările de curte, 23) interdicția de a se tăia vaci, viței, miei, porci, 24) interdicția de a se mai întrebuința prin birturi fețe de mese și șervete de pânză, 25) ordonanța privitoare la consumația gazului, 26) ordonanța pentru consumația electricității, 27) ordonanța pentru încetarea circulației tramvaelor, 28) Mai târziu ordonanță pentru punerea în circulație a tramvaelor, 29) ordonanță stabilind aprovizionarea cu lemne, 30) ordonanță pentru instituirea de tribunale germane, 31) pentru domiciliul forțat, 32) pentru secfestrii asupra averilor supușilor cu care Puterile Centrale ereau în războiu, 33) administrarea Băncei Naționale, 34) dizolvarea comitetului Casei centrale a meseriilor și numirea altui consiliu, 35) pentru împrumuturile județene, 36) pentru stabilirea valutei, 37) pentru cenzură, 38) pentru orele de spectacole, 39) pentru orele până la care pot sta deschise magazinele, restauran-

tele, cafenelele şi circulaţia pe strade, 40) pentru circulaţia poştală, 41) pentru deschiderea câtorva linii de cale ferată, 42) pentru muncile agricole, 43) pentru preţurile maximale, 44) pentru predarea clopotelor dela biserici, 45) pentru vaccinare, 46) pentru administrarea forţată a uzinei de gaz şi electricitate, 47) pentru administrarea forţată a tramvaelor, 48) pentru rechiziţionarea vinului, 49) pentru rechiziţionarea cerealelor, 50) pentru instituirea cartelelor de pâine, carne, petrol, combustibil, 51) pentru închiderea cluburilor, mai ales a cluburilor politice, 52) pentru oprirea vânzărei şi a consumărei cartofilor prea tineri, a mieilor, a viţeilor, etc.

Intre Germani și Bulgari

Dela întâile zile ale ocupațiunei s'a putut observa cum că între germani și bulgari relațiunile nu erau prietenești.

Bulgarii nu voiau ca să fie puși pe un picior inferior față de germani, de aceea pretențiile lor erau de așa natură că nemulțumiau adânc pe Mareșalul Makensen.

Intâile conflicte s'au născut din cauza purtărei sălbatice a unora dintre bulgari. Am povestit cum soldații bulgari intrau înarmați prin casele particulare și cereau parale sub amenințarea cu moartea.

De multe ori soldații aceștia atacau pe trecători ziua în amezea mare, le cereau parale sau le zmulgeau ceasornicele dela brâu. Cei care se opuneau erau atăcați cu baioneta.

Nu odată ofițerii germani au intervenit și au întrebuințat forța spre a scăpa pe trecători din mâna lor.

O pretenție oficială au ridicat bulgarii cu chestia valutei; bulgarii au pretins ca leva lor să fie pusă pe acelaș picior cu marca germană și d'asupra francului românesc, ceeace germanii au fost siliți să primească.

Valoarea levei bulgare a fost fixată la un preț ridicat dar numai pentru militarii bulgari. Și atunci a început o speculă desfrânată.

De oarece valoarea leului bulgar era mult mai urcată în România ca în Bulgaria, speculanții din Rusciuk și din alte orașe ale Bulgariei, se îmbrăcau mili-

tărește ori se slujeau de militarii bulgari și vindeau Băncei Generale cantități mari de leve după valuta cea urcată.

Intr'o singură zi Banca Generală a pierdut 20.000 franci din această cauză.

Germanii vedeau specula dar n'aveau ce să facă, fiindcă sprijinul armatei bulgare le era indispensabil atunci.

Bulgarii, văzând că germanii secătuiau țara și trimeteau în patria lor tot ce storceau din teritorul ocupat, începură să procedeze la fel. Mai întâiu deșertau casele de tot mobilierul. Astăzi sunt în Bulgaria orașe și sate mobilate în întregime cu mobile ridicate din România.

Apoi au adunat toate vitele ce au găsit în Baltă, care era plină. Un număr foarte mare de asemenea animale a fost trecut în Bulgaria, care astăzi este una din țările cele mai bogate în vite.

. Germanii n'aveau cuvinte ca să critice pe bulgari pe cari îi priveau ca pe niște sălbateci. Bulgarii, la rândul lor, criticau pe germani cu mare aprindere. Il acuzau, mai ales că le-a sărăcit țara.

Militarii bulgari dădeau și dovezi de multă lipsă de educațiune. Câțiva din ofițerii aceștia, fiind poftiți la masă de către un bogătaș din București, — însă de origină bulgară,—care posedă o moșie la porțile Capitalei, au căpătat nărav și au venit și altă dată. Dar s'au purtat foarte puțin cuviincios. Au mâncat, au băut, s'au chefuit, au făcut stricăciuni, au făcut murdării într'un cuvânt au lăsat cele mai proaste amintiri despre trecerea lor pe acolo.

Kaizerul propune pacea

Arestările. — Ceasul nou. — Ziarele Comandanturei.

Două trei zile după intrarea germanilor în București se răspândește zvonul că Impăratul German a trimes aliaților o propunere de pace. Știrea face senzație.

Cercurile germanofile jubilează. Prin cafenele oameni fricoși sau germanofili, oameni fără bărbăție și fară încredere în viitorul neamului lor, oameni cari nu înțeleg măreția cauzei pentru care luptă lumea civilizată și pentru care România a primit să facă jertfa supremă, reclamă cu glas tare că țara noastră să ceară ertare Germaniei și să'i primească pacea oferită.

De câte ori, în aceste zile mai negre de cât negrul mormântului, a trebuit să înghit otrava acestor propagatori ai nedemnităței.

In seara de 29 Noembrie a fost un banchet la Hotelul Bulevard. Mareșalul Makensen, care prezida a dat citire următoarei telegrame pe care Kaizerul o trimetea armatei:

SOLDAȚI!

«In sentimetul victoriei pe care ați obținut-o prin bravura voastră, Eu și Suveranii Statelor fidel aliate, am făcut inamicului o propunere de pace. Dacă se va atinge scopul urmărit prin aceasta, rămâne să se vadă.

Va trebui ca voi și de acum în colo, cu ajutorul lui D-zeu să țineți piept inamicului și să-l bateți.

Marele Cartier General, 12 Dec. 1916.

(ss) Wilhelm I. R.

Am spus și în paginele de mai înainte că toate regimentele armatelor germane care au intrat în România au trimis Mareșalului Makensen delegațiuni cerând încetarea războiului. Spre a'i hotărî la o nouă sforțare, Mareșalul le-a făgăduit că dacă se va lua București războiul va fi sfârșit. Pe semne că asemenea demostrațiuni au mai fost făcute și pe alte fronturi. Căci telegrama Kaizerului lasă a se înțelege destul de limpede, cum că propunerea sa de pace e facută numai de formă. Impăratul avea nevoe să spună soldaților săi istoviți cum că el este dornic să înceteze războiul, dovadă propunerea de pace făcută aliaților. Și astfel în fața lumei muncitoare și a întregei omeniri lăsa răspunderea vărsărilor de sânge viitoare asupra PuterilorInțelegerei.

Tot în ziua de 29 Noembrie, adică numai 6 zile dupa intrarea germanilor în București, apare primul număr al ziarului în limba germană «*Bukarester Tagblat*» și traducerea în românește *Gazeta Bucureștilor*. Amândouă foile acestea se tipăresc în tipografia și localul ziarului *Adevărul*, rechiziționate pentru scopul acesta.

Germanii, cari cunosc valoarea presei și marea ei înrâurire asupra maselor, se grăbesc să aibă două ziare: unul pentru germani cel l'alt pentru români.

Cucerirea cu armele nu poate avea valoare atât timp cât toate conștiințele vor fi de partea celor biruiți. Germanii au nevoie să cucerească și conștiințele printr'o propaganda zilnică de presa, lipsită de contradicția unei prese naționale.

Nici un alt ziar nu mai are voie să apară. Cele două ziare susținute și platite de Comandantură, au dela început concursul câtorva ziariști români și câtorva ziariști evrei cu totul obscuri. Literatul și ziaristul Ion Slavici, care are un nume apreciat în literatura română, își mânjește bătrânețele primind sa

mănânce pâinea nedemnă cei 'i oferă cuceritorul. Și Ion Slavici este un român ardelean.

Astfel de capitulări morale se mai întâlnesc în cursul celor doi ani de ocupațiune; însă pătura largă a populației și tot ce este conștient și sănătos, sufletește rămân credincioși patriei și sentimentului onoarei.

In aceiași zi se schimbă ora potrivindu-se pe meridianul țărilor centrale.

* * *

Zvonurile mai sinistre încep să circule. Se spune că germanii vor lua ostateci pe cari îi vor trimete în Bulgaria. Arestarea îngrijorește în destul, dar trimiterea în Bulgaria dă fiori. Bulgarii și-au făcut la noi o reputație din cele mai urîte. Tratamentul sălbatec aplicat ofițerilor români căzuți prizonieri peste Dunăre cât și isprăvile făptuite de când au pus piciorul pe pământul românesc, stau în mintea fiecăruia și dau de gândit

In sfârșit se vestește că cei d'întâiu ostateci au fost închiși la Hotel Imperial alături de Palatul Regal. Acești «cei d'întâiu» sunt: Inginerul N. Zane, d-rul Mina Minovici, ziaristul Al. Ciurcu, d-rul C. Cantacuzino cumnatul d-lui Ionel Brătianu șeful partidului liberal, Ion Pilat al doilea cumnat, Matei Ciocârdia, Ion Duca, Aristide Alexandrescu, C. Antoniade, magistrați, Victor Duculescu avocat și Al. Donescu, ajutor de primar.

Treptat arestările au sporit. Acum foarte multă lume devine suspectă căci denunțările vin din toate parțile. La poliția germană stau teancuri de hârtii denunțatoare; așa în cât înșiși germanii se miră de mulțimea denunțătorilor cari trăesc în România. Intr'o zi

un căpitan german dela poliția imperială a spus unui cunoscut:

— Ciudată țară e țara dumneavoastră!! nu e zi în care să nu primim 20-30 de delațiuni în contra a tot feluri de persoane. Asta în Germania ar fi cu neputință.

In adevăr toate rivalitățile, toate dușmăniile, toate răutățile se rezolvă acum pe calea denunțărilor. Scrisoarea anonimă aruncă în închisoare pe oricine a avut nenorocirea să aibă un dușman ori o rivalitate politică.

* * *

D-l Ciurcu, după o săptămână de detențiune apare la Capșa; a fost liberat. Inconjurat de toți cei din cafenea, D-sa povestește cum a petrecut în celula dela Hotel Imperial. Apoi anunță că'și datorește libertatea unui memoriu pe care l'a trimis Mareșalului Makensen. In acest Memoriu, pe care 'l citește, d-l Ciurcu arată că n'a fost partizanul războiului, că n'a fost redactor politic la *Adevărul*, că și'a făcut studiile în Germania, că sentimentele ce i se atribue sunt neadevăruri.

Spaima pricinuită de înfrângerea armatei române, credința că germanii vor rămâne biruitori definitiv, teama de persecuții, de vexații și de represalii au îngenucheat toate caracterile slabe. Dar tot mai sunt cei cari au rămas statornici, neclintiți în credință lor, neclintiți în siguranța că România va trebui să iasă biruitoare din încercarea grea prin care trece.

Astăzi când scriu aceste rânduri, au trecut patru ani dela epoca când s'au petrecut evenimentele pe care le descriu. Dar cât de rău sunt resplătite împotrivirile mândre în fața atotputernicului dușman. Atotputernicie, oameni ai zilei, deputați, sena-

tori, chiar și consilieri ai tronului, găsim oameni cari și-au plecat genunchi în fața dușmanului. Pe când românii taiați din stâncă sunt și astăzi înlăturați din rândurile d'ântâiu.

Cheia acestei realități stă în faptul că cine e demn și mândru într'o împrejurare e mândru și demn în toate, și cine a fost instrumentul unuia va fi al tuturora.

Aluatul moale se mlădie sub toate degetele.

Zilele următoare aduc intemnițarea lui Ion Procopiu directorul ziarului *L'Indèpendance Roumaine* care trebuia sa moară arestat în spitalul militar, a lui Vasile Derusi secretarul Băncei Naționale, a lui Ion Săvescu, directorul Băncei Românești, Alex. Crăsnaru membru în consiliul administrativ superior etc.

Un amic bine voitor mă vestește că și eu sunt pe lista nemților.

Atât mai bine. Nu sunt român degeaba.

Sub Germani

Belșugul în care au încăput germanii în România, îi face refractari serviciului militar și mai cu seamă, războiului. De aceia dezertările încep pe o scară întinsă. Soldații se ascund pe la femei așa că autoritatea sau comandantura lor cu greu le mai dă de urmă.

De multe ori se fac pe stradele Capitalei adevărate vânători de oameni.

Pe strada Berzei o patrulă germană trage asupra unui dezertor și-l lovește în picior. Acesta cade și e prins.

Pe cheiul Dâmboviței lângă podul din fața Archivelor Statului altă patrulă gonește un alt dezertor. Un soldat din patrulă trage și dezertorul e ucis pe loc.

Timp de un ceas trecătorii l-au văzut întins pe stradă într'un lac de sânge.

Comandantura germană voia să știe câți ofițeri români se află în București, rămași sau rătăciți de armata română care s'a retras în Moldova. Ofițerii aceștia s'au adunat într'o zi hotărîtă în grădina Cișmegiului. Ofițerul german care-i trece în revistă le face aspre mustrări pentru lașitatea lor. Toți primesc insultele fără să sufle.

D-l general Robescu, fost mareșal al Palatului, este denunțat de o servitoare cum că are arme ascunse și îngropate în pământ. In adevăr când d. general

Mustață și-a publicat ordonanța prin care cerea toate armele dela locuitori, d. general Robescu, care avea câteva arme de preț, n'a voit să le piardă, ci le-a îngropat în curte.

In urma denunțărei, a fost osândit de Comandantură la rigorile închisoarei. Dar în considerațiune că a fost Mareșalul Regelui Carol, i s'a preschimbat pedeapsa într'o amendă de 3000 lei.

De altfel germanii au o mare predilecțiune pentru amenzi. Pe această cale ei își fac venituri însemnate.

Germanii sunt lacomi și mueratеci.

Cum au intrat în București s'au repezit pe mâncare și pe femei.

«Fonii», ofițerimea subțire, au luat pe alese; restul a sedus toate servitoarele mai curățele.

Ori unde era o servitoare germană, aceasta era denunțătoare. Multe stăpâne care au plecat în Moldova și-au lăsat casele în paza servitoarelor austro-ungare sau germane, socotind că le vor apăra de jefuiri. Dar acestea au fost cele dintâi care au dat iama prin cufere și garderobe.

Sunt cunoscute casele unde madamele, bonele, îngrijitoarele au trădat pe stăpâni și i-au prădat.

Așa a fost la d-nii M. Cantacuzino, Matak, Costinescu, etc.

D-lui Cantacuzino pe lângă bijuterii, covoare, etc. i s'au furat numeroase și foarte importante documente de familie, ce nu se pot înlocui.

Câteva luni după intrarea germanilor, a început să se resimtă lipsa de servitoare. Incetul cu încetul cele mai multe, toate femeile tinere, au devenit amantele ofițerilor și soldaților, iar celelalte prin ateliere, la Arsenal, la fabricele de marmeladă, în biurouri etc.

Multe din aceste femei erau întrebuințate ca spioane.

Germanii aveau aci o foarte numeroasă poliție secretă, care stà în contact cu femeile de toate categoriile. Nu a fost cocotă mai subțire care să nu fie amanta unui polițist german, nu era servitoare mai curățică, care să nu aibă aceiaș calitate. Mai ales servitoarele care serveau prin casele oamenilor politici sau cunoscuți ca aparținând partidelor anti-germane, erau bine plătite și însărcinate cu spionajul.

Pe lângă servitoare mai erau și alte femei de condiție cu mult mai bună, care sub ocupațiune au fost cunoscute pentru ostentația cu care manifestau sentimente germanofile. Aceste femei erau nelipsite din societatea ofițerilor germani sau austriaci, iar în schimbul favorurilor ce le acordau și a servicilor aduse făceau afaceri pe scară întinsă.

Unii ofițeri erau chiar geloși.

O doamnă destul de bine cunoscută, având bărbat cu situaţie era în acelaș timp amanta unui puternic polițist german și amanta unui domn din București. Când polițistul a prins de veste, a atras pe rivalul său într'o cursă și l'a arestat. Iar bărbatul doamnei a făcut, în timpul acesta, una din cele mai grase afaceri de sub ocupație.

Atâta impertinență puneau ofițerii germani în chestia femeilor în cât fără nici o rușine le impuneau, or de ce condiție ar fi fost, să li se prostitue.

O doamnă tânără a fost nevoită să primească în cuartier pe un căpitan. Seara căpitanul a intrat cu forța în camera doamnei, s'a instalat și n'a mai vrut să iasă.

O altă doamnă a trimis o plângere unei autorități germane, prin mama sa. Ofițerul care cunoștea pe reclamantă, femeie tânără și frumoasă, a răspuns mamei fără înconjur: «Dacă fiica dv. vrea să capete

dreptate să vie diseară la mine acasă, dar să vie singură. Ați auzit, să vie singură!»

Bine înțeles femeia nu s'a dus. Dar a treia zi casa i-a fost transformată în Cazino de soldați turci.

In schimb au fost și multe care solicitau să li se dea în cuartier ofițeri germani.

Un prieten îmi spunea că într'o zi s'a pomenit cu un sergent maior cari voi să vadă casa și pe locatari.

— Sunt trimis de colonelul meu ca să văd această casă în care ar vrea să locuiască. Dar cu condiție să fie și o doamnă tânără și frumoasă.

Cum nu era nici o doamnă în casă colonelul n'a venit.

O cunoscută artistă de operetă a fost imparțială cu invaziunea, a avut patru amanți: un german, un austriac, un turc și un bulgar.

Anul nou nu s'a sărbătorit sub ocupație.

Afară de câțiva tremurători cari se îngrijeau de interesele lor și cari au benchetuit cu dușmanii României, toată lumea ceal'altă a petrecut și ajunul și ziua de 1 Ianuarie într'o obștească abținere dela petreceri. Doliul țărei erea acum în aproape toate sufletele.

Oamenii din clasa intelectualilor abia dacă se mai pot întâlni. Spre a împedeca cu orice preț aglomerațiile, poliția germană dă o ordonanță prin care oprește întrunirea în aceiași casă, fie și sub ori și care motiv, a mai mult de cât 5 persoane. De aceea toate cluburile, afară de Jokey Club și de Clubul partidului d-lui Marghiloman, sunt închise și rechiționate.

Un amănunt: când ofițerul german însărcinat să ia în primire, Clubul Agricol a intrat în sala de ba-

cara, a văzut tabloul pictorului Verona care reprezintă secerișul. Atunci ofițerul, adresându-se membrului din comitet care'l însoțea, îi spuse, arătându-i tabloul și apoi masa de joc:

— D-voastră agricultorii luați bani de aici și 'i dați aici.

Polițiștii germani nu perd prilejul ca să facă afaceri.

Oameni cu averi sunt arestați pentruca să poata fi jumuliți, liberați și apoi iarăși arestați.

Apoi sunt operațiile cu casele de joc. Se dau autorizațiile, se încasează bacșișurile, iar peste trei sau patru zile un alt polițist apare și dispune închiderea tripoului. In zadar antreprenorul arată că are autorizația cutărui polițist, în zadar dovedește că a plătit taxele (!) cerute, căci chestia e regulată mai dinainte.

In primele zile de ocupațiune poliția germană, sau oarecari polițiști germani, autorizează funcționarea unui așa zis «Club al comercianților» în strada Paris. Clubul funcționa de câteva zile când, într'o seară, pe la orele 6 sau 7, se aud pocnituri de revolver pe coridoare. Inăuntru lumea care juca rămâne aiurită.

Apoi un pocnet formitabil, ușile dela o intrare laterală, cari erau încuiate, cad sfărâmate, iar un număr de polițiști germani dau năvală cu revolverele în mâini.

— Mâinile sus!

Ceata se repede la mese, adună toți banii răspândiți, arestează pe jucători și-i duce cu puștile dela spate. Oamenii n'au putut scăpa decât după ce au dat o amendă de 500 lei de cap.

O descindere la fel au făcut și la un club din Capitală, unul din cele mai principale cluburi recunos-

cute ca persoană juridică. Membrii găsiți acolo au fost și aceștia supuși la amenda de 500 de lei.

Germanii jefuiau cum puteau și cât puteau sub forma amenzilor polițienești.

In dezacord cu proclamația care asigura respectarea proprietății cetățenilor, din chiar întâiele zile, administrația germană s'a abătut asupra locuitorilor cu jaful cel mai revoltător.

Din primele zile germanii au luat toate trăsurile de orice categorie, toate telefoanele, toți caii, toate bicicletele. Apoi au dat ordonanțe ca civilii, afară de cei cu permisiuni speciale, să nu poată circula în tramvae și trăsurile de piață.

Tramvaiele au fost toate oprite, iar cu puținele birji rămase, nu aveau voie să circule decât militarii germani și cocotele cu care petreceau.

Zilnic erau date jos din trăsuri doamne în vârstă și de cea mai bună condițiune. Intr'o zi am văzut cum militarii germani au scoborât cu forța din birjă pe d-na Boerescu, văduva lui Constantin Boerescu.

După ce Bucureștiul a fost curățat de trăsuri, cupeurii, cabriolete, brekuri, biciclete, cai etc., a început rechiziționarea saltelelor, plăpumelor, pernelor, blănilor etc.

Imediat s'a cerut denunțarea tuturor proviziunilor de gură. Din unele proviziuni, lumea nu putea păstra decât 15 ori 25 la sută, cum de pildă zahărul. Foarte multa lume a depus prisosul la biurourile germane. In urmă, germanii își băteau joc de «proștii și fricoșii de Români» cari și-au denunțat și predat proviziunile.

Poate că dintr'un punct de vedere, germanii aveau dreptate: în adevăr, populația, în general, s'a arătat față de ocupant, mai sfioasă și mai umilă decât ar fi trebuit.

Rechiziționarea aramei și a clopotelor dela biserici, a provocat agitațiune.

Sub cuvânt că arama le este trebuincioasă, ofițerii și unterii germani luau ce găseau prin case, chiar obiectele de artă, cari, prin ordonanță, erau apărate. Așa au fost rechiționate: călimare, chibritelnițe, vase, etc., cari au plăcut rechiziționanților.

Ridicarea clopotelor dela biserici, a provocat agitațiune. Mai ales femeile s'au răsculat, s'au postat în fața bisericilor, pe când se scoborau clopotele, se închinau și blestemau.

Multe femei cred astăzi că înfrângerea germanilor e datorită faptului că au luat clopotele dela bisericile noastre și că Bulgarii au fost bătuți pentru că au furat pe sfântul Dumitru.

* * *

In zilele Crăciunului și Anului Nou germanii și austro-ungarii au petrecut vârtos; au băut au mâncat, muzicile le-au cântat iar femeile nu le-au lipsit.

E dureros să spunem că multe, foarte multe femei române, din toate categoriile sociale s'au aruncat în brațele cuceritorilor. Timp de doi ani a fost un desfrâu fără perdea, căci viciul are această caracteristică în mediurile imorale: este franc și îndrăzneț. Viciul sfios e viciul ocazional născut dintr'o forță majoră; la noi — pentru o oare care lume — viciul a fost produsul unei pregătiri speciale, care a creat un temperament specific.

Bine înțeles marea majoritate a femeilor române, mai ales a femeilor din clasa conștientă și cu un grad mai răsărit de cultură, a rămas demnă și română. Femeile din clasa de sus — cu exceptarea câtorva

elemente degenerate — aşa după cum se găsesc în toate societăţile, au stat închise în casele, în durerea şi în mândria lor. Timp de doi ani nu s'a văzut o singură femeie din lumea aceasta la un spectacol sau la o exibiţie germană.

Dar din pleava oraşelor — pleavă morală şi materială — a ieşit o puzderie de femei, unele soaţe necredincioase ai căror bărbaţi mureau pentru ţără în Moldova, altele fetişcane suburbiene fără creştere, fără cultură, fără ideal naţional ori omenesc, în sfârşit toate neînsufleţitele făptuiri pentru care viaţa este numai un prilej de mulţumiri fizice.

Aceste femei de jos, — de jos din toate punctele de privire — fără patrie, fără familie, fără obraz au stat la dispoziţia vrăşmaşului cu trupul şi cu sufletul lor.

Fiindcă legea contrastelor este o lege organică pentru temeinicia etică, acest desfrâu a slujit virtuţei mai mult decât s'ar crede. Infăţişarea lumei imorale, excesele ei, neruşinarea ei a îngrozit şi a indignat. Sentimentul unanim de reprobare a întărit sufletele tuturor celor buni.

Au fost bine înţeles, şi nenorocite, căzute în mare mizerie părăsite de bărbaţi fără mijloace de traiu, care au alunecat. Pentru acestea putem fi îngăduitori. Dar noi românii prea facem mare cheltuială de iertare.

In urma războiului au rămas în România pe lângă marea masă a necunoscuţilor, oamenii care şi-au făcut datoria românească şi s'au jertfit, cât şi oameni cari, departe de aşi face datoria, au stat în slujba duşmanului. Nu cunosc — şi au trecut doi ani dela sfârşitul războiului — un singur caz de răsplată publică şi strălucită pentru cei cari au stat la postul onoarei şi al patriotizmului; cunosc însă, că s'au făcut chiar

campanii de presă în favoarea celor cari au stat la postul contrariu.

Cuvântul «iertare» este cel mai des rostit în viața noastră publică; cuvântul «răsplată dreaptă» niciodată.

Iertarea, da, reprezintă un sentiment altruist și adânc uman, el stă la temelia filozofiei religioase a marelui altruist care a fost Christos, dar «iertarea» fără corolariul «căință» nu poate avea nici o valoare morală.

Christos a spus că nu vrea moartea păcătosului ci «îndreptarea» lui. Christos n'a iertat, deci, pe păcătos decât cu credința că se va îndrepta.

In parabola evangelică se vorbește despre părintele care a înjunghiat vițelul cel gras ca o răsplată pentru copilul rătăcit care s'a reîntors. Dar în practica noastră înjunghiem zilnic vițelul în folosul copiilor cari stăruesc în rătăcire. Iertare fără discernământ, în tot d'auna ca o sistemă, este un ferment de putreziciune socială. Dacă trebue ca vițiul să fie încă și mai părintește răsplătit decât îndeplinirea datoriei, de ce să nu fie toți oameni vițioși ?

Nu cunosc o a doua țară pe lume în care virtuțile cetățenești să fie mai puțin răsplătite și vinovățiile mai puțin pedepsite.

Să spunem toate adevărurile!

Nimic din turpitudinile petrecute nu trebue ascuns! Să n'avem iertări lașe, să n'avem amânări lenește, să nu îngăduim reproducerea ticăloșiilor.

Să gonim din vocabularul nostru vorba «asta nu se spune», și să o înlocuim permanent cu vorba cealaltă: «asta nu se face!»

* * *

In casa d-lui Mauriciu Blank din Batiște se instalase un cazino austro-ungar. Acolo se petrecea bine și zgomotos.

Intr'o zi un amic îmi spune:

— Multe lucruri rușinoase se petrec la noi.

— Anume?

— Ieri preotul dela biserica Batiște m'a oprit și mi-a spus: «Am să vă spun ceva foarte dureros, domnule... Astă noapte a fost petrecere mare la austriacii din casa d-lui Blank. Nu s'au sfiit de loc, căci nici n'au lăsat perdelele. Dar ceeace mi-a sângerat inima este că am recunoscut printre multe femei ce erau acolo, vreo 12 cucoane cari vin la mine la biserică. Toate sunt cu bărbați pe front».

— Marea mulțime a femeilor rămase, au fost demne, au fost romånce adevărate, purtând în inima lor doliul țării însângerate. Dar... au fost destule și de celelalte.

Cu jale adâncă ascultam — căci eu nu mergeam la spectacole — că un număr de femei erau nelipsite dela reprezentațiile trupelor germane de operă și dramă. O cunoscută tânără și frumoasă femee din societatea cea bună trona aproape seral, într'o benoară la Teatrul Național!

Cine n'o cunoaște?

In loja acestei frumoase doamne erau nelipsiți un număr de «Foni,» aghiotanți ai mareșalului Mackensen și alții. Insuși mareșalul, când venea la teatru, o vizita în lojă între acte. Iși poate lesne închipui cititorii câtă trecere avea această frumusețe!

Aveai o afacere de rezolvat, o concesie de căpătat, o grație de dobândit, calea era cunoscută. Cum, ce fel, și cu cât!... asta e altă chestie.

Asemenea femei influente erau destule.

O altă frumusețe, al cărei bărbat era în Moldova pe frontul sedentarismului, făcea afaceri la București.

Brună picantă, cu nările privind la stele, pasionată și fără scrupule, a cerut, a stăruit încă din pri-

mele zile ale ocupațiunei să i se dea un ofițer german în cuartir. Și l'a cerut din administrație.

Această doamnă avea specialitatea brânzei. Multă lume s'a împărtășit din brânza Neamțului d-sale.

De altfel doamna nu se ferea. Prietenelor le spunea:

— Ce era să fac, îmi trebuia un protector cât timp al meu lipsește.

Și brânza brânză!...

Intr'o zi pe calea Moșilor două femei de mahala mergeau înaintea mea. Una din ele vorbea cu glas, tare.

— „Lasă, dragă, că bine fac bietele femei!

Iacă eu, ce m'ași fi făcut fără Neamț? Despre mine al meu poate să vie când l'oi chema eu! Acuma am de toate, ba mai am și o vorbă bună în casă".

Cu câteva săptămâni înainte de plecarea germanilor, un doctor îmi spunea:

— Ieri un magistrat mi-a spus că până acuma sunt 4000 cereri de divorț la tribunalul de Ilfov...

O iarnă fără milă

Evenimentele s'au desfăşurat cu atâta repeziciune în cât primăria n'a avut vreme să se gândească la nici o aprovizionare. In special nu sunt lemne de foc.

Din fericire până în ziua de Bobotează iarna este destul de dulce. E cald, soarele străluceşte de multe ori, serbarea oficială a zilei Botezului se face pe o vreme atât de frumoasă cum de mult n'am văzut una la fel.

Constatăm că invazia germană a avut darul nu numai să ne schimbe ora şi calendarul, dar încă să ne schimbe condiţiile climaterice. Un glumeţ spunea că, de oarece nemţii au schimbat calendarul, ziua aceea nu mai era, ca mai înainte: 6 Ianuarie ci 19 Ianuarie. Iar nemţii sunt atât de puternici încât până şi natura li s'a supus. Deci tradiţionalul ger al Bobotezei a pierit.

Dar, ori cât de puternici erau aceşti nemţi, natura a fost tot mai tare decât ei. După o dimineaţă şi o după prânz calde şi însorate, pe la orele 6 un vânt îngheţat începe să sufle. Peste un ceas este furtună, peste două începe să ningă; a doua zi pământul e acoperit de zăpadă şi un ger spăimântător se lasă.

De mult n'am apucat o iarnă atât de grea.

Lumea tremură prin case, oamenii săraci aleargă

prin oraş după surcele şi uscături! Este o jale generală.

Iarna anului 1916-17 este fără iertare.

Germanii plănuesc tăierea copacilor din grădina Cişmigiului, de pe bulevarde şi din grădinele particulare; mai pe urmă se răsgândesc şi încep devastarea ulucilor, a schelelor de pe la casele în construcţie precum şi rechiziţionarea lemnelor de foc de pe la casele particulare.

Preţul lemnelor de foc creşte spăimântător.

Dărâmarea schelelor începe cu marele clădiri ce se construiau atunci: aripa arsenalului din strada Mihai-Vodă, Vama poştei, Universitatea, Şcoala de arhitectură, Palatul Sindicatului ziariştilor.

Sărăcimea s'a repezit cu lăcomie asupra schelelor şi dărâmarea a început furioasă.

Cât e ziua de mare trec oamenii, femeile, copiii, cu sarcini de lemne, cu buturugi târîte, cu surcele, cu crăci, cu tot ce poate arde în foc.

La Arsenal e o dărâmare furioasă; grinzele încep să cadă, un copil este omorât şi alţi doi răniţi. Şi cu toate acestea nimeni nu fuge.

Lipsa de combustibil e atât de mare cum n'a mai fost vreodată în Bucureşti. Pe strada 13 Septembrie văd două doamne îmbrăcate în jachete de astrahan, cu manşoane de astrahan, cu pălării elegante, târând cu două sfori o grindă lungă de 3 metri.

Mai departe un domn cărunt şi destul de bine îmbrăcat are la subţioară o grindă lungă de cel puţin 2 jum. metri şi, gâfâind, urcă strada.

Spectacole de acest fel întâlneşti zilnic! Pe stradă te opresc oameni în toată firea, cari cer de pomană. Bărbaţi în putere, pe cari i-a prins în Bucureşti ocupaţiunea fără bani de rezervă şi fără funcţiune, cer-

șesc pe străzi la rând cu cerșetori de profesie. Priveliștea e dureroasă.

In toate casele oamenii se retrag în câte una sau două odăi. Luxul de confort a dispărut, oamenii stau claie peste grămadă așteptând să lucească soarele de primăvară.

Iarna e grea, zăpada cade în grămezi mari, pe la răspântii nu mai întâlnești mangale cu castane coapte. Și nici tradiționalul salep nu se mai vinde pe străzi.

Numai femeile care au Neamțul obligator în cuartir nu suferă de frig. Căci Neamțul scoate lemnul din piatră seacă și-l aduce acasă.

Astfel am petrecut iarna lui 1916–1917.

Iarna se întețește și germanii încep să tremure.

Se dau ordine strașnice ca să se rechiziționeze toate blănile și toate cojoacele câte se vor găsi.

Jaful începe din casă în casă. Sărăcimea, mai ales, nu este cruțată. Poliția intră prin toate casele și adună.

Pe bulevardul Elisabeta, trece o lăptăreasă mânându-și calul. Sergentul de oraș o oprește și-i scoate cojocul din spinare. Afară e ger cumplit. Biata femee se roagă cu lacrămi în ochi, spune că e răcită și că va muri dacă va rămâne dezbrăcată. Dar sergentul execută ordinul. Lăptăreasa rămâne în cămașă pe un ger care crapă pietrele.

Prin birturi apar ofițeri germani îmbrăcați în blănile jefuite. Oamenii aceștia nu și-au dat nici măcar osteneala de a militariza aceste haine. Așa cum sunt, —„blăni țivile“,— blănile acoperă uniformele militare.

In magazinele de blănării este jale. In cele d'intâi zile numai la magazinul Prager s'au luat blăni pentru o jumătate milion. Toate blănile lăsate în depozit sunt luate.

Aceiaşi soartă are magazinele Alter David, Blănăria rusească, etc.

In câteva săptămâni, germanii ridică contra bonuri de rechiziţie, blănării pentru câteva milioane.

Blănăriile de lux sunt pentru ofiţerime, pentru soţiile sau pentru metresele lor. O parte este trimisă în Germania, altă parte îmbracă pe germanele şi austro-ungarele din România. Cojoacele sunt trimise trupelor pe front.

După blăni şi cojoace, vine rândul plăpumelor, saltelelor şi pernelor. Poliţişti însoţiţi de unteri şi soldaţi germani, spoliază lumea. Bine înţeles, cartierele sărace suferă mai mult.

Inceputul se face cu casele ai căror locatari sunt în Moldova. In aceste case jaful nu cunoaşte nici o măsură. După aceea restul e pus la contribuţie.

Toată ziua cât e de mare, vedem pe străzi căruţe ori sănii încărcate cu saltele de paie ori de lână, cu perne, cu plăpumi, luând calea cazărmilor şi a celorlalte localuri unde sunt adăpostiţi soldaţi.

Pe strada Mihai-Vodă, în dreptul Arhivelor Statului, trece un lung convoi de căruţe pline cu saltele şi perne. Pe trotuar câteva femei privesc cu ochii încremeniţi. Una din ele izbucneşte:

— Da'r-ar toate junghiurile în capetele cari s'or culcă pe pernele astea!

Invazia îşi arată zilnic colţii.

Tot felul de zvonuri sinistre circulă. Se zvoneşte că Nemţii vor lua saltelele de lână, plăpumele, hainele, albiturile, etc.

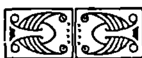
Ingrijorarea este pe toate feţele. Fiecare ia măsuri ca să-şi pitească avutul. Mai ales rechiziţionarea hainelor şi albiturilor, ar lovi greu pe toată lumea.

Aceste zvonuri, de cele mai multe ori, sunt răs-

pândite de speculatori cari profită de ocazie spre a cumpăra lucrurile pe preţuri derizorii.

Apoi încep devastările caselor particulare, de către nemţi, în tovărăşia servitoarelor.

Iarna fiind foarte geroasă germanii au adus multe sobe de tranşee. Soldaţii lor pot rezista mai bine, dar bieţi turci o duc foarte greu. Camioanele-automobile germane aduc zilnic sute de turci degeraţi de pe frontul Brăilei, pe care îi internează prin spitale.

Arestările

Românii cari nu'şi fac datoria. — Diverse. — Câinii.

Arestările la Hotel Imperial continuă.

Multă vreme am crezut că aceste arestări erau operate de germani în urma unor denunţări, dar adevărul era altul. Câteva întâmplări şi o împrejurare m'a încredinţat că toată mişelia era organizată de poliţia românească adică de unii din cei cari conduceau poliţia.

O dovadă am avuto în faptul ca toţi cei cunoscuţi ca germanofili şi arestaţi din eroare, au putut fi liberaţi, unii peste două trei ore, alţii cel mult peste trei zile. Peste trei ore a fost liberat d-l I. Bărbătescu, directorul poliţiei arestat din eroare; peste 2 şi 3 zile au fost liberaţi d-nii C. Crupenski, Petre Sfetescu şi alţi partizani ai d-lui Marghiloman. Dar un fapt hotărîtor: după plecarea germanilor am regăsit la poliţia de siguranţă toate hârtiile pe care mi le confiscase poliţistul german care m'a arestat în ziua de 11 Februarie.

Prin urmare erea fără replică. Poliţia română desemna poliţiei germane pe toţi cei cari nu erau germanofili. Poliţia germană aresta, dar instrucţia tuturor acuzaţilor se făcea la poliţia noastră.

Una din înfăţişările dureroase ale situaţiei este aceea ca mulţi Românii cari trebuiau să fie pe front um-

pleau stradele și cafenelele. Ori în ce local intrai erai minunat de numărul mare de oameni tineri ce'l întâlneai. Cât de spinoasă e calea datoriei dacă fug atâția de ea.

Din timp în timp apar cunoscuți cari au dezertat, sau fiind făcuți prizonieri, au iscălit angajamente că nu vor mai lua armele în contra germanilor, ceva mai mult, că vor lucra în favoarea germanilor.

Capșa nu fusese încă ocupat de Bulgari. Trei soldați germani intră și cer cafele cu lapte. Li se servește și, conform tarifului, li se percepe câte un leu de cafea.

Germanii plătesc, apoi peste o jumătate de oră se reîntorc țipând și reclamând că au fost înșelați la plată.

Printre alți clienți se aflau pe o banchetă marele proprietar d-l Teodor Mendel și un alt domn mai tânăr. Auzind larma făcută de germani, acesta din urmă chemă pe germanul care țipa mai tare și părea a fi șeful celorlalți, și-i spuse:

— Domnule, să fii încredințat că n'ai fost înșelat căci acesta e prețul fixat de Comandantură. Te rog să mă crezi pe mine căci și eu sunt german.

Dar soldatul îi răspunse:

— Nu cred să fii german, căci dacă ai fi german, la vârsta pe care o ai acum, ai fi pe front n'ai fi aici.

In momentul acela erau în cafenea cel puțin zece Români între 21 și 30 de ani, care ar fi trebuit să fie în Moldova, dar nu pe canapelele lui Capșa.

* * *

După câteva săptămâni dela intrarea în București, germanii au declarat război câinilor.

O ordonanță a impus taxa pe câini, botnița și obligația ca nici un câine să nu iasă pe stradă.

Ordonanța a fost executată cu toată strășnicia pe care o puneau germanii în administrația lor.

Mulți câini au fost împușcați numai fiindcă au scos capul pe poartă și au lătrat.

Domnişoara Rosetti, fiica d-lui Radu Rosetti, fost efor al spitalelor civile, avea un căţeluş la care ţinea foarte mult. Intr'o zi câinele s'a furişat în curte şi, din poartă, a lătrat pe un ofiţer german care trecea. Indată ofiţerul a trimis doi poliţişti germani cu ordinul de a împuşca căţeluşul.

Domnişoara Rosetti îşi luase câinele sus şi-l ţinea în braţe. Toate rugăminţile, toate implorările au fost zadarnice. Poliţiştii au zmuls câinele din braţele d-şoarei, l-au scoborît în curte, i-au tras un glonte în cap, l-au lăsat mort şi au plecat.

Aceasta a fost pedeapsa meritată de un câine care îndrăznise să latre pe un ofiţer al Kaizerului.

In câteva săptămâni Bucureştii au fost curăţiţi de câini. Păcatul nu erea mare.

Toate aceste rigori au început însă ca să nemulţumească publicul revoltat de atâta constrângere.

* * *

Suntem la 30 Ianuarie 1917. Statul major economic german a fixat preţul grâului la 2200 lei vagonul. Aceastá preţuire s'a făcut şi după intervenţiunea d-lui Carp. In adevăr germanii nu voiau să pună un preţ mai mare de cât 1800 lei, însă în urma stăruinţelor d-lui Carp, au mai urcat cu 400 lei.

Suntem d'abia la începutul anului 1917 şi semnele descurajărei şi a înfrângerei germane încep să se arate.

Duşmănia între Germani şi Bulgari începe să se manifeste. Un ofiţer bulgar a spus, fără înconjur, într'un grup, cum că Bulgarii nici nu ştiu de ce mai luptă şi nici nu ştiu dacă se vor alege cu ceva după războiu. Apoi s'a plâns de ocupaţia germană care a sărăcit Bulgaria.

Un industriaş german, venit după afaceri în România, a spus că vede situaţia Germaniei foarte rea dacă războiul va continua, Germania, chiar învingătoare,

va avea o datorie imensă, cu o anuitate de 3 miliarde ceeace reprezintă aproape bugetul Germaniei.

Industria germană va sta foarte rău căci va fi boicotată. Târgul lânei ce vine din America fiind în Irlanda englezii nu vor mai da lână Germaniei. Cu atâtea sarcini și pagube poporul german cu greu va putea lupta pentru traiu.

Comandantura militară a hotărît ca în județele Putna, Brăila, R.-Sărat și Buzău să nu fie administrație românească, de oarece aceste județe intră în zona militară.

S'a răspândit zvonul cum că s'ar fi dat ordin ca populația civilă din județele R.-Sărat și Putna să fie evacuată în vederea viitoarelor operații militare. In județul Ialomița s'ar fi căutând locuințe pentru acești evacuați. In urmă s'a renunțat la această operație sau zvonul n'a fost întemeiat.

* * *

In ziua de 3 Februarie stil nou a fost o adunare politică la d-l Marghiloman.

S'a discutat eventualitatea formărei unui cabinet Carp. D-l Marghiloman se declară în contra concepțiilor politice ale d-lui Carp.

Au vorbit la această întrunire Titu Maiorescu, d-nii C. Arion, Grigore Cantacuzino și M. Rahtivan. D-l Nenițescu este de părere ca să mergem francamente cu Germanii cari ne-ar da Basarabia în schimbul Dobrogei.

La 1 Februarie st. n. a fost întâia întrevedere între Mareșalul Makensen și d-l Carp.

D-l Carp nevrând să facă întâiul pas — așa se zicea — a fost aranjată o oare care surprindere. D-l Carp, mergând să întoarcă vizita aghiotantului Mareșalului, von dem Lippe, a găsit acolo — din întâmplare (?) — pe Mareșal. Cu această întâlnire ghiața s'a rupt.

* * *

Luxul din București minunează pe soldații germani. Un soldat saxon văzând în vitrina croitoriei Pangl un costum cu 500 lei, a exclamat: «Ce dracu, aici toți sunt milionari! ?! [1])»

* * *

In ziua de 13 Ianuarie 1917, în ajunul zilei nașterei Impăratului Germaniei a fost organizată o retragere cu torțe dela Cișmigiu până în piața Ateneului.

Toată populația germano-austro-ungară și bulgară a alergat să aziste. De pe toate străzile vedeam cum se scurg sutele și miile de femei întovărășite de soldați și ofițeri. Puteai crede că aceasta nu e Capitala României.

Foarte dureros că la petrecere au alergat destui români, dar mai ales romänce, bolnave de curiozitate, ca să vadă și să fie văzute.

A doua zi «Gazeta Bucureștilor» anunța că populația Bucureștilor a luat parte cu respect la serbare.

Foarte interesante sunt următoarele notițe asupra scumpetei traiului. Aceste notițe sunt scrise în Ianuarie 1917. Cititorii vor vedea ce ușoare urcări se păreau, pe atunci, extrem de exagerate. Dar ce erau acele prețuri pe lângă cele de astăzi!...

Ascultați:

«Scumpetea alimentelor a ajuns strigătoare. La Sf. Ion o doamnă a plătit mielul cu 120 de lei. De Crăciun purceii s'au vândut, la băcăniile centrale, cu 80 lei, iar în piață cu 50 lei.

La băcănia Ciobanu prețurile sunt fantastice. Kgr. de unt costă 16 lei. (Astăzi 50). Kilogramul de cașcaval grecesc 16 lei. (Astăzi 40-50) Șunca 16 lei kgr. (Astăzi 60). Jimbla la 15 Ianuarie s. v. ajunge la 65 bani. Găina costă 10 lei. (Astăzi 40) Curcanul 30 lei. (Astăzi

---

1) Ce departe erau de ziua de azi — anul 1921 — când, la acelaşi croitor costumul costă 3000 lei!

120—150). Ouăle 35 și 40 bani. Cu mare greutate se obțin 4 la un leu. (Astăzi 1 leu și 50 până la 2.50).

Persoane particulare care au făcut proviziuni mari de alimente, de teamă de a nu fi rechiziționate, încep să vândă, dar cu ce prețuri?... O doamnă oferă zahărul cu 3 lei chilogramul!?

Pentru transportul unei tone de cărbuni camionagiii iau 18 lei plus 2 lei încărcatul. Pe la sfârșitul lui Decembrie au cerut 35 lei. Cum tona de coks costa 76 lei, transportul este cât jumătate costul mărfei!

Germanii au cerut să se facă o anchetă în județul Ilfov spre a se vedea care armate au comis cele mai mari devastări. Cu ancheta este însărcinat d. maior Răceanu, prefectul județului Ilfov care constată că, în cap sunt Bulgarii cu 30 la sută, apoi Românii cu 25 la sută, Rușii cu 20 la sută, Austro-Ungarii și Turcii cu 15 la sută, apoi Germanii cu 10 la sută.

Germanii sunt foarte mulțumiți că ocupă rândul cel din urmă.

In ziua de 30 Ianuarie s. n. a fost arestat în București batalionul de jandarmi pedeștrii care făceau serviciul de poliție.

In ajun. la 29 Ianuarie d-nii Paul Teodoru, M. Rahtivan, Crăsnaru și Ionescu-Dolj au fost numiți inspectori generali administrativi, având sub administrația lor câte 4—5 județe.

La început era vorba ca să fie numit d. C. Dristorian în locul d-lui Rahtivan, însă d-sa a declarat că trebue să consulte mai întâiu pe d. Marghiloman, deoarece este directorul Clubului marghilomanist. D-l Carp s'a supărat și l'a înlăturat.

* * *

Suntem în Februarie 1917.

Un reprezentant al statului-major economic german a fost la Sindicatul agricol al judeţului Ialomiţa şi a impus proprietarilor şi arendaşilor să se ducă la ţară, să se instaleze acolo şi să nu se mai întoarcă la Bucureşti. Germanul le-a spus că numai peste câteva luni vor putea cere ausvaisuri de întoarcere, iar plângeri împotriva ţăranilor să nu facă. Pe vremea aceea administraţia germană făcea încă politică de ocrotire faţă de ţărani.

O ştire, care este în diferite feluri interpretată, circulă: Comandamentul german înştiinţează pe supuşii germano-austro-ungari de ambe-sexe, ca să fie întotdeauna gata de plecare la întâiul semnal. Multe nemţoaice având serviciul în casele româneşti, au primit şi arată ordinul.

Se bănueşte că situaţia militară pe oarecari fronturi fiind defavorabilă germanilor, se are în vedere o apropiată evacuare a Romaniei. Altă versiune este aceea că Germania şi Austro-Ungaria încep să simtă nevoe de braţe pentru industrie şi serviciile civile. Dar aceşti supuşi n'au plecat niciodată. Dimpotrivă, atât din Germania şi mai ales din Austro-Ungaria, au venit, peste câteva luni, zecimi de mii de civili cari nu mai aveau de mâncare în ţara lor.

* * *

In cercurile marghilomaniste circulă tot felul de ştiri pesimiste. Marghilomanişti cu vază spun că se tem de o înţelegere între Rusia şi Germania. In cazul acesta Rusia ar primi Moldova, Bulgaria ar lua Dobrogea, iar Muntenia ar reveni Austriei. Unii dintre aceştia sunt de părere ca Germanii să scoată pe Ruşi din Moldova, iar România să fie din nou întrunită. Apoi, bine înţeles, s'ar creia un alt regim care să permită României să-şi menţină independenţa formală.

Dar pe vremea aceea — în Februarie 1917 — toată lumea politică din Bucureşti credea ferm în victoria definitivă a Germanilor aşa că toate combinaţiile erau făcute numai în vederea acestei victorii.

Dar se spune că generalul Mackensen a declarat unui bărbat politic fruntaş al partidului conservator cum că ofensiva germană se va opri la Siret.

Tot știri diverse

O doamnă foarte cunoscută din elita bucureșteană brună, frumoasă și văduvă, apare la restaurantul Iordache în tovărășia unui ofițer superior german și altor Români sus pușí.

In restaurant această apariție face senzație, cu atât mai mult cu cât ofițerul are o situație privilegiată în armată.

Această apariție, urmată bine înțeles de altele, urmată de exibiții în benoarele Teatrului Național la reprezentațiile trupei germane, contribue ca să se ducă vestea cum să această brună frumusețe are trecere și poate totul. Bine înțeles oamenii de afaceri își fac apariția și, în puține zile, se citează afacerile de mii și de zeci de mii de lei, realizate. Doamna liberează permisuri pentru aducere de țuică și vin, doamna acordă grațieri, doamna contribue, de altfel, ca să se facă și multe acte de dreptate. Este apărătoarea văduvei și a orfanului.

O altă cunoscută doamnă, văduva unui colonel, se ocupă cu permisele de țuică. Nefiind tânără, brună și frumoasă, și nefiind bună amică a nici unui ofițer superior, cade în capcană și este arestată.

Recunoscându-i-se inocența — în chestia țuicei bine înțeles — este liberată.

Mersul tramvaelor e suspendat complect, birji sunt foarte puţine, conduse de copii şi nu pot fi întrebuinţate decât de militarii străini şi de cocotele lor; toată lumea este silită să circule pe jos.

Bucureştiul este plin de militari. Pe străzi, prin birturi, prin bodegi, nu întâlneşti de cât ofiţerime şi soldaţii Germani, Austro-Ungari, Turci, Bulgari. Cinematografele sunt pline, femeile mişună pe strade, o lume nouă, cu totul necunoscută, eşită .nu se ştie de unde, e la suprafaţă.

Comisiunea interimară la Primărie

Noui numiri în slujbe. — Alte arestări. — Golirea prăvăliilor.

Prefect al poliţiei Capitalei, în locul d-lui General Mustaţă, care n'a fost menţinut de cât foarte puţine zile, e numit d-l Ţigara-Samurcaş persoană de încredere a Casei regale, căruia Regele Ferdinand i-a lăsat, la plecare, grija pazei Palatului regal. Ştirea face senzaţie de oarece nu e om în România pe care Kaizerul să'l urască mai mult de cât pe Hohenzolernul care a tras sabia împotriva sa.

Consiliul Comunal al Capitalei este dizolvat şi înlocuit cu o Comisie interimară astfel compusă: Colonelul Victor Verzea preşedinte, Vicepreşedinţi d-l inginer I. Dobrovici şi d-l Sigmund Prager, membrii d-l Emil Petrescu fostul primar, arhitectul I. Berendei, d-nii Oscar Müller, Dr. N. Bărdescu, Paul Teodoru, Teodor Nica, C. Dristorian şi Al. Darvari.

Guvernul ţărei este compus din 4 giranţi şi anume: d-l Lupu Costache la Ministerul de Interne, D. Neniţescu la cel de Finanţe, D. Hina Consilier al Curţei de Casaţie la Justiţie şi Dr. Antipa la Domenii. Dar pe lângă fiecare girant se află şi câte un ofiţer sau subofiţer german drept supraveghetor şi controlor. Toată corespon-

denţa trebuia să treacă pe sub ochii acestora, mai ales aceea privitoare la administraţia ţărei.

D-l Petre Carp, care n'a voit să formeze guvernul, deşi 'i s'a propus — stă în curent, de fapt, cu toate actele guvernului. In fiecare zi, fără excepţie, vine la Ministerul de Interne în cabinetul d-lui Lupu Costache, unde este pus în curent cu toate afacerile şi unde e consultat.

In timpul acesta arestările continuă.

O arestare senzaţională este aceea a d-nei Alexandrina G. Cantacuzino soţia d-lui Grigore G. Cantacuzino, mai târziu ministru de industrie în cabinetnl Marghiloman.

Doamna Cantacuzino, o foarte vrednică românca, nu se sfieşte să'şi manifeste sentimentele sale antigermane. Spre deosebire de soţul D-sale care, membru al partidului d-lui Marghiloman, e germanofil, d-na Cantacuzino a fost şi este partizana intrărei în acţiune alături de Inţelegere. Atât aceste simţimânte care sunt cunoscute cât şi libertatea sa de vorbire, o semnalează urgiei germane. D-na Cantacuzino este arestată la Hotel Imperial în Camera 204. Dar în urma stăruinţelor depuse arestata a fost liberată peste vre-o două zile.

* * *

Germanii urmează cu golirea prăvăliilor. Dela Casa Prager au luat toate blănurile; dela Casa Filip Haas toate covoarele de preţ, toate perdelele; dela prăvăliile de pânzării au luat toate pânzeturile. Ofiţerii germani însoţiţi de femeile lor aduse din Germania, de artiste dela Cafeurile şantante, sau de alte femei cunoscute în Bucureşti, intrau prin toate prăvăliile, alegeau tot ce plăcea acestora şi dedeau în schimb bonuri de rechiziţie. In câteva săptămâni toate rafturile au rămas goale.

Atât de mare abuz s'a făcut cu acest sistem în cât Comandamentul german însuşi s'a îngrijorat şi a dat ofiţerimei ordin ca să înceteze.

* * *

Germanizarea Capitalei începe.

Mai întâiu firmele dela oteluri, magazinuri, cafenele etc. *Café de la Paix* devine *Friedens Café; Café de Paris* este acum *Berliner Café* etc., etc. Firmele cu nume franceze şi engleze sunt suprimate în tot oraşul. Nu se mai văd firmele: *Café Imperial, Café High-Life, Hotel de France, Hotel de Bruxelles, Hotel Imperial.* Dela firma *Croitoria engleză,* cuvântul «engleză» a fost suprimat, rămânând numai firma: Croitorie.

Apoi a început studiul limbei germane pe o scară întinsă. Mai ales femeile, spre a se putea înţelege cu Fonii şi ceil'alţi germani îndrăgostiţi, participă în număr mare la cursurile de seară. Pe străzi nu se mai aude un singur cuvânt francez, în schimb toate aceste femei îşi fac o fală de a grăi în limba germană.

Arestarea mea

In ziua de 11 Februarie 1917 era foarte rece afară. Gerul uscat cu puţină zăpadă mă ţinea în pat din pricina unei uşoare gripe.

Pe la ceasurile 9 şi jumătate, femeea de serviciu mă înştiinţează că trei germani vor să-mi vorbească.

Am înţeles.

In odaia mea de culcare intră 3 domni. Unul cu mustăţile rase era comisarul. Cel d'al doilea un agent subaltern. Cel d'al treilea un evreu tălmaciu.

Tălmaciul îmi traducea spusele comisarului, deşi înţelegeam aproape întreaga conversaţie în limba germană.

— Domnul comisar mă însărcinează să vă spun că trebue să-l urmaţi chiar acum, fiind vorba de ceva pentru binele d-voastră!

— Da, înţeleg, e vorba ca să fiu arestat şi tranportat la Hotel Imperial.

— Ba de loc, e vorba de binele d-voastră.

Obiectez că sunt bolnav. Arăt medicamentele de pe măsuţa de alături, dar fără succes.

Trebuie neapărat să mă scol, să mă îmbrac şi să urmez pe agentul forţei teutonice.

Comisarul îmi cere port-biletul şi mi'l revizueşte. Pe măsuţă aveam un carnet plin cu notiţele ce adunam despre faptele zilei. Carnetul dispare în buzunarul poliţienesc.

Apoi începe perchiziția în biurou, în cazier, în bibliotecì și în alte sertare dela alte măsuțe.

Incepusem o istorie complectă a ocupațiunei. Erau adunate știrile fiecărei zi, toate ordonanțele, toate măsurile administrative, mișcările de trupe, arestările, etc. Aveam un material bogat scris, peste două sute de coale. Totul a fost ridicat.

Din biurou mi s'a ridicat toată corespondența, între altele o scrisoare a d-lui Marghiloman, veche de vreo cinci ani. Am obiectat tălmaciului că acea scrisoare fiind veche și fără nici o importanță nu poate interesa poliția germană.

Evreul mi-a făcut cu ochiul și mi-a răspuns:

— Inadins am pus-o. Să vadă germanii că sunteți în relații cu d. Marghiloman. Asta o să vă facă bine.

Polițiștii au scotocit peste tot, au luat un vraf de hârtii și au trecut la dulapurile bibliotecei.

Ajungând la compartimentul cărților militare a dat peste traducțiunile franceze a scrierilor lui Von Bernardi, Clausevitz și Von der Goltz precum și mai multe volume de Beker, Langlois, Foch și alți scriitori și militari francezi asupra armatei germane. Polițistul care știà puțin limba franceză, m'a privit cu mai multă bunăvoința și s'a uitat la mine dând din cap cu satisfacțiune.

Mai departe la compartimentul cărților asupra criminalității s'a oprit mai mult la cărțile ce purtau semnăturile lui Lombroso, Garofalo, Tarde, Memoriile lui Goron, etc. Apoi obrazul i se ilumină și mi se adresă râzând.

— A! ha! Nik Carter!

In adevăr avea în mână o broșură ilustrată cu isprăvile detectivului american.

Nu știu cum s'a făcut, dar când m'am întors din închisoare multe din cărțile mele n'au mai răspuns la apel.

Am ieșit. Gerul uscat era pătrunzător. Ne-am urca-

într'o birjă şi — *pentru binele meu, fireşte* — am tras de-a dreptul la hotel Imperial.

După cum un câine prins cu laţul este înhăţat, azvârlit în cutie, iar deasupra se trage capacul, tocmai la fel şi eu, am fost dat jos din trăsură, băgat în vestibulul hotelului, iar uşa a fost închisă în urmă.

Eram prizonierul germanilor!

Jos, la corpul de gardă, un subofiţer — *Unterul* — mi-a luat scurtul interogator obligatoriu, m'a întrebat câţi bani am asupra mea, dar, nu mi-a luat banii, şi m'a urcat pe scară până la etajul al 2-lea, unde mi se destinase locuinţă.

Aci sunt introdus în celula ce-mi este destinată.

Pe coridor îmi ies înainte ceilalţi deţinuţi. Găsesc aci pe d-nii Virgil Dărăscu, unul dintre directorii «Universului», Dr. Obreja, Cesar Pascu, Vasile Oroveanu, I. Protopopescu-Pake, G. Malcoci, Săbăreanu şi ziariştii Rosenthal şi Graur dela „Adevărul".

Mare bucurie că a mai picat unul.

Dupa obligatoriile întrebări şi informaţiuni, sunt băgat la odaie, încuiat pe din afară şi captivitatea începe.

Am avut prevederea să-mi aduc cărţi de citit. Fac cunoştinţa cu camera în care mă aflu, mă trântesc pe pat şi mă pui pe lucru.

La ora 1 se serveşte dejunul. Deţinuţii plătesc 8 lei şi 50 pe zi pentru patru feluri de bucate. Plata este obligatorie, chiar şi pentru cei cari nu mănâncă.

Indată după masă sunt iarăşi încuiat cu cheia.

Bag de seamă, cu nedumirire, că ceilalţi colegi, sau o parte din ei, sunt lăsaţi în libertate. Ii aud plimbându-se pe coridor şi vorbind.

Fără îndoială că eu sunt supus unui regim mai aspru; dar pentru care motiv? Mai târziu am înţeles: nu dădeam bacşişuri grase.

Dupa mâncarea dela ora 8 era ertată o staţio–

nare de vreo jumătate oră pe coridor, la o cotitură unde se afla o canapea şi o masă.

Aci d. Virgil Dărăscu spunea anecdote şi, de două sau trei ori pe săptămână, beam bere şi mâncam ridichi negre.

Mulţumită bacşişurilor, soldaţii de pază închideau ochii, dar nu-i ţineau prea mult închişi. După o jumătate oră, sau mai puţin, unul din ei apărea şi striga: «Vine Unterul!»

Unterul era sergentul-şef al postului.

Pudicii, imaculaţii, moralii şi incoruptibilii germani primeau, bacşişurile cu amândouă mâinile.

Intru cât mă priveşte nu mă simt vinovat cu nici un act de corupţie, fiindcă nu am dat aproape nimic păzitorilor mei. Numai când îmi făceau servicii absolut personale îi răsplăteam, dar mai departe nimic.

Când am fost adus în ziua de 11 Februarie, regimul era mult îmblânzit faţă cu ce era la început. Regele bacşiş contribuise foarte mult la această metamorfoză.

Eram de aproape zece zile închis, când o veste sinistră se răspândeşte: toţi ostaticii vor fi expediaţi din Bucureşti. Unde?.. Nu se spunea.

Unii afirmau că vom fi trimişi într'o fortăreaţă din Germania, alţii că vom fi daţi pe mâna bulgarilor, în sfârşit se vorbea şi de o internare în judeţul Ialomiţa.

Fierberea începe. Scrisori, intervenţii, toată lumea caută să rămâie şi să scape. Dar nici o stăruinţă n'a dat rezultat.

Cu acest prilej mi-a fost dat să văd până la ce grad hipnotizează disciplina pe german.

Unul dintre ostatici fu vizitat într'o zi de o soră a sa. Pe biletul de voie era scris „bun pentru o oră“.

Domnişoara a venit, a stat vreo patruzeci de minute şi a plecat. Dar dela scară a fost întoarsă înapoi

şi urcată iarăşi în camera fratelui său, sub cuvânt că e obligată să stea o oră!?!...

Dela etajul al 2-lea vreo patru ostatici rămân la hotel Imperial, ceilalţi pleacă.

Am rămas fără să fac nici o stăruinţă. N'am ştiut nici odată de ce am fost arestat, de ce n'am fost trimis la Săveni, de ce am fost liberat după aceea.

In sfârşit se face comunicarea oficială: ostaticii se vor duce la Săveni în judeţul Ialomiţa.

Plecarea este hotărâtă pentru ora 1 din noapte. Pe jos până la gara, fiecare deţinut îşi poartă singur pachetele, geamantanele, sacii de călătorie, afară de cufere care sunt urcate într'o căruţă.

In luna lui Februarie oamenii vor călători în vagoane de marfă neîncălzite.

Sub cuvânt că acesta este dreptul învingătorului, oameni nevinovaţi sunt necăjiţi, purtaţi pe jos chilometri întregi şi siliţi, pe un drum atât de lung, să-şi poarte singuri bagajele.

Noaptea la ora 1, toţi ostaticii destinaţi să plece la Săveni sunt deşteptaţi. Mişcarea pe săli începe, strigări cântece, apeluri, bătăi în uşi.

Dela etajele de sus scoboară deţinuţii purtându-şi singuri bagajele. Văd pe bătrânul Carabatescu, om de 70 de ani, preşedintele Consiliului superior administrativ ducânduşi singur o dăsagă la spinare. Dar nu spune o vorbă şi merge drept.

Noaptea e neagră, toţi scoboară în stradă. Ii aud de sus pe cei mai mulţi cântând în cor. Apoi şirul se mişcă şi cântecul se pierde, treptat, în depărtări.

Eu am rămas.

A doua zi cei dela etajul al 2-lea suntem coborîţi la etajul 1-iu unde mai găsim şi pe alţii din cei rămaşi în Bucureşti. La etaj suntem acum: d-l Cocardia ma-

gistrat, Băicoianu director al Băncei Naţionale, Cancicov avocat, Paul Rădulescu deputat liberal de Vlaşca, Şerban dela depozitul de hârtie Letea, General Stoica, Săvescu directorul Băncei Româneşti, librarul Stănciulescu, un călugăr al cărui nume l'am uitat.

Treptat, în cele 15 zile cât am mai stat închis, au fost arestaţi şi d-nii Demetrescu Câmpina, Costescu, băcanul Ciobanu, Petre Sfetescu şi alţi necunoscuţi din judeţele Prahova şi Teleorman.

Regimul devine puţin mai blând.

Acum avem alt post de gardă; cel vechiu a fost trimis pe front. La plecarea Unterului i s'a cumpărat un ceasornic de aur, iar pentru întregul post s'a făcut o colectă de aproape 3000 lei.

Un soldat din gardă îmi spune într'o zi:

— Au fost ciocniri grave la Siret. Eri au sosit în Bucureşti câţiva greu răniţi din compania mea. Unul mi-a spus că din toată compania noastră n'a mai rămas de cât vre-o 20 de oameni în viaţă.

Unterul, ne spune la rândul său:

— N'am fost de 2 ani şi jumătate în Germania şi nu mi-am văzut copii. Ştiu numai că la noi nu se mai găseşte nici ouă, nici unt, nici lapte, nici carne, nici nimic. Familiile noastre nu mai mănâncă de cât de două ori pe zi un fel de bulion din paste. Acum suntem trimişi pe front.

Unul din arestaţi a eşit într'o zi cu învoire la dentist, însoţit, după cum era regula, de un soldat. La întoarcere s'au oprit la Bodega Mircea pe Bulevardul Academiei. Au stat o oră şi au consumat. Dând de băutură bună, limba soldatului s'a dezlegat:

— Când voiu fi pe front, am să trag aşa, nu aşa.

Şi arată că va trage înapoi asupra ofiţerilor nu în contra inamicului.

Acesta este moralul soldaţilor desnădăjduiţi de o a-

tât de lungă campanie. Mai ales cei cari au gustat din plăcerile vieţei uşoare la Bucureşti, nu mai au nici o tragere de inimă să se întoarcă pe front.

Mi-am adus aminte de corumperea armatei Cartagineze după ce a cunoscut deliciile dela Capua.

In aceste 15 zile pe care le-am petrecut la Imperial într'o mare cameră dimpreună cu d-l Matei Ciocardia, am primit multe ştiri senzaţionale din afară.

Afară zăpada trece de 1 metru. O iarnă cu atâta ger şi cu atâta zăpadă n'am avut de nu se ţine minte.

Intr'o dimineaţă auzim un mare zgomot în stradă. Ne repezim la ferestre; vedem un număr de femei de mahala scoţând strigăte şi agitând batistele. Aud: «Pace şi pâine!» Sau: «La Marghiloman!»

Se zvoneşte, că aceste femei au fost puse la cale de către socialişti. Am aflat în urmă că germanii, ne ştiind ce proporţii va lua mişcarea, au scos mitralierele. De altfel acesta erea obiceiul lor: una-două mitralierele.

Aflăm ca la Brăila a fost împuşcat poliţaiul portului, fiind surprins de germani că trimetea corespondenţe la Galaţi prin mijlocirea unor bileţele închise în sticle, pe care le arunca în Dunăre. Mai aflăm că elevii liceului întreţin această corespondenţă şi că, din această cauză, liceul a fost închis.

Ziarele germane ce pot străbate până la noi, ne înştiinţează că turco-germanii au suferit o grea înfrângere în Asia. Zilnic urmărim pe hartă, progresele armatei engleze şi constatăm cu bucurie, înaintările însemnate. Toate speranţele renasc şi ne dau puterea ca să răbdăm voioşi detenţiunea.

In sfârşit o ştire senzaţională: în Rusia a izbucnit revoluţiunea.

Fricoşi şi lipsiţi de bărbăţie saltă de bucurie fiind că de acum se va încheia pacea.

Unul dintre cei mai zeloşi partizani ai intrărei în

acţiune, unul care mai 'nainte mânca jeratic şi se propunea chiar să intre în Ardeal spre a provoca un războiu de guerila, acum s'a domolit de tot. Douăzeci de zile de detenţiune i'a muiat cu totul şi avântul războinic şi avântul patriotic. Acest mare patriot din zilele când se credea că victoria va fi ieftină, ţipă acum pe săli că România trebuie să încheie imediat pacea.

In zadar căutăm să convingem pe aceşti propagatori de laşitate că România nu poate încheia pacea atât timp cât prestigiul iei militar nu a fost ridicat. In zadar le demonstram că România, în urma înfrângerilor suferite, trebuie să'şi refacă armata spre a se reculege printr'o supremă sforţare. Aceşti oameni, nici nu vor să audă. Chiar cu preţul umilirei patriei, lor le trebue pacea care să'i libereze din închisoare şi să le redea traiul confortabil de mai 'nainte.

De multe ori m'am gândit la acest lucru că, de şi e foarte uşor să fii om de treabă, om onest, bun cetăţean, mulţi oameni preferă să fie tocmai din potrivă. Pe mine nu mă costă nimic ca să 'mi iubesc ţara iar detenţiunea o înduram ca pe un minim de sacrificiu. Mai erau şi alţii ca mine. Şi totuşi vedeam oameni cari nu se ruşinau să se umilească la cele mai nedemne intervenţiuni spre a obţine libertatea de a circula într'un oraş ofensat de ocupaţia duşmană.

De câteva zile o veche boală de ficat, aţâţată de o hrană nehigenică şi de un sedentarizm permanent, începe să mă supere. Cer favoarea de a fi însoţit până la medicul meu, dar mi se refuză. Cer ca cel puţin, să 'i fie permis medicului să vie la mine; dar mi se respinge şi această cerere. Un tânăr medic militar german vine peste două zile şi 'mi prescrie un purgativ.

Intr'o Duminică, în ziua de 12 Martie soldatul de pază vine să mă anunţe că sunt liber. Stătusem tocmai 30 de zile în închisoare. De o dată cu mine erau liberaţi d-l

Matei Ciocardia, tovarăşul meu de cameră, şi d-l Paul Rădulescu deputat de Vlaşca.

Liberarea m'a găsit indiferent. Căci eşeam dintr'o închisoare mică spre a intra într'o închisoare mai mare.

Ar fi o banalitate să spun cum că oamenii nu preţuesc libertatea de cât atunci când o pierd, şi o preţuesc foarte puţin când o au.

Afară de voia de a mă mişca nu vedeam deosebirea între detenţiunea dela Hotel Imperial şi detenţiunea din Bucureşti.

Dar cum am fost tratat la închisoare?

Aşi minţi, dacă aşi spune că am suferit.

Dacă n'ar fi fost afecţiunea de ficat care mi s'a înrăit din cauza regimului alimentar şi-a lipsei de îngrijire medicală, nu pot spune că am fost chinuit.

Negreşit, odată ieşiţi de sub cheia germană, mulţi dintre ostatici au luat aere de victime şi şi'au pus candidaturile la răsplăţi naţionale.

Tendinţa de a trage un maximum de foloase dintr'un minimum de jertfe nu e lucru nou. Acest soiu de patriotizm comercial are mulţi aderenţi şi nu la puţini a folosit.

Acei cari s'au văitat sunt numai oameni cari, fiind suflete laşe, erau înţercaţi dela dulceţile traiului în puf.

Fac excepţie pentru vre-o doi adevăraţi bolnavi.

Ce este în București

Dizolvarea Comitetului Casei Centrale a Meseriilor.

Sunt pus în curent cu cele petrecute timp de o lună. Ziarul *Agrarul* apare sub direcțiunea d-lui Al. Ciurcu în două ediții, una română și alta germană.

Se aude că d-l C. Stere voește să dirijeje un ziar cotidian care va trebui sa apară în curând. Dar se zvonește că d-l Petre Carp se împotrivește. Adevărul e că apariția ziarului d-lui Stere, e amânată *sine die.*

In ziua de 18 Aprilie 1917 primesc dela Casa Centrală a Meseriilor, al căreia președinte sunt, următoarea adresă:

Domnule Președinte,

Am onoare a vă aduce la cunoștință, că, conform dispozițiunei guvernământului Imperial—Statul major administrativ—Consiliul de administrație al Casei Centrale a Meseriilor, Creditului și Asigurărilor muncitorești a fost dizolvat cu începere dela 16 Aprilie 1917, după cum ne comunică Onor. Minister de finanțe cu Adresa sa No. 124.392 din 16 Aprilie curent, de pe care vă alătur copie.

Binevoiți a primi etc.

p. Președinte, **M. Alexandrescu.**

Deci, germanii, în înțelegere cu d-l D. Nenițescu, girantul dela Ministerul Finanțelor, mi-au făcut onoarea de a mă dizolva findcă nu eram germanofil.

Situaţia politică

Intrigile şi rivalităţile dintre germanofili.

Să vedem acum care erea situaţia politică internă.

Câteva zile după intrarea armatelor duşmane în Bucureşti, intră şi d-l Petersen fost director al Băncei Generale. D-l Petersen este ofiţer mobilizat al armatei germane; d-sa vine în Bucureşti ca să ia parte la administrarea ţărei, ca unul ce cunoaşte şi moravurile şi oamenii.

Unii au acuzat pe d-l Petersen cum că d-sa a dat semnalul arestărilor, desemnând pe ostatici. Se poate ca acesta să fie adevărul, însă lucrul nu e dovedit. Dar d-l Petersen dă indicaţiuni Comandanturei despre atitudinea ce trebuie să o aibă faţă de diferiţi oamenii politici.

Bine înţeles între d-nii Carp şi Marghiloman, preferinţa se dă d-lui Carp, omul care, fără nici o rezervă şi fără nici o făţărnicie, a susţinut neclintit că România trebuia să meargă din întâia zi a războiului alături de Germania.

Petre Carp erea un germanofil din convingere. Patriot necontestat, om de o înaltă fizionomie morală, bărbat de Stat cu mari capacităţi şi de un caracter cum rar s'a întâlnit altul la fel la noi în ţară, credinţa lui neclintită, erea că România trebuie să stea într'o strânsă alianţă cu Germania fiindcă primejdia pentru România erea numai din spre Rusia.

Această temere de Rusia a dominat politica externă

a României în tot timpul dela 1878 şi până la 1916. Ruptul celor 3 județe basarabene în urma războiului de la 1876 din Bulgaria, a hotărât politica românească orientândo către sfera germană, iar partidele noastre politice, fără osebire, au subscris la această politică.

Petre Carp rămăsese statornic credincios acestei politici de aproape 40 de ani.

El credea încă în victoria armelor germane. Mai ales în urma înfrângerei României, pe care o prevăzuse, şi în urma prăbuşirei frontului rusesc, credința lui în izbânda definitivă a Centralilor, a devenit și mai tare.

Petre Carp era însă bun român şi om cu multă mândrie, de aceea, în tot timpul ocupației purtarea lui a fost demnă, nu s'a plecat o singură dată la cerințele umilitoare ale inamicului și a refuzat să compună guvernul atât timp cât Moldova va fi încă a Românilor.

Dar în jurul său nu ereau nici aceleași scrupule și nici aceiași înălțime de inimă. Unii dintre partizani — mai ales cei de curând deveniți carpiști, — împingeau pe şef ca să se pună înainte, să ia situația, să meargă la Berlin şi să ceară o cât mai neîntârziată ofensivă în potriva Moldovei.

Intre timp numărul giranților se înmulțeşte cu unul, d-l Virgil Arion, venit dela Berlin, e numit girant la Instrucția Publică.

Ziarul d-lui C. Stere a apărut, numele său este *Lumina*. In articolul program spune: «Nu nădăjduesc că am să spun în acest ziar tot ceea ce gândesc, însă făgăduesc să nu spun nimic din ceea ce n'am să voesc să spun».

* * *

Un personagiu care se încumete să facă politică în stil mare e d-l D. Nenițescu. In tot timpul neutralității a stat în partidul d-lui Marghiloman aprobându-i politica,

dar de când germanii au intrat în ţară şi acordă preferinţa d-lui Carp, şi-a schimbat orientarea. Acum e carpist.

D-lui Neniţescu i'au năzărit visuri mari. Voeşte să ajungă şef de partid. De aceea lucrează la un mare program de guvernământ.

In partidul d-lui Marghiloman nu are nici un viitor fiincă locul de şef viitor este ocupat. D-l Marghiloman pregăteşte ca urmaş pe Gheorghe Stirbey tânăr care întruneşte toate însuşirile pentru o astfel de situaţie: e de viaţă ilustră, este bogat, este onest, este cult. D-l Neniţescu a înţeles că aci nu e nimic de făcut. De aceea şi-a întors ochii către Conul Petrache.

Insă şi aci două piedici: una e d-l Lupu Costache, cealaltă este d-l Virgil Arion.

D-l Lupu Costache nu este de cât un rival de actualitate, pe când d-l Arion este un rival de viitor. De câte ori i se vorbeşte d-lui Arion despre marele program politic al d-lui Neniţescu pufneşte de râs.

Rivalităţile în tabăra germanofililor cresc zilnic. Acolo unde e lipsă de idei trebuie să existe ipertrofia personalităţei.

Viaţa fiind o eternă mişcare de pendul nu e posibilă în lumea morală să fie oprire de acţiune. Acolo unde partidele sunt deosebite prin idei, luptele se dau pentru idei, iar acolo unde partidele sunt deosebite prin interese personale, rivalităţile dintre fruntaşi determină activitatea politică.

Dar lupta pentru idei reclamă un ideal. Ce ideal putea despărţi partidele rămase în teritoriul ocupat în clipele acelea? Idealul nu exista. Exista numai lupta de precădere. Şi în adevăr, împrejurările erau foarte prielnice pentru o asemenea luptă. Şi iată de ce.

Marea majoritate a fruntaşilor politici din toate partidele urmau idealul şi drapelul naţional din Moldova; cei rămaşi în teritoriul ocupat creau o infimă minoritate.

Astfel cele mai multe locuri de frunte fiind vacante amatorii de înaintare politică se ofereau și luptau ca să le cucerească.

* * *

Am spus că germanii au dat preferință d-lui Carp în contra d-lui Marghiloman. Această preferință a fost subliniată la un banchet oferit de Mareşalul Mackensen, la care d-l Marghiloman a avut un rol secundar față de toți giranții. D-l Marghiloman, înțelegând aluzia, s'a gândit să 'şi refacă influența în altă direcţie.

Fiind în curentul tutulor intrigilor, d-sa a constatat că se dă o luptă de întâietate între Germania şi Austria pentru acapararea României.

Germanii și germanofilii proiectau răsturnarea regelui Ferdinand şi a dinastiei şi întronarea unuia din fii Kaizerului. Insă Austria susținea că, România intrând în sfera ei de acțiune politica, ea este aceea care va regula această chestiune. In or ce caz Austro-Ungaria nu putea primi ca un fiu al Kaizerului, să se urce pe tronul României. De aci sforile.

Partidul Conservator rămas în teritoriul ocupat se despărți dar în două ramuri: unul, partidul german cel l'alt partidul austriac.

Partidul german cu Petre Carp, Lupu Costache, Nenițescu, Virgil Arion, Beldiman; partidul austriac cu d-l Marghiloman și ai d-sale.

Germanofilii creau toată acțiunea şi ereau în ofensivă; D-l Lupu Costache publică în *Gazeta Bucureştilor* un interview de o rară violență în potriva Reginei Maria.

Germanofili sunt stăpânii situației la București.

In toate dimineţele este conciliabul în cabinetul d-lui Lupu Costache la Ministerul de Interne.

Conul Petrache este nelipsit. In toate zilele la oră

fixă este la Minister unde îşi dă sfatul şi îşi spune părerile.

In cabinetul d-lui Lupu Costache se pun la cale multe şi de toate.

Intr'o zi Conul Petrache intrând pe uşă în cabinetul girantului, îl anunţă:

— Ştii, am auzit că a murit ăla!

„Ala" era Titu Maiorescu.

In adevăr, în dimineaţa acelei zile, încetase subit din viaţă fostul tovarăş de odinioară al lui Petre Carp.

Rivalitatea începe să se ivească între giranţi.

Aghiotanţii lui Alexandru cel Mare s'au încăerat după moartea eroului. La noi aghiotanţii lui Conu Petrache s'au încăerat fiind eroul în viaţă.

D. Dumitru Neniţescu s'a retras din partidul d-lui Marghiloman fiindcă era încredinţat că germanii vor fi învingători iar d. Carp va fi omul necontestat al situaţiunei. In acelaş timp a început să se pregătească pentru viitoarea şefie a partidului conservator.

D. Lupu Costache avea toată încrederea d-lui Carp, dar se lovea de rivalitatea celorlalţi giranţi. In special d. Neniţescu spunea fără înconjur, cum că girantul dela Interne este cu totul nepregătit pentru rolul pe care vrea să-l joace. N'are nici cultură, nici voinţă.

Intrarea în scenă a d-lui Virgil Arion, care a venit girant cu firman dela Berlin, a complicat şi mai mult situaţia. D. Arion s'a pus pe planul întâiu şi a început să zeflemisească pe d. Neniţescu către toţi cei cari îl vizitau. Astfel, din cinci giranţi, trei erau candidaţi pentru a lua moştenirea d-lui Carp şi a deveni stăpânii ţărei.

Intre Berlin şi Viena neîncrederea începuse să se manifeste, se vorbea pe faţă că armonia între cele două Capitale este ştirbită, intrigile lucrau.

La mesele politice ale d-lui Marghiloman asista în-

totdeauna şi d. Stere, care era un adept al politicei austriace.

D. Stere, ca mulţi alţii, credeau că, dacă germanii sunt foarte tari pe tărâmul militar în schimb austriacii sunt foarte tari în diplomaţie. De aceea d-sa, atât prin *Lumina*, cât şi în conciliabulele politice, susţinea ideea intrărei României în Confederaţiunea Austro-Ungară prin unirea personală, adică prin recunoaşterea Impăratului Austro-Ungariei de rege al României.

Totuşi d. Marghiloman ezita, nu îndrăznea s'o rupă definitiv cu partidul german, mai ales refuză ca să se declare pe faţă în contra regelui Ferdinand. Tocmai târziu, după înfrângerile ruseşti şi când victoria germană părea asigurată, s'a hotărît ca să dea unui ziarist german cunoscutul interview în care cerea Regelui să facă un gest pentru înlesnirea situaţiei României.

Iată câteva pasagii din acest interview publicat sub patronagiul Agenţiei germane Transocean şi pe care — după cum am spus — d-l Marghiloman l'a dezminţit.

«Ştiu bine că evenimentele viitoare vor avea şi pentru România o însemnătate permanentă şi vor decide, pentru multă vreme, de soarte ei.

«Dar întru cât ea a apreciat în trecut greşit situaţiunea politică, apoi din războiul actual a tras învăţătura că politica aleasă de guvernul său a fost greşită şi că în viitor, va trebui să urmeze calea opusă. Acesta a fost punctul meu de vedere încă înainte ca România să fi făcut acel pas fatal, absurd şi criminal în acelaş timp care a legat-o de politica oneroasă de cucerire acum prăbuşită».

«Salut cu cea mai mare bucurie ori ce ocazie şi ori-ce posibilitate în care germanii şi românii se pot cunoaşte de aproape. Numai aşa se poate reacţiona contra tendinţelor francezilor care au căutat încă înaintea războiului şi mai ales după începerea lui să cucerească inima României».

«Şi dacă condiţiunile acestei păci cer că regele care a declarat războiul nu trebue să încheie şi pacea, cred că regele va face singur gestul inevitabil».

In urma acelui interview, cineva întâlnind pe d. Carp, i-a spus:

— Ai citit interviewul lui Marghiloman? In sfârşit, s'a convins.

Iar d. Carp i-a răspuns:

— Cam târziu s'a hotărît să intre pe calea cea bună. Dar în sfârşit, tot e bine că a făcut-o şi acum.

După multe frământări d. Neniţescu a ieşit formal din partidul d-lui Marghiloman. Iată cum s'a petrecut evenimentul.

Era adunare politică la d. Marghiloman unde se discuta despre atitudinea politică a partidului. Titu Maiorescu era de faţă.

D. Neniţescu, care credea că întreaga situaţie e a d-lui Carp, căuta nod în papură ca să se poată retrage dela d. Marghiloman. D-sa puse, prin urmare, pe faţă, chestia detronărei Regelui şi dinastiei cât şi alegerea în loc a unui fiu al Kaizerului. Cei de faţă nu l'au aprobat.

Văzând aceasta d. Neniţescu, făcu de odată pe supăratul şi acuză pe cei de faţă că nu au simţ politic. Apoi ieşi spunând următoarele cuvinte:

— Plec din mijlocul acestui partid fiindcă nu înţegeţi situaţia şi cu dumneavoastră nu mai e nimic de făcut.

Maiorescu, râzând diabolic, se luă după dânsul, deschise uşa şi strigă din urmă:

— Şi n'ai să ne mai dai nici o consultaţie politică?!..

Cei de faţă au izbucnit în râsete. Ecoul acestor râsete urmări pe d. Neniţescu în retragerea d-sale.

Vorbind în urmă cu un cunoscut, d-l Neniţescu i'a spus:

— Oamenii aceştia nu înţeleg nimic. Dacă detronăm pe rege şi proclamăm un fiu al Kaizerului, Ger-

mania ne dă Basarabia. D-l Marghiloman nu vrea să înțeleagă importanța acestui act.

Din casa d-lui Marghiloman se duse direct la d-l Carp. Din ziua aceia era carpist. Insă carpist cu condiția de a lua succesiunea bătrânului.

Intr'o zi era acasă la d. Carp adunare. Adunare aleasă și restrânsă, fiindcă chiar sub ocupațiune erau foarte puțini aceia, cari aveau curajul și lipsa de bun simț de a fi germanofili.

Şi d. Nenițescu, perora:

— Domnilor, avem printre noi un om mare al țărei acesteia. El este acela care a văzut mai bine decât toți, el a prevăzut dezastrul țărei !... Insă din nenorocire e prea bătrân !...

Un duș rece căzu peste auditoriu, iar d. Nenițescu, nevoind să convie că a greşit nota, a perorat înainte.

Intr'o zi, acest om al zilei, se prezentă la d. Carp hotărît ca să-i puie chestia cea mare!

Ori, ori!

— Coane Petrache, dumneata ar trebui să te gândești la un lucru.

— La care, Take?

— Ar trebui să te gândeşti ca să laşi un urmaș politic!

Conul Petrache înțelegând că D-l Nenițescu îi face o propunere macabră, îşi îndesă sticla în ochiul drept, se înțepeni în fotoliu, se lăsă pe spate, îşi pironi ochii în tavan şi zise:

— Bine, Take, o să fac ce zici tu, dar ia spune-mi ce crezi tu despre chestia financiară dela noi; ce crezi tu despre reforma administrativă; ce crezi tu despre reforma învățământului; ce crezi tu despre reforma impozitelor, despre viitoarele noastre raporturi economice cu Europa Centrală; despre...., despre..., despre..., etc.?

In urma acestui interogator domnul Take Nenițescu înțelese că ziua șefiei sale nu sosise încă. De aceia spunea celor cari-l vizitau:

— Păcat de Carp, căci a îmbătrânit de tot!

* * *

Aparența victoriei definitive germane mărește îndrăzneala germanofililor.

D. A. A. Beldiman, fostul ministru al României la Berlin se agită.

Incep escursiile prin țară. La Ploești se ține o întrunire publică, la care participă și vorbesc d-nii Beldiman și Nenițescu. Altă întrunire publică se ține la Craiova.

Se simte că partidul germanofil vrea să se întemeieze, să prindă rădăcini și să-și facă popularitate.

Dar germanofilii, deși armata germană ocupă țara, sunt foarte rău priviți.

Manifestele circulă și se cer iscăliturí. In toate cercurile se refuză iscălirea.

D. Lupu Costache este unul dintre cei mai activi, chiamă pe cunoscuții agenți de partid ai conservatorilor și le propune să facă propagandă pentru adunarea semnăturilor. Unii din aceștia vin la mine să mă consulte. Ii sfătuesc pe toți ca, fără nici o provocațiune, să refuze hotărît.

Mi se spune că la Palatul de justiție d. D. Nenițescu face personal propagandă.

O doamnă din societate ține dese adunări cu căpeteniile germane. In casa acestei doamne se pun la cale viitoarele întocmiri din țară.

D. D. Nenițescu pleacă la Berlin. Unii pretind că se duce pentru motive politice, alții că e în joc situația financiară a țărei, alții că vizita d-sale e în legătură cu înființarea în țară a unei sucursale a lui *Dresdener Bank*. Prin cercurile inițiate de aci se spune că d. Nenițescu

și-a asigurat un loc plin de foloase în Consiliul de administrație.

Politicianii germanofili fac intervenții pe lângă generalui Mackensen ca să ia ofensiva în contra Moldovei și s'o ocupe. Pentru acești oameni este destul ca germanii să vroiască pentru ca Moldova să cadă.

In toate cercurile românești această stăruință face cea mai deplorabilă impresie. Germanofilii, însă susțin în gura mare, cum că țara nu mai trebue să fie împărțită în două, că interesul României este ca armata noastră să capituleze și să mergem francamente cu germanii.

Se fac stăruinți și pe lângă d. Carp ca să intervie mai energic. I se pretinde să meargă la Berlin, să ceară audiența Kaizerului sau Cancelarului și să le reclame sprijinul pentru ocuparea Moldovei, detronarea Regelui Ferdinand și numirea unui rege din familia Imperială.

D. Carp răspunde:

— Ce credeți voi, că dacă mă voiu duce la Berlin am să izbutesc? Nici nu știu dacă am să fiu primit. Nenițescu nu s'a dus la Berlin și n'a cerut audiență Cancelarului, dar l-a primit? L-a primit numai Busche.

D. Marghiloman, nefiind încă sigur de situație, șovăie.

D. Virgil Arion, venit dela Berlin, ia giranța Ministerului de instrucție. Când d. Marghiloman a aflat, a spus celor din jurul său:

— Virgil a ieșit din partidul meu pentru ca să ajungă mai curând ministru. Dar n'a nimerit-o. Fiindcă cine primește un minister sub ocupațiune nu va mai putea fi mintstru în țara românească.

Carpiștii, la rândul lor, răspândesc vești neplăcute pentru d. Marghiloman. D. Barnowski-Vasiliu anunță că d. Marghiloman s'a declarat pentru abdicarea Regelui Ferdinand și pentru unirea personală a României sub Coroana habsburgică.

Când d. Marghiloman află zvonul acesta se supără şi dezminţe categoric „aceste intrigi carpiste“.

D-nii V. Arion şi D. Neniţescu sunt cei mai activi propagandişti în contra d-lui Marghiloman.

Dar partidul nu avea un ziar: afişe mari vestiră într'o zi apariţia ziarului *Renaşterea* sub direcţia d-lor D. Neniţescu, Virgil Arion şi Paul Teodoru. Acesta trebuia să fie organul partidului. Dar ziarul nu apăru. Cei trei directori căzură repede la neînţelegere, şi astfel *Renaşterea* apăru numai sub direcţiunea d-lui Neniţescu ca organ personal al aceştuia. Antâile fonduri au fost procurate de către d-l Micu Alcalay fiul cunoscutului librar.

Cum administrează germanii

Evreii și Evreicile sub Ocupațiune. — Alimentele și scumpetea. — Onestitatea germană. — Conflictul Țigara-Samurcaș-Brociner.

Să părăsesc pentru câteva pagini mediul politic și să povestesc lucrurile din cele l'alte domenii.

Deosebirea dintre soldatul și ofițerul german este mare. Parcă ar fi două rase deosebite.

Soldatul german este, în general, omenos, nu provoacă, nu e brutal, nu te lasă să simți că'ți este stăpân fiindcă te-a învins.

Ofițerul german, însă, este una dintre cele mai bățoase ființe.

In administrația lor germanii sunt ceva de neînchipuit. Dreptul de petiționare, un drept sfânt la popoarele civilizate, nu există. Toate răspunsurile lor sunt înțepate, răstite, peremptorii.

Oamenii aceștia n'au nici o considerație de condiția oamenilor pe cari îi maltratează și-i supun autorității lor. Când dau o poruncă trebuie să fie executată. Mai mult nu știu.

Intr'una din casele unui cartier central se adunau vre-o 7—8 domni cari își făceau regulat partida de pocher. Erau acolo magistrați, mari proprietari, în sfârșit numai persoane cunoscute pentru perfecta lor onorabilitate.

Cineva a trimis poliției germane un denunț — așa se crede — cum că în casa aceea se adună oameni cari, sub pretext de a juca cărți, conspiră contra ocupantului.

A doua zi, pe când oamenii își făceau partida, se pomenesc cu soldații germani în casă. Cu toții au fost ridicați și conduși pe jos la comandatură. Singura concesiune ce au putut obține oamenii a fost ca santinelele cu puștile la umăr, să nu-i ducă de la spate, ci să-i urmărească de pe celălalt trotuar. Și această concesie n'a fost gratuită, bine înțeles.

Singurile care stau de vorbă cu ofițerii germani din administrație, erau femeile, mai ales femele tinere și agreabile. Dar cu ce preț?

Când o astfel de femee venia cu o plângere, ofițerul îi spunea invariabil și în patru ochi, cu o brutalitate prusacă *sui-generis*: «Dacă vrei să capeți dreptate vino diseară la mine acasă. Stau strada cutare, numărul cutare».

Din vremurile atât de rușinoase ale vasalității turcești nu s'au mai pomenit în România asemenea desgustătoare întâmplări.

Vor fi fost și ofițeri oameni de treabă, dar cea mai mare parte din cei cari administrau și intrau în contact cu publicul, erau din felul arătat.

Corumperea femeilor era la dânșii un lucru atât de simplu și natural în cât nu mai puneau nici o formă ca să-și exercite dreptul. De îndată ce o femee se adresa lor și femeea le plăcea, o pofteau acasă fără nici o îngaimeală. Este drept că o categorie de femei se duceau de bunăvoie în vizunia lupului. Unele din acestea au cerut stăruitor, încă dela începutul ocupațiunei, ca să li se dea un ofițer german în cuartier. Și l'au cerut și cum să fie, cât de tânăr și din ce armă anume.

Poate că nici ofițerii germani n'au plecat cu o idee

prea bună dela noi, dar lucrul se explică: n'au cunoscut decât o parte a gunoiului nostru social.

In teritoriul ocupat şi în special în Bucureşti, n'au intrat în contact decât cu oamenii lipsiţi de patriotizm, cu aceia cari nu se simţeau înjosiţi de a fi prieteni cu duşmanii ţărei, iar femeile cu cari au stat de gât erau aceleași lipsite de pudoare, care sunt întotdeauna ale celui care le plăteşte mai bine.

Lumea românească, demnă și patriotă, germanii n'au cunoscut-o, fiindcă această lume ori nu ieşea din casă, ori nu erea în București.

Noua administrație comunală

După câteva luni Consiliul comunal a fost, —precum am spus în altă parte — dizolvat și înlocuit cu un alt consiliu prezidat de d. colonel Verzea.

Dar lucrurile merg destul de rău la primărie.

Administrația comunală este neîndestulătoare, germanii au tot felul de pretenții, iar primarul nu are destulă autoritate ca să țină piept ocupantului.

Din motive ce nu le-am cunoscut d. colonel Verzea demisionează. Atunci se numește un alt consiliu iar pentru postul de primar este desemnat d. Bragadiru.

D. Bragadiru refuză.

Toate stăruințele depuse pe lângă d-sa au rămas zadarnice, și astfel se ajunge la d. Dobrovìci.

Mai înainte de această numire, atunci când a fost numit d. Verzea, d. Petre Carp, în persoană, a stăruit pe lângă unii conservatori ca să primească a intra în consiliu. Intre alții a intervenit pe lângă d. Constantin Dristorian. Dar d. Dristorian s'a codit și a spus;

— Nu pot să primesc, coane Petrache; în orice caz trebue să întreb pe d. Marghiloman, fiindcă eu sunt director al clubului.

Auzind aceste vorbe d. Carp a exclamat furios:

— Iar club, iar politicianizm! Când o să vă iasă din cap fleacurile astea ?...

După colonelul Verzea a venit în fruntea adminis-

trației comunale un alt consiliu în cap cu d. inginer Dobrovici.

Fapt foarte interesant este acela că, de câte ori ocupantul a organizat administrația comunală și a numit un nou primar, s'a adresat unui liberal. D. Emil Petrescu, apoi colonelul Verzea, apoi d. Bragadiru care n'a primit, și în fine d. Dobrovici.

Fapt tot atât de semnificativ este şi acela că chiar sub ministerul Marghiloman, a rămas primar d. Dobrovici și consiliul său.

In vremea aceasta se întâmplă și un conflict între d-nii Țigara-Samurcaş, prefectul poliției şi d. colonel Brociner dela Palatul regal.

D. Țigara-Samurcaş, rămăsese în Bucureşti — se zice — cu însărcinarea de a fi directorul Palatului regal. După câteva luni apare în Bucureşti d. colonel Brociner, care, în calitatea sa de vechiu funcționar și director al Palatului, se instală și își luă postul în primire.

Conflict între cele două puteri.

D. Brociner revendica tradiția şi dreptul său încă de pe vremea regelui Carol. D. Țigara-Samurcaş se slujea cu autorizarea recentă ce avea. Se spune că altercația între cei doi domni a fost foarte violentă.

Ambii au făcut apel la judecata mareşalului Mackensen. Iar mareşalul a dat dreptate d-lui Brociner.

D. Țigara-Samurcaş a declarat că nu înțelege ca prefectul de poliție, în împrejurările de față, să nu aibă înrâurire asupra Palatului regal, și, în consecință, şi-a dat demisia.

Toate încercările făcute spre a-l hotărî să-şi retragă demisia, au rămas zadarnice.

Şi astfel fu numit d. Petre Ciorăneanu, prefectul de Prahova.

D. Ciorăneanu, membru al partidului Marghiloman, primind funcția în contra hotărîrei, șefului, a fost exclus din partid.

Alimentele

In hale carne nu se mai vindea Românilor, în schimb pentru supușii Puterilor centrale era în toate zilele.

In toate zilele femeile germane și austro-ungare steteau pe două șiruri, așteptându-și rândul pe scările halelor. In fața lor romăncele făceau zâmbre și blestemau.

Tot la fel și cu peștele.

In vara lui 1917 a fost pește mult; în toate zilele se vindea publicului pe preț de 1 leu și 50 kilogramul, afară de cegă care se vindea ceva mai scump.

Dar pentru Români erau numai rămășițele.

Peștele se aducea la biroul dela grădina Sfantului Gheorghe, partea cea mai bună se oprea pentru germani și cazinourile lor, apoi restul se trimitea la hala centrală. Aci se făcea o altă împărțeală: lotul cel mai frumos se trimetea în hala de carne spre a se vinde supușilor puterilor centrale.

Fierberea era destul de mare. Intr'o zi vine căruța cu peștele cel bun spre a fi urcat în hala de carne. De jur împrejur publicul protesta. Doi măcelari cer să li se vândă din peștele acesta, dar li se răspunde că e rezervat populației germane. Injuràturile și vociferările încep, apoi îmbrâncelile. Surescitați măcelarii scot cuțitele și se reped. Cu mare greutate liniștea se restabilește.

Vexațiunile, umilințele la care sunt supuși Românii, inferiorizarea lor față de populația austro-germană pro-

voacă un sentiment de ură adâncă, concentrată și continută.

Alimentele încep să se scumpească. In vara și toamna anului 1917 Bucureștenii n'au putut mânca nici caise, nici prune, struguri foarte puțini; doar pepeni au fost în cantitate mai mare și nu tocmai scumpi.

Toate fructele sunt adunate de germani ca să facă marmeladă.

Viața e scumpă, dar e încă foarte eftină față de ceeace va fi în anul 1918.

Acum lumea tot mai are cărtofi, pește, fasole uscată, dar în 1918 cu greu le va mai găsi. In 1917 lumea a cumpărat pentru provizia de iarnă chilogramul de cartofi cu 25 bani, iar în 1918 prețul cel mai eftin a fost 2 lei.

Și totuși pământul produce, iar germanii se miră de câtă bogăție este în această țară.

Din Germania au fost aduse multe mii de funcționari și funcționărese; câteva mii sunt întrebuințate numai de către statul major economic.

De câte ori germanii au lipsă de oameni pentru front, revizuesc personalul administrativ din România, trimet pe front câți le trebue, iar pe aceștia îi înlocuesc cu femei. In cele din urmă luni de ocupație au adus 6.000 de femei care au înlocuit pe bărbații trimiși la luptă.

Pentru ca Românii să poată învăța ceva dela metodele germane de administrare, ar fi trebuit două condițiuni: întâia ca germanii să nu fi fost la noi inamicii care să ne constrîngă și să ne brutalizeze, al doilea ca Românii să fi putut avea întrare în cancelariile germane. Dar nici una din aceste două condițiuni nu era. In ce privește pe cea de-a doua, nici vorbă: germanii aveau oamenii lor în toate cancelariile românești, pe când

în cancelariile germane n'a putut pătrunde nici odată un român.

In regulă generală am putut constata că germanii sunt foarte biurocrați, foarte meticuloși, că la ei principiul de autoritate este împins până la exagerare și că, ori cărui amănünt dintr'un tot organic, îi dau o atenție și o importanță deosebită.

Sunt robii metodei. Așa se explică de ce, când au fost siliți să evacueze România, au făcut o retragere exemplară pe care suntem siliți s'o admirăm.

Dovada cea mai bună este faptul că, deși în 1916 au găsit Capitala neaprovizionată, fără lemne, fără zahăr, fără făină, totuși au putut organiza repede toate serviciile iar populația Capitalei n'a fost lipsită o singură zi de pâine.

Pe vremea aceea de lipsă, de mare mizerie datorită neprevederei și altor manopere foarte vinovate ale administratorilor din ajun, prețurile pe piață au fost următoarele până la sfârșitul verei, adică aproape un an de zile.

Iată aceste prețuri în comparație cu cele de astăzi.

	1917	1918—19
Carne de vacă	4—6 lei	12—24 lei
Un ou	30—40 b.	1.75—3 »
O găină	8—10 lei	25—35 »
Un curcan	20—30 »	100, 150, 200 »
Kilo fasole	1 leu	6—7 »
Kilo Cartofi	25 b.	2.50—3 »
Vin excelent	2—5 lei	10—16 »
Undelemn	20—25 »	70—100 »
Păreche pui	5—7 »	14—20 »
Mia lemne	70—80 »	309—350 »
Kgr. Crap	1.50 b.	19—40 »
Unt proaspăt	20 lei	40—50 »

Negreșit multe cauze au contribuit la creșterea pre-

țurilor de astăzi, dar nu este mai puțin adevărat că știința de a organiza a ocupantului a contribuit în mare măsură la îndestularea Capitalei, cu prețuri incomparabil mai eftin ca cele ce le plătim în prezent.

Trebue iarăși, să recunoaștem cum că mulți speculatori nu exagerau prețurile de teama germanilor. Acei cari nu aveau trecere pe la autoritățile lor și nu știau cum să se facă bine văzuți, erau siliți să modereze prețurile. Foarte mult au contribuit lașitatea și frica de amenzi, mai mult chiar de cât știința de a organiza a ocupantului.

Dar să nu le contestăm această știință, căci am fi nedrepți.

Un exemplu îl avem cu căile ferate. Deși nu prea era material rulant, totuși au organizat un număr de trenuri în care lumea putea circula cuviincios, pe când trenurile din Moldova erau într'un hal de mizerie fără nume.

Purizmul german

Germanii se bucurau în România de o mare reputație de cinste. Când Mareșalul Makensen a constatat viața pe care o duc militarii săi în societatea tutulor felurilor de femei, a însărcinat pe Monseignorul dela Catedrala din str. Lueger să țină o predică:

In această predică prelatul a spus:

— Să vă feriți de multe lucruri în această țară dar mai întâi să vă feriți de femei.

Mareșalul a spus cândva:

— Am venit în România cu o armată onestă și sănătoasă și plec cu una necinstită și bolnavă.

Sifilisul făcea pustiiri mari.

Atât de mult se întinsese sifilisul în cât, afară de spitale, se rechiziționase case spre a se căuta bolnavii. La liceul Mateiu Basarab erea un spital cu 300 paturi pline în care ereau internate chiar femei de bună condiție socială, chiar soții cu bărbați pe front.

Totuși armata germană nu erea acel model de cinste precum îi plăcea Mareșalului să zică.

Iată, dintre foarte multe, câteva fapte:

Mita erea de rigoare. Toți ofițerii numiți la diversele alcătuiri economice ori pe la țară ereau mituiți pe scară întinsă. Sentinelele de gendarmi nu lăsa să treacă pe șosele căruțele și trăsurile cu alimente de cât după luare de mită.

Pe lângă multe alte depozite, pe lângă cutiile de 5 kilograme care zilnic erau pornite cu miile în Germania, ocupantul principal avea la Ianca un mare depozit de alimente. Erau acolo aglomerate mărfuri de peste 2 milioane lei.

Dar militarii postului de pază își făceau de cap, vânzând în dreapta și în stânga cantități mari de mărfuri la comercianți și la alte persoane.

In câteva luni au fost vândute alimente pentru câteva sute de mii de lei. Firește că zvonul s'a urcat până sus.

Atunci s'a hotărît o anchetă. Dar până să vie ancheta un mare incendiu a distrus întregul depozit.

Știam din războiul dela 1877—78 și din poveștile bătrânilor cum că acesta era sistemul întrebuințat de ruși. In timpul războiului din 77—78 au fost incendiate marile magazii de lângă București, unde se aflau lucruri în valoare de mai multe milioane de ruble. Dar dela rușii de pe vremuri nimenea nu se aștepta la mai mult. Germanii, însă, aveau cu totul altă reputație.

Reputație uzurpată ca multe altele.

* * *

O afacere care face senzație, este afacerea pâinei.

Se observă dela o vreme că pâinea ce se dă publicului este de foarte proastă calitate. Nu mai e pâine de făină integrală, ci un amestec de tot felul de lucruri: paie, gunoaie, tărâțe, etc.

In urma unor denunțuri primite de administrația germană, se numește o anchetă care descopere fraude mari.

Iată despre ce e vorba:

Administrația comunală făcuse o învoială cu un număr de morari ca să le dea grâu, iar aceștia să-l macine și să împartă la brutari făină integrală, după

ce vor extrage oare care cantități de o calitate luxoasă.

Morarii învoiți cu Primăria erau domnii: Sternbach, Svartz, Zentler, Pauker și Simons.

D. Simons a dovedit, mai târziu, că este cu totul nevinovat și a fost scos din cauză.

Acești morari primeau dela primărie vagonul de grâu cu 1800 lei și-l revindeau, după măcinat, cu preț de 7000 până la 8000 lei.

După învoială erau în drept să extragă, mai întâi, din grâu, următoarele calități fine:

10 la sută griș, pe care-l vindeau cu 2—3 lei kgr.

15 la sută făină albă.

Apoi restul de 75 la sută făină integrală trebuia vândută la brutari pentru ca să facă pâinea.

Dar morarii, în înțelegere cu câțiva ofițeri germani influenți din administrația centrală, supuneau făina integrală, adică restul de 75 la sută, la o nouă operație și scoteau alte 20 la sută făină bună, pe care o vindeau pe sub mână pentru alte scopuri. Iar brutarilor li se vindea restul de 50 la sută, amestecat cu mazăre gărgărițată, cu tot felul de corpuri străine, răzătură de lemne, etc., etc.

Morarii primeau zilnic câte 14 vagoane de grâu.

In urma constatărilor anchetei, ofițerii germani, drept pedeapsă, au fost trimiși pe front, iar morarii osândiți la închisoare pe termene variabile. In urma stăruințelor puse de cei interesați, generalul Mackensen, a comutat pedeapsa închisoarei într'o amendă de 100.000 lei de fiecare vinovat.

Această afacere s'a petrecut prin Martie anul 1917.

Dar trebile de această natură au fost multe sub ocupație. Să nu se creadă că germanii s'au dat înapoi ca să câștige bani, ori pe ce cale li s'a oferit.

Toată țara ocupată era un vast câmp de exploatare. Dela colonel, poate chiar dela generali și până la

cel din urmă jandarm, în toate administraţiile, dar maĭ cu seamă la ţară, bacşişul, mita şi asocierea la afaceri veroase erau în floare.

Afacerile cele de mare preţ se făceau mai ales prin femei.

Fiindcă germanii, precum am mai spus, erau foarte afemeiaţi, amantele lor învârteau cele mai multe trebi, ele luau bacşişurile, ele obţineau concesiile.

Am cunoscut femei cari au făcut bani din tot felul de speculaţiuni; unele au vândut permisuri pentru adus vin, ţuică, brânză, etc., altele au vândut ţigări, altele aveau specialitatea lemnelor de foc.

Cum au fost furate automobilele Mareșalului. Mackensen sub ocupațiune

Armata cea cinstită cu care a venit Mareșalul Mackensen în România este plină de elemente de toată mâna.

Este destul să știi limba germană și să vrei să faci afaceri rentabile pentru ca să găsești cu cine sta de vorbă printre militarii germani.

Foarte mulți șofeuri vând benzină prin oraș și spirt denaturat sustras de prin depozitele armatei.

O lovitură bună a fost furarea a două automobile ale Mareșalului Mackensen.

Primul din aceste automobile a fost furat de șofeuri în tovărășie cu soldații bulgari. Automobilul a fost furat de șofeurii germani, vândut bulgarilor, iar aceștia l-au trecut imediat peste Dunăre.

Cel d'al doilea a fost vândut unui comerciant din București.

Acest comerciant, un nume cunoscut, este specializat în comerțul de automobile și are un magazin în centrul Capitalei. Intr'o zi s'a pomenit cu un domn care vine să-i propue o afacere foarte bună: vânzarea unui automobil în cele mai perfecte condițiuni, marca cutare, o marcă germană foarte bine reputată,

atâția cai putere, caroserie elegantă, cauciucuri în bună stare, etc.

După hotărârea tuturor condițiilor de preț, ziua predărei, etc., propunătorul s'a retras, rămânând ca a doua zi să fie adus automobilul cam pe seară.

Comerciantul înțelese că e vorba de un automobil de furat. De aceea își luă imediat pălăria și se duse la poliția germană. Aci arată, în toate amănuntele, despre ce este vorba.

Fu stabilit ca un grup de polițiști germani să se instaleze, venind la diferite ore, într'un imobil din fața garajului unde trebuia să fie adus automobilul. Semnalul era: aprinderea lămpilor electrice din garaj.

In adevăr, abia se înoptase și un elegant automobil, având doi șoferi la volan, își făcu apariția cu iuțeală mare. Amândoi șofeurii erau aproape mascați atât de mult le era acoperită figura. După cum fusese convenit, ușa garajului era deschisă și automobilul fu repezit cu putere înăuntru.

Când șofeurii coborîră, comerciantul deschise deodată lumina.

— Ce faci domnule? îl întrebă unul din șofeuri.

— Nu e nici un pericol, îi răspunse comerciantul, dar trebuie să mă încredințez dacă cauciucurile, motorul și toate celelalte sunt în condițiile convenite.

Pe când automobilul era examinat, ușa se deschise cu zgomot și 6 polițiști germani cu revolverele întinse, făcură erupțiune înăuntru.

— Mâinele sus!

Toată lumea se supuse.

Cât ai clipi din ochi, cei doi șofeuri împreună cu comerciantul — căci așa fusese convenit dinainte — fură prinși și gabriolați la mâini. Apoi fură conduși la Comandantură.

Bine înțeles comerciantul fu liberat, iar șofeurii trimiși în judecata.

S'a constatat atunci că automobilul furat era al generalului Mackensen, iar celalt automobil, furat și trimis în Bulgaria, era iarăș al generalului.

Asemenea furturi, precum și numeroase afaceri necinstite, erau practicate foarte des. Ofițerii din administrație făceau averi și puneau stăruințe mari, ca să nu fie trimiși din România.

Când a fost luata ofensiva în contra Italiei și armata Italiană a fost respinsa la Piave, un mare numar de ofițeri din administrație au primit ordinul ca sa plece sa organizeze administrația în provinciile cucerite. Atunci a fost o adevărată jelanie, fiindcă aproape nici un ofițer nu voia să plece din România.

Belșugul dela noi și celelalte dulceți de traiu îi legase strâns de țara noastră.

Bolile

De odată cu intrarea armatei de ocupațiune s'au declarat și un număr de epidemii de neînlăturat în timp de războiu. Mai ales tifosul exantematic.

Tifosul exantematic a făcut mari pustiiri, mulți oameni cunoscuți și mulți medici au căzut jertfe.

Intr'un moment a izbucnit și vărsatul, un vărsat negru cu emoragii, de o mare virulență.

Cel d'ntâi care a căzut sub lovitura spăimântătoarei boale a fost un distins medic secundar dela spitalul Brâncovenesc d-l Teodorescu.

De îndată, cu hotărîrea lor repede, germanii au dat ordin de vaccinare generală a populației. Toată lumea vrând ne vrând, a trebuit să se vaccineze.

Măsura a fost foarte bună.

Administrația gemană

Când mi-am văzut Capitala și mai mult de jumătate țara sub călcâiul inamicului m'am gândit: din toată umilința aceasta nu ne vom alege măcar cu un câștig, cu acela de a învăța cum să ne administrăm?

Germanii au venit la noi cu reputația unor iscusiți oameni de administrație, oameni de ordine și cu regulă în toate, oameni cinstiți și oameni de cuvânt. Dacă ne-ar învăța măcar puțină ordine, îmi spuneam eu, și tot.ar fi ceva.

Dela început am constatat că nu vom învăța nimic.

Și iată de ce.

Ori ce măsură administrativă impusă e considerată ca o constrângere, deci ca o atingere a libertăței și a demnităței omenești. Pentru o societate destrăbălată cum e societatea noastră, orice măsură de ordine va fi rău primită. Dar mi-te când vine în numele unui stăpân care vrea să umilească?

Măsurile de administrare ale germanilor erau toate însoțite de sancțiuni umilitoare, toate erau condiționate de amenzi mari și închisoare. Erau niște brutale amenințări față de o populație care prin nimic nu meritase acest tratament. Măsurile administrative germane, erau prin faptul acesta, privite ca niște atentate la libertate și nu puteau fi primite de judecată rece și imparțială.

Ausvaisul, cartelele de pâine, carne, combustibil, petrol, obligația de a stropi trotuarile, de a scoate gunoiul în stradă, de a declara numărul oamenilor dintr'o locuință, de a te vaccina, de a pune botniță la câini, etc., au fost privite drept pedepse, iar nu măsuri înțelepte de bună gospodărie. Mai toate aceste măsuri erau bune, dar calea pe care au fost introduse era vexatoare.

Obligația ca fiecare locatar să stropească vara de trei ori pe zi porțiunea de trotuar din fața casei, obligație foarte folositoare pentru sănătatea publică, n'a fost nici odată respectată deplin, fiindcă populația noastră este, prin o lungă deprindere, refractară la orice măsură impusă și, trebue s-o spun cu părere de rău, la orice muncă. In vara lui 1917 măsura a fost aplicată în parte, în vara lui 1918 a căzut cu totul în desuetudine.

Germanii, contrariu de ceea ce'mi închipuiam, sunt niște biurocrați fără măsură. Am auzit mereu spunându-se la noi că România este o țară de funcționari cum nu e alta pe lume; ei bine funcționarizmul din România e un nimic pe lângă cel german.

De îndată ce au ocupat Bucureștii germanii au acaparat toate edificiile mari, fie publice, fie case particulare, și în toate au instalat autorități.

Afară de reprezentanții lor atașați pe lângă toate ministerele, aveau un număr nesfârșit de cancelarii și în toate o pusderie de funcționari cari toți erau fără greș la datorie.

Mai întâiu era administrația militară; dupe aceea Comandantura sau poliția civilă; apoi statul major-economic; apoi etapele; apoi poliția de siguranță; apoi cenzura, serviciile de aprovizionare, serviciile de legătură cu autoritățile românești, serviciul de presă,

administrația comunală, administrația telegrafelor și poștelor, drumurile de fer, serviciul sanitar, podurile și șoselele, agricultura, pescăriile, salinele, minele în general, justiția etc., etc., etc.

Zecimi de mii de funcționari și funcționare deserveau toate aceste servicii atât de numeroase și complicate cum noi nici nu le putem închipui.

Generalul Mackensen, Tulph von Tscheppe și Colonelul Hentsch

Cu administrația supremă în România au fost însărcinați: Generalul Mackensen ca comandant suprem militar și Tulph von Tscheppe ca guvernator civil.

Incă din întâile zile ale ocupațiunei s'a semnalat o deosebire între aceștia doi: generalul Mackensen s'a silit să devie simpatic publicului prin atitudinea lui nu tocmai dușmănoasă față de români, pe când celălalt împingea severitatea până la dușmănie.

De altfel guvernatorul civil își făcuse de mai înainte reputatia de zbir, și-o făcuse încă de când fusese guvernator al Belgiei.

Va fi fost deosebirea reală sau numai dictată de motive politice, nu pot spune.

Se știe, însă, că aceasta este politica tuturor dinastiilor și a tuturor cuceritorilor: își impart personalul în tirani și liberali, în oameni simpatici poporului și oameni antipatici. Pentru ca cuceritorul să nu devie prea odios și să exaspereze lumea, rezervă unuia din șefi rolul de binevoitor față de cuceriți. Acesta, prin speranțele ce deșteaptă, ține în frâu nemulțumirile pentru ca să nu izbucnească.

Generalul Mackensen, atât prin figura sa cât și prin faptul că nu era guvernator civil, adică acela care aplică direct ordonanțele administrative, a rămas simpa-

tic la multă lume. Pe când guvernatorul civil, omul cu figura vecinic încruntată și cu reputațiunea urâtă, a fost tot timpul cât a stat aci, omul urât.

Un alt militar care trecea drept filo-român, a fost colonelul Hentsch.

Acest saxon trecea drept un om care iubea pe români, întotdeauna domolea pornirile dușmănoase ale lui von Tscheppe și, în calitatea lui de șef al statului major și al guvernatorului civil, a putut obține multe ușurări. Gurile rele spun, însă, că aceste ușurări erau obținute prin mijlocirea bunei prietene a colonelului, care lăsa să i se plătească din gros serviciile.

Colonelul Hentsch se ocupa mult de politica internă a țărei și de planurile pentru viitor. El punea multe la cale și lucra pentru întrunirea într'un singur partid a tuturor acelor români cari aveau simpatii germane.

Colonelul se îmbolnăvi, însă, greu de ficat și fu supus unei operațiuni; operația fu făcută de către un chirurg german și — după formula cunoscută — izbuti. Dar, peste trei zile pacientul muri.

Inainte de a'și da sufletul, colonelul chemă lângă patul său pe giranți. Știu că au fost d-nii Lupu Costache, Virgil Arion și d. Nenițescu. Despre ceilalți doi n'am informațiuni.

După ce le făcu o expunere a situațiunei politice îi sfătui ca să fie uniți între ei, apoi adăogă: «In chestia politică vă sfătuesc să vă înțelegeți și cu d. Stere».

Auzind aceasta, d. Nenițescu răspunse:

— Avec monsieur Stere, jamais!...

Precum vedeți se vorbea franțuzește.

Moartea colonelului Hentsch, dând sfaturi atât de liniștite elevilor politici adunați în jurul său, a fost asemuită de către unii cu moartea lui Socrate, descrisă în Phedon-ul lui Platon.

Evreii sub ocupațiune

Din toate părțile curg acuzațiunile împotriva Evreilor.

Evreii sunt germanofili, la toate autoritățile întâlnești câte un evreu, nu este cancelarie oricât de neînsemnată, nu este afacere, nu este întreprindere, fără evreul respectiv.

Când se fac arestări și perchiziții asistă evreul tălmaciu, când se fac denunțări întotd'auna este acuzat un Evreu.

Toate afacerile de oarecare preț, sunt pe mâna Evreilor. Se spune că lemnele, brânza, fructele, zahărul, făina, etc., toate sunt acaparate de evrei.

Evident, e mult adevăr în tot ce se spune, dar ceeace este nedrept, e să fie acuzați toți evreii, fiindcă unii din ei au lucrat cu germanii.

Și de ce să fie acuzați numai evreii de fapte pe cari le au comis, cu mai multă gravitate, Românii?

Am cunoscut foarte mulți evrei dușmani ai germanilor, pe când mulți Români erau prietenii lor.

Am cunoscut ziariști evrei închiși ca ostatici, pe când ziariști Români scriau în gazetele germanilor.

Am cunoscut Evrei cari au fost în Moldova, au luptat pe front și s'au întors mutilați, pe când mulți Români s'au furișat în București, și au rămas ascunși sub ocupație.

Se face, dar, o mare nedreptate când toți evreii sunt acuzați că au fost agenții și instrumentele germanilor.

Pot spune că, sub nenorocita ocupație, mulți evrei au stat mai dârzi de cât mulți români. Am văzut comercianți Români cari nu îndrăzneau să sufle, îndurau toate vexațiunile și primeau toate umilințele de teama câtorva zile de arestare. Și am văzut evrei cari nu primeau să li se calce drepturile și protestau cu energie.

Evreii erau întrebuințați de germani, în primul rînd, fiindcă vorbeau limba lor. Foarte puțini Români vorbesc nemțește pe când Evreii vorbesc această limbă — mai toți. De aceea toți tălmacii erau evrei.

S'a spus că cele mai multe denunțări s'au făcut de evrei; iată un fapt pe care nu l-am putut controla, căci era și greu de controlat. Evreii între ei știau și știu multe, dar vorbesc puțin. După plecarea germanilor, un evreu a venit să-mi denunțe fapte petrecute și lucruri făptuite de alți evrei. Solidaritatea de rasă cam împedică pe evrei de a-și face rău unii altora; de rîndul acesta a fost o excepțiune. Dar acuzatorul nu mi-a adus dovezi materiale. Deci trebue să mă abțin.

O doamnă îmi spunea, câteva zile după 23 Noembrie, că ducându-se în magazinul unui evreu de pe calea Rahovei, a căruia client era, a avut o altercație în privința unei cumpărări pe care o găsise de calitate proastă.

Dar evreul i-a răspuns răstit:

— Marfa asta nu poate fi proastă fiindcă vine din Germania.

Doamna ripostând cam viu, negustorul i-a replicat:

— E, he, cocoană, băgați de seamă că acuma nu mai sunteți în România, sunteți în Germania!...

In schimb am văzut alți evrei foarte solidari cu Românii, pe când unii Români germanofili se rugau zi și

noapte, mai ales în cursul luptelor dela Mărăşti şi Mărăşeşti, ca germanii să învingă armata română şi să ia Moldova.

Prin urmare să nu generalizăm.

Când mă gândesc la platitudinile, slugărniciile, banchetele, articolele din ziare şi celelalte ticăloşii ale consângenilor mei cari credeau cum că, deacum, germanii sunt stăpânii lumei, de ce m-aşi indigna că s'au găsit şi evrei cari să facă la fel?

In notiţele mele am mai găsit câteva însemnări despre acest subiect.

Este foarte adevărat că Germanii dădeau o mare atenţiune elementului evreu. O făceau din simpatie sau din interes? Iată ceeace nu pot lămuri. Dar este invederat că interesul juca întâiul rol.

Germanii, cari ştiau cum că în România sunt mulţi antisemiţi, dădeau evreilor situaţiuni şi foloase tocmai pentru a provoca resentimentul Românilor.

La toate autorităţile cea dintâiu figură pe care o întâlneai era a unui evreu. La serviciile din nou create un evreu era de rigoare. Acei evrei erau naivii cari credeau că Germanii au încalecat omenirea şi că de-acuma vor rămâne eternii stăpâni ai României.

Un semn al atenţiunei pe care Germanii o dădeau evreilor, este acela că pe când cele mai multe sărbători din calendarul ortodox nu erau respectate, când veneau sărbătorile evreeşti târgul şi autorităţile erau închise.

Intrebaţi pentru ce dau atât de mare atenţiune evreilor, germanii răspundeau: «Fiindcă ştiu limba germană şi fiindcă se pricep în toate afacerile».

Cu toate acestea foarte mulţi evrei erau anti-germani.

Am cunoscut evrei cari au avut certuri foarte violente cu autorităţile germane. Iată un caz:

Foarte cunoscutul colonel Iacob Albu, mort în 1916

în accidentul de la Pulberărie, trăia maritalmente cu o germană. Când au intrat germanii în București, mobilele lui Albu erau secfestrate, iar custode fusese pus un evreu. Germana a voit să puie mâna pe mobile și s'a adresat unui ofițer german, cu care a venit la fostul domiciliu al lui Albu. Aci ușile erau pecetluite.

Evreul custode a opus cea mai energică împotrivire. Amenințat de ofițer cu revolverul n'a voit să cedeze. Ofițerul a adus soldați, a violat sigiliile, a ridicat mobilele, iar evreul n'a dezarmat, s'a împotrivit, a alergat la Comandantură, a protestat și a reclamat unde a putut. Nu cunosc desnodământul afacerei, dar curajul evreului a fost mare în acea împrejurare.

Trebuie să mai semnalez faptul că la hotel Imperial din vreo 60 ostatici erau și 5 sau 6 evrei. Ei bine mulți Români au putut ieși din închisoare prin intervențiuni, parale sau plecăciuni umile, dar dintre evrei nu a putut scăpa nici unul.

Germanii persecutau mai mult pe evreul anti-german decât pe Românul anti-german.

Urmăresc cu atenție tot ce se petrece în București în cercurile administrațiunei germane și în lumea care o înconjoară.

E greu de aflat prea multe lucruri atât timp cât nu am absolut nici un amestec cu germanii. Totuși multe întâmplări pătrund în afară.

Urmăresc cu atențiune acțiunea evreilor, fiindcă eram prevenit.

Cu câteva luni înainte de războiu un amic îmi spunea:

— Mi-e teamă de acest războiu, fiindcă chestia țărănească nu e încă rezolvată. O să ne pomenim, la sigur, cu răscoale țărănești.

I-am răspuns:

— Nu mi-e toamnă de loc de țărani, fiindcă sunt oameni cu minte și înțeleg situațiile. Dacă vom avea nenorocirea să fim călcați de vreo invazie, mie mi-e teamă de evrei și de femei.

De evrei îmi era teamă fiindcă se puteau lăsa a fi ațâțați de resentiment pentru că situația lor nu erea încă rezolvată. De unele femei lipsite de simț moral și de conștiința patriotică, mi-era iarăși teamă că se vor arunca fără pudoare, în brațele dușmanului.

Acei cari ca mine, au rămas în teritoriul ocupat, știu dacă temerile mele au fost întemeiate.

Dar în privința deosebirei de făcut între evrei și românii cari s'au declarat germanofili, ori au primit cu supunere stăpânirea germană, e mult de spus.

Era o rușine, să vezi în toate cancelariile un evreu, om de încredere al ocupantului.

Un evreu, bun român din sentiment și convingere, îmi povestea următorul caz:

«Am găsit pe un primar într'un mare oraș al țărei, stând, în exercițiul funcțiunei, în picioare în dosul fotoliului, pe când tălmaciul, un pârlit de ovreiaș austriac, fost amploiat cu 120 lei lunar la o bancă, de unde a fost dat afară pentru furt de mărci, ședea în fotoliul acestui primar și-i arunca în față rotogoale din havană.

Pe când primarul unui mare oraș se purta atât de laș și pe când ca acesta erau mulți, dacă nu chiar toți marii slujbași cari tremurau de frică în fața învingătorului, am văzut un biet primar rural dintr'un sat de munte, legat cot la cot cu tălmaciul ovrei și trimiși pe jos distanță de 40 kilometri la comandantură. Și acești oameni modești erau acuzați că au ajutat pe țărani să dosească ultimile vite ce mai aveau».

Din informațiunile ce am cules, știu că prin multe județe, tălmacii evrei au mijlocit în folosul țăranilor

pe când le traduceau plângerile. Şi iarăşi mulţi demnitari şi bogătaşi apăsau pe ţărani către autorităţile ocupante, pentru ca să le acorde toate foloasele în sarcina bieţilor muncitori,

Am spus-o: să nu generalizăm.

Dacă s'au găsit români şi, mai ales mulţi dregători români, cari să primească a se umili în faţa evreului pe care îl impunea autoritatea ocupantă, ruşinea şi mişelia este pentru acei români cari, spre a nu pierde o funcţie şi un salariu, s'au plecat şi au primit toate înjosirile.

Evreicile sub ocupațiune

Adevărul mai presus decât toate. Numai prin puterea adevărului vom putea stârpi multe scăderi din sânul familiei românești.

Intrarea Nemților în București a scos la suprafață multe elemente dușmane nouă. Pe străzi aproape nu se mai vorbea decât în limba germană. Ofițerii germani ei înșiși se mirau de atâta nemțească ce auzeau pe străzi.

Mare parte din populația femeiască care vorbea nemțește, erea evreiască, aceasta nu se poate tăgădui. Femeile române care-și iubeau țara steteau acasă.

Pe străzi nu întâlneai decât cocotele sau femeile care, deși nu erau marcate ca cocote, făceau acelaș oficiu.

Dar nu e mai puțin adevărat că evreica nu s'a manifestat ca femee impudică.

In elanul prostituțiunei sunt foarte multe evreice! Seara și noaptea când treceam pe acele străzi ale căror trotuare sunt monopolizate de curtezanele Capitalei noastre, auzeam multă limbă germană vorbită între femei și soldați. Aceste femei erau aproape toate evreice. In schimb evreica de bună condiție, soția evreică, a fost demnă.

Că vor fi fost excepțiuni nu se poate tăgădui, dar marea majoritate a femeilor soțiile comercianților, ale intelectualilor, ale tuturor celorlalte categorii nu s'au dat în spectacol după cum au făcut multe de cele l'alte.

Populația românească, în general a fost demnă; cu părere de rău trebue să constat că a fost și multă neghină.

Cunosc cazul unei doamne care avea alături pe fi'ca sa tânără de 16 ani.

Doamna ținea mult să aibă în cuartir pe un ofițer german, care era încuartirat peste drum. Văzând că ofițerul nu dă nici o atenție diverselor manifestațiuni grațioase ce i le face dela fereastră, doamna se hotărî să invite direct pe ofițer la un ceaiu.

Aci îi oferi, fără mult înconjur, găzduirea.

Ofițerul a înțeles lucrul altfel. Nu și a închipuit că doamna își face singură articolul în halul în care i se afla figura, ci a crezut că i se oferă fiica. A primit, deci, găzduirea, s'a instalat și peste câteva zile biata fată erea dezonorată.

Iar trecuta doamnă a rămas de două ori nemângăiata: odată pentru că n'a putut cuceri ofițerul, a doua oară fiindcă și-a pierdut fiica.

Asupra femeilor evreice n'am auzit nici o istorioară cât de puțin „picantă".

Poate că aceasta se datorește și faptului că familia evreiască este mai exclusivistă, mai strîns încercuită și mai puțin deschisă relațiilor din afară. Oricum, rezultatele din punct de vedere moral, sunt cu mult mai bune.

Pe noi ne pierde și excesul de toleranță pentru orice abatere dela regulele eticei. Ne lipsește energia de a pedepsi și avem slăbiciunea de a scuza toate ticăloșiile.

Uzina de gaz și electricitate, apa

La un moment, sub primariatul d-lui Dobrovici, germanii au voit să acapareze Uzina de gaz și electricitate. Dar au voit să angajeze și Primăria.

D-l Dobrovici a răspuns că primește ca germanii să fie interesați însă, în cazul acesta, să aplice legea din Germania care acordă Primăriilor 51 la sută din acțiuni. Dar germanii nu au voit să primească această soluțiune și au oferit Primăriei numai 25 %. Negocierile au urmat mai mult timp până ce a venit înfrângerea și plecarea invaziei din țară.

Apoi a fost chestia apei.

Ocupanții germani au cerut Primăriei să mărească debitul de apă căci apa este neîndestulătoare. Primăria a răspuns că apă e de ajuns pentru nevoile populației.

Germanii au stăruit în pretențiile lor și au propus o experiență: într'o noapte, au dat semnalul de foc și s'a dovedit că apa nu curge.

Apa, însă, nu curgea findcă după organizația distribuției apei, orașul este împărțit în două zone: cea de sus și cea de jos, dar nici o dată cele două zone nu sunt deservite în mod egal în caz de incendiu. In asemenea cazuri când focul este într'o zonă, spre a se obține o mai mare presiune, se închide apa în zona cealaltă.

Germanii au cerut totuși să se aducă apa dela munte. Opera ar fi fost de minune, însă pentru o atât de mare lucrare Primăria n'avea parale de ajuns.

Văzând că aceasta nu pot obține, germanii au pretins să se construiască la Arcuda un al doilea basin. Acest adaos erea, însă de prisos, căci primarul a obiectat că nu este exemplu ca apa să se fi revărsat vre-o dată peste bazinul actual; deci un bazin erea de ajuns.

Dacă s'ar fi putut aduce apa dela munte s'ar fi făcut, negreșit, un mare serviciu populațiunei; dar milioanele lipseau.

Căpitanul Kremnitz

O singură dată sub ocupație am fost nevoit să vorbesc cu un ofițer german. Și atunci am vorbit fiindcă erea vorba de un german trăit în România.

Este vorba de căpitanul Kremnitz fiul doctorului Kremnitz care a lăsat în România cele mai bune amintiri pentru bunătatea lui.

Am spus că germanii erau bățoși, autoritari, lipsiți de imparțialitate, formaliști și plini de persoana lor până la ridicol.

Din păcate, în ultimele luni ale ocupațiunei, prin Iulie, avuseiu nevoie să intru în contact cu d. căpitan Kremnitz la care mă adresă d. Țigara-Samurcaş, prefectul de poliție.

Știam că este fiul doctorului Kremnitz, știam că a trăit în România și că știe limba română, totuși fiindcă am declarat că nu știu îndestul limba germană, mi-a vorbit în limba franceză.

— Domnule căpitan, începui eu, d. prefect al poliției m'a adresat către D-voastră; D-sa mi-a spus că pot veni astăzi să vă văd, fiindcă șeful dv. d. căpitan Reckmann...

Deodată căpitanul Kremnitz sări în sus.

— Reckmann!?.. Căpitanul Reckmann, un polițist ordinar, șeful meu?!.. Nu se poate!... Eu sunt şeful cenzurei!...

— Mă ertați, așa mi s'a spus!

— Șeful meu este d. Horsmann!...

. Apoi apăsând pe cuvinte, cum apasă nemții călcâiele la paradă:

— Hors-mann! Con-si-li-er al Majestății Sale! Vii-tor ministru al Im-pă-ra-tu-lui! Domnule! Nu Reckmann!

Văzând pe domnul căpitan Kremnitz mititel, strâns în uniforma prusacă, cu mustățile ca două țepi aidoma cu ale Kaizerului și voind să fie impozant, cum greu îmi puteam ține surâsul.

In sfârșit vorbii și eu.

— Vă rog, eu nu frecuentez pe germani, nu cunosc numele acestor domni. Evident, am confundat un nume cu altul.

Nu știu de ce, de câte ori voiam să vorbesc de acest domn îi spuneam căpitanul Kremvirșt în loc de Kremnitz. Și cu ce poftă râd când îmi aduc aminte de profeția ce mi-a făcut despre viitorul strălucit al d-lui Horsmann: *Viitor ministru al Majestății Sale Impăratului!*

Săracul viitor ministru, pe unde o fi acum?

La fel cu acest domn Căpitan Kremnitz — care, în treacăt fie zis, nu cred să mai calce prin țara românească — erau mai toți ofițerii germani.

Ofensiva germană în contra Moldovei

Din cercurile guvernamentale se răspândeşte un zvon care nouă ne înghiață sângele. Germanii pregătesc o puternică ofensivă împotriva Moldovei.

De câteva săptămâni circulau tot soiul de veşti. Se spunea că cercurile germanofile dela noi fac mari stăruințe pe lângă generalul Mackensen rugându-l ca să ia cât mai repede ofensiva împotriva armatei ruso-române, să ia Moldova, să detroneze pe regele Ferdinand şi să fie proclamat ca Rege al României un fiu al Kaizerului.

Se mai spunea că colonelul Sturza, care se refugiase la germani, vine în țară în fruntea a 800 ofițeri români prizonieri în Germania, pentru ca să formeze o altă armată română, care să lupte alături de germani şi împotriva Moldovei.

Germanofilii noştri jubilau şi răspândeau zvonul cu ostentațiune.

Se făcuse de cu iarnă stăruințe pe lângă şeful armatei de ocupaţiune ca să proceadă la detronarea Regelui Ferdinand şi să proclame un alt rege. Insă Mareşalul Mackensen a răspuns: «Câtă vreme există o armată intactă şi gata de luptă în Moldova, aceasta nu se poate face. Trebue mai întâiu ca armata română să fie înfrântă şi apoi vom vedea.»

Atunci au început stăruințele puternice ca să se ia ofensisa împotriva Moldovei.

Amicii germanilor dela noi erau încredințați că va fi destul ca Mackensen să vrea pentru ca armata ruso-română să fie spulberată.

In sfârşit vestea cea mare soseşte: Makensen ia ofensiva.

Asupra Bucureştiului s'a lăsat o pâclă deasă. Afară de germanofili cunoscuți și convinși că victoria va fi a germanilor, toată lumea românească erea înmărmurită. Cu o mare nerăbdare se aşteaptă rezultatul luptelor ce au început.

Cele d'întâiu buletine româneşti vin trunchiate sau nu vin. In zilele în care gazetele din Bucureşti, anunță «Comunicatul românesc n'a sosit», răsuflăm. Lipsa Comunicatului românesc însemna o victorie a Românilor.

Era într'o Duminică. Pe străzi cunoscutele figuri nemțofile sunt radioase. Pe trotuarele dintre băcănia Dragomir și până la Episcopie nu întâlneşti decât pe partizanii germanilor exuberanți de fericire. Le râd ochii, le râd figurile, le râde toată făptura: Mackensen a luat ofensivă și merge înainte. Armata română este înfrântă. Ce fericire!

Pe trotuar la băcănia Ciobanul, un politician aduce știrea macabră că germanii au tăiat linia Mărășești-Tecuci. Altul aduce vestea că Siretul a fost trecut în trei locuri. Adevărații Români sunt zdrobiți iar germanofilii sunt în al noulea cer.

O nespusă tortură morală începe. Fețele pălesc, veselia nu se mai întâlneşte pe nici o figură, dezastrul patriei ne apare acum definitiv.

Un automobil se oprește înaintea băcăniei Ciobanul și cineva se dă jos. Este d. Lupu Costache, girantul dela Interne.

Un prieten se repede în băcănie şi îl întreabă dacă vestea înfrângerii Românilor se confirmă. D-nul Lupu Costache răspunde că nu are nici o ştire oficială.

Răsuflăm!

Deşi nu avem siguranţa că a putut fi evitată catastrofa, totuşi o licărire de speranţă ne încălzeşte.

Cei din partida duşmană, însă, jubilează. Este sigur că generalul Mackensen a trecut Siretul, este sigur că a repurtat o mare victorie la Mărăşeşti, este sigur, că în două sau trei zile, Iaşul va fi luat.

Pe trotuarul dela Ciobanu şi dela Jaja se împart prefecturile şi toate slujbele înalte din Moldova; germanofilii au început chiar să se certe dela pradă; la Ministerul de Interne funcţionarii au primit ordinul ca să facă bugetul pentru ţara întreagă.

Foarte interesantă este psichologia acestor zile: politicianii germanofili s'au repezit mai întâiu la funcţii şi la buget.

Dar n'a fost pe voia lor.

După câteva zile de lipsă a Comunicatului românesc adevărul începe să străbată şi veselia germanofililor să piară. Nasurile se lungesc iar la Ministere nu mai e vorba de bugete pentru întreaga ţară.

Vin veşti bune.

Mai întâi străbate ştirea că în timpul nopţei sosesc trenuri numeroase cu răniţi. Apoi ştiri pozitive din cercurile oficiale arată că la R.-Sărat, la Buzău şi la Ploeşti sunt îmbaracaţi cel puţin 20,000 de răniţi germani.

La R.-Sărat s'au instalat corturi şi barace de jur împrejurul oraşului. Este evident, prin urmare, că germanii au suferit o mare înfrângere, fiindcă au avut pierderi atât de mari.

Afară de asta Comunicatele germane şi austriace sunt mute. Nici unul nu pomeneşte de avantagii re-

purtate asupra României nici de înaintarea în vreun punct.

Veștile bune se înmulțesc. Aflăm că două divizii bulgare ar fi fost nimicite la Siret. Rămășițile lor n'au mai avut voe să intre în foc.

Ofițerii germani spun in cercurile cunoștințelor cu care intră în contact, cum că Românii se luptă ca niște sălbateci; când cad răniți și nu se mai pot sluji de arme, rup cu unghiile ori cu dinții.

Insfârșit adevărul aproape întreg se află; ofensiva mareșalului Mackensen a dat greș, căci germanii au fost respinși cu pierderi foarte mari.

Mareșalul Mackensen se întoarce în București. Nu mai este mareșalul victorios și semeț din iarna lui 1916, nu mai este învingătorul dela Dunaieț și dela Dunăre, acum este înfrântul de pe Siret.

Admirația pentru felul cum s'a bătut acum armata română, nu mai este ascunsă. Aceiași germani cari, în urma bătăliilor din munți și dela Turtucaia, acopereau de sarcazm și de batjocore oștirea noastră în special pe ofițeri, acuma nu mai conteneau cu laudele. Acești militari spun că acum armata română este atât de perfect echipată și organizată în cât poate sta alături cu ori care armată din Europa.

Mareșalul Mackensen, întâlnind pe d. Lupu Costache, îi spune, întinzându-i mâna:

— Dă-mi voe să te felicit. Aveți o armată admirabilă care s'a bătut cum nu se poate mai bine și mai vitejește. Pe lângă această armată a d-voastră, armata bulgară nu însemnează nimic. Am văzut-o luptând contra Bulgarilor la baionetă și nimicindu-i.

Și mareșalul urmează:

— Dacă aș fi avut sub comandă armata română la începutul războiului, Rusia era de mult desființată.

Bătăliile dela Mărăști, Mărășești și Oituz au avut

un mare răsunet printre germanii din țară. Mai ales puternica ofensivă dela Mărăști, făcută în stil mare, trebuia să dea rezultate extraordinare. Căderea Bucureștilor era sigură. De aceea germanii începură să ia, în grabă, măsuri pentru evacuarea acestui centru important.

Prietenii germanilor amuțesc. Trece o zi, trec două, și nici un Comunicat nu se ivește să confirme grozava știre a înfrângerei.

Am trăit câte-va zile de o nespusă suferință sufletească. De și pe străzi mă stăpâneam în fața dușmanilor, care ne priveau ca pe o pradă sigură și ușoară, acasă în singurătate și în noapte cădeam pradă deznădejdei. Și cu toate acestea mă încordasem în potriva restriștei iar speranța în ziua victoriei nu o pierdusem.

Apoi o veste minunată începe să se răspândească. Vestea a venit prin aer, a străbătut peste Siret și ne-a ajuns, vestea spunea că ofensiva armatelor inamice a fost respinsă în mod sângeros și că armele române au repurtat o strălucită victorie.

Răsuflăm! Piepturile se deschid, ochii se usucă! Patria n'a murit încă, România e încă în picioare.

Plec, fug, vin acasă și scriitorul își recapătă drepturile. Iau condeiul și scriu.

Vijelia

Am trăit o zi cumplită, zi de doliu și durere,
Ziua 'ngenunchierei noastre şi a patriei scădere.
Am văzut intrând năvala gloatelor biruitoare.
Şi pe străzi foind mulţimea ca în zi de sărbătoare!
Din ascunzători, din găuri, de la 8 de dimineaţă.
Toate liftele ascunse au ieșit la suprafaţă.
Dușmănii de mult clocite, prieteni falşi şi alte cutre
Tot gunoiul Capitalei purtând joviale mutre
S'au grăbit ca să salute pe vrăjmașii 'nvingători
Cu frenetice urale şi aruncături de flori.
Am văzut ziua sinistră și d'apururi blestemată
Când învinsa Capitală peste faţă sângerată,
Trebuita, strânsă 'n lanţuri, umilită să asiste
La intrarea triumfală salutată cu batiste
Fluturate în frenezie de toţi cei care ne sapă
De şi biata Românie îi alintă și 'i îndoapă.
Am văzut, apoi puroiul şi gangrena socială
Isbucnind de sub pojghiţa de minciună și spoială.
Am văzut buba ascunsă care roade biata ţară
Și pe cei cari ne făcură acum neamul de ocară.
Am văzut slugi prea umile şi spinări încovoiate,
Oameni tineri, cât un munte, dârdâind de lașitate.
Am văzut ceea ce ochi-mi ar dori să nu mai vază.
Feţele înspăimântate, tremurările de groază,
Sufletele înjosite, capetele pe tipsie

Toți lipsiții de onoare, de curaj și bărbăție.
I'am văzut renegând grabnic, lepădând ca o povară
Idealul unei viețe, dragostea de neam și țară.
Toți fugarii de pe fronturi, toți ascunșii, tot gunoiul,
Injurau prin cafenele pe cei cari au vrut războiul!
Și cereau, nenorociții, ca armata României,
Să 'ngenunchie și să uite drumul sfânt al datoriei,
In cât dușmanul, el însuși, văzând cât sânt de mișei
Ii privea cu 'ngrețoșare și'și scuipa scârba pe ei.

Am văzut pe străzi, prin birturi, la răspântii înșirate
Virgine fără pudoare și soții prostituate.
Le-am văzut vânzând la dușman carnea lor fără de suflet
Vecinic cu o vorbă dulce și pe buze cu un zâmbet,
Ticăloase fără țară, în desfrâu fără măsură,
Bune numai să ațâțe a soldaților luxură.
Am văzut ceata nedemnă, de lingâi și sicofanți,
Am văzut oameni politici, făcând slujbă de giranți.
I-am văzut plecând genunchii și nedemnele lor țeste
Gata de a lor credință pentru dușman să proteste.

Am văzut cum sub invazii mercenarii știu să scrie,
Și primesc, fără rușine, a streinului simbrie.
Am văzut cum din haznale cinica literatură
Otrăvea plămânii țărei cu duhoarea ei impură.
Literați înălțând fala și victoria dușmană,
Mâncând pâinea infamiei ș'a dușmanului pomană,
Am văzut împerecherea lașilor cu scriitorii,
Gazetarii mână 'n mână și la braț cu dezertorii.
I'am văzut torturând zilnic cu gazetele infame
Inimile 'ndurerate de soții, de fiici de mame.
Zilnic amărau mulțimea p'a lor mână încăpută,
Zilnic o mințeau că țara de acum este perdută.
Căci streinii și vânduții și nedemnă presa lor
Luptau zilnic să ucidă vlaga 'n țară și 'n popor.

I'am văzut cobind în taină și în presa lor coruptă
Mulțumiți că se înalță peste țara 'n două ruptă.
I'am văzut și pe-a lor fețe le-am citit limpede dorul
Când dușmanul vru Moldova să o calce cu piciorul.
I'am văzut cârduri de hiene mirosind hoitul în aer
Așteptând să izbucnească al oștirei noastre vaer.
Ereau beți de fericire și ignobila potae
Veghea noaptea ca s'audă plânsetul de cucuvae.
I'am văzut așteptând știrea catastrofei și perzărei
Și pândind, plini de speranțe, ceasul cel din urmă al țărei.

. . . .

Dar un vuet se aude!... Șueratul de obuz
Străbătu munții Moldovei din Suceava la Oituz!
Intreg frontul e 'n picioare, trâmbițele dau alarme;
Izbucnesc comenzi și focuri și chemările la arme!
Tunul uriaș se 'nalță și privind în nesfârșit
Urletul sălbatec zvârle din gâtleju 'i oțelit

Zioa de abia se arată, e în revărsat de zori
Inamicul își întinde linia de trăgători.
Infanteria dușmană pe câmpie se apleacă
Și în șiruri lungi și dese cu putere ne atacă.
Ca un șarpe se târâște, când se-arată, când dispare
Și mereu zvâcnind s'avântă scăpărând din depărtare.
Apoi șarpele se scoală cu un strigăt și un salt
Și oștirea inamică se repede la asalt,

Toată linia se 'ncinge de-o năprăznică văpae,
Mii de țevi împroșcă moartea peste câmpul de bătae!
Trag Românii din tranșee în acei ce se avântă,
Trag din pușci și mitraliere, trag din tunuri,
trag de zvântă!
In grămezi cad inamicii, cad pe față, cad pe spate,
Cad în șanțuri, cad în râpe, cad pe sârmele ghimpate!

Apoi iuruş dând ai noştrii fără căşci, fără mantale,
Se reped la baionetă toţi cu piepturile goale!...

Am văzut luptând voinicii, luptele sunt legendare
Blânzii cositori de lanuri în războiu sunt crunte fiare.
Trupurile sunt străpunse, ţeste sar sub pat de puşcă,
Cei ce cad nu es din luptă, rup cu mâinile şi muşcă!
Sar în aer şi 'n vârtejuri recad iarăşi pe pământ
Mădulare risipite, creerii zburaţi în vânt!
Trec nepăsători Românii pe sub ploaia de şrapnele,
Trece valul vitejiei peste dealuri şi vâlcele,
La Mărăşti, Mărăşeşti, Caşin la Oituz or la Bicaz,
Sufletul celui din urmă e tot suflet de viteaz!
Nu e duşman să'i oprească, nu'i primejdie nici moarte,
Valul tot răstoarnă 'n cale şi răstoarnă mai departe.
Iar în urma lui prin şanţuri, pe şosele, pe câmpie
Regimentele duşmane îşi dorm somnul pe vecie.

. . . .

Cucuvăile amuţiră, au intrat în bezna nopţei!
In văzduh răsună numai glasul maiestos al morţei!

. . . .

De-au fost patru armate 'nvinse de-o armată
de ţărani,
De-a rămas o ţară plină de ruine şi orfani,
Dacă au luptat Românii cu tot sufletul ş'avântul
E că 'şi apărau fiinţa, idealul şi pământul!
Sânge mult a curs în lupte dar a curs pentru-o idee
Ce va da mărire ţărei, neamului o epopee!
Jertfe mari a făcut ţara, însă jertfe roditoare:
România va renaşte mai frumoasă şi mai mare.
Căci din jertfe şi din sânge nasc eroii legendari,
Nasc popoarele vânjoase, vremuri noui şi
vremuri mari!

* * *

In sfârşit vin ştiri mai lămurite. Intr'un şir de bătălii, la Mărăşti, la Mărăşeşti, la Caşin, la Oituz, Românii au înfrânt pe duşmani, şi i'au înfrânt singuri, de oare ce tocmai în toiul bătăliilor celor mai crâncene Ruşii au ieşit din luptă.

Aflăm, şi ne cresc inimile de bucurie, cum că Românii au învins în două mari bătălii: la Mărăşti şi la Mărăşeşti. Mai ales această din urmă a fost un dezastru pentru Germani ca şi pentru Bulgari.

In potriva Bulgarilor ura soldaţilor Români erea fără frâu. Zvonul sălbătăciilor săvârşite de Bulgari când au trecut Dunărea în România ajunsese în Moldova, aşa că în potriva Bulgarilor era acum o luptă de răzbunare. Din izvoare germane aflăm că în luptele la baionetă, de o sălbătăcie cum rar s'a văzut în alte bătălii, două divizii bulgare au fost aproape desfiinţate.

Legenda măreşte proporţiile, dar realitatea nu e prea departe de legendă.

Un soldat german, francez din Lorena, a fost rănit în bătălia dela Mărăşeşti. Convalescent a povestit în Magazin Universel, proporţiile marei bătălii.

«Am fost, spunea dânsul, la Verdun şi am luat parte la groaznica bătălie de acolo, dar Verdunul a fost o glumă pe lângă Mărăşeşti.

La un moment dat ne-am pomenit copleşiţi de o artilerie atât de puternică şi atât de numeroasă, care trăgea cu atâta preciziune, în cât ofiţerii germani au crezut la început că avem în faţă artileria franceză.

Luaţi din coastă de acest foc ucigător, am voit să dăm înapoi, dar ne-am pomenit cu inundaţia. Am dat năvală înainte, spre a nu fi înecaţi cu toţii şi atunci am fost acoperiţi de o ploaie de şrapnele şi trăzniţi de un foc de baraj care semăna cu infernul. Am aflat, după aceea, că mai bine de 500 tunuri lucrau în contra noastră.

Focul artileriei era atât de puternic încât au început să sară în sus membre rupte din corpuri, capete sfărâmate, puști, etc., iar soldații germani, coprinși de groază, par'că erau nebuni. Bieții oameni, înebuniți cu totul, alergau când în dreapta când în ştânga, când înainte, când înapoi, fără să ştie ce fac. In nebunia lor se împungeau unii pe alții cu baionetele și se omorau între ei.

In timpul acesta eu am căzut rănit și am rămas astfel până ce am fost ridicat de ambulanțieri. Mi s'a spus că peste mine și împrejurul meu s'au găsit peste 60 cadavre azvârlite de puterea formidabilă a exploziunilor.»

Numărul morților și răniților germani a fost enorm.

In București ofițerii germani, în frunte cu mareșalul Mackensen, aduceau mari elogii armatei române pe care o puneau alături de cele mai bune armate. Mareșalul spunea că nu mai recunoaște armata care a luptat în prima parte a campaniei.

Despre armata aceea, mai ales despre comandament, vorbea defavorabil.

Bătăliile din Moldova și mai ales rezultatul lor, au modificat cu totul situațiunea politică iar germanofili noștri, cari jubilau cu câteva zile înainte, au lăsat nasul în jos.

Cu o săptămână mai înainte, când întâlneam câte un asemenea domn, îmi râdea în nas zicându-mi:

«România Mare o s'o facem noi cu Mackensen, fiindcă avem să luăm și Moldova.»

Bătălia dela Mărăști fusese concepută de către Generalul Averescu ca o bătălie ofensivă formidabilă.

Armata Română concentrase acolo 11 diviziuni spre a da peste cap cele 3 diviziuni germane pe cari le avea în față. Restul armatei germane făcea front contra diviziunilor rusești.

Dar trădarea și lucrarea revoluționară încurajată de germani își dădură rezultatele. O telegramă trimisă de către Centrul revoluționar către toate corpurile de armată rusească, dădea ordinul ca armata rusească să depuie imediat armele și să înceteze orice acțiune defensivă ori ofensivă.

Telegrama fu primită la toate corpurile cu aprobări și astfel, de fapt, armata rusă era scoasă din luptă.

Când generalul Averescu luă ofensiva în stil mare, sigur fiind că înfrângerea germanilor va fi zdrobitoare și că drumul Bucureștilor este deschis, se pomeni, pe de o parte că Rușii nu-l susțin, pe de alta că, în loc de trei diviziuni germane, are în față 15 diviziuni.

Ce se întâmplase?

Se întâmplase că germanii cari aveau un întins serviciu de spionagiu în rândurile armatei ruse, erau perfect de bine informați despre hotărârea luată de către diviziile rusești de a nu ajuta armata română în acțiunea ei ofensivă. Germanii știau că Rușii nu vor mișca. Atunci au retras mai toate trupele lor din fața liniilor rusești și au concentrat toate forțele în fața liniilor românești.

Și astfel marea ofensivă a generalului Averescu nu avu marele și hotărâtorul succes la care se aștepta.

Urmările bătăliilor de pe Siret și din munții Moldovei fură mai multe. Mai întâiu mareșalul Mackensen căzu în disgrația Kaizerului, care nu i a putut ierta nicicodată marea pierdere de oameni și mai ales înfrângerea dureroasă. Din chiar cercurile germane am aflat că mareșalul Mackensen a pierdut în bătăliile de pe frontul Moldovei 40.000 de morți.

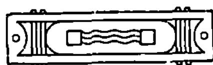
Ceea ce este incontestabil e că armata română s'a bătut în aceste bătălii cu un avânt și un curagiu extraordinar care au uimit chiar pe inamici.

Intors în București, mareșalul Mackensen a auzit pe

un principal germano-fil aducând acuzații Reginei Maria. Atunci mareșalul îi răspunse:

— „Domnule, în timpul bătăliei dela Mărăști (sau Mărășești) eram pe un deal de unde priveam cu ocheanul câmpul de bătaie. Ei bine, am văzut pe Regina Maria călare, alergând printre trupe, încurajând pe soldați și nefiindu-i frică de moarte.

Unei regine care se poartă astfel, i se iartă orice."

Evenimentele din Rusia

Infrângerea germanilor pe granița Moldovei nu putu să aibă rezultate mari pentru noi din cauza defecțiunei rusești. Cu încetul s'au aflat cele petrecute acolo.

In loc de o mare victorie ofensivă — așa după cum fusese proectată, — Românii repurtaseră o victorie defensivă. Pentru moment Moldova nu putuse fi atinsă. Și atâta era destul.

Pe noi ne bucura, mai ales, faptul că armata română se reabilitase. Ori care ar fi de acuma, rezultatul final, armata română nu ieșea din războiu cu reputația unei armate de lași, de incapabili și de nepatrioți.

Germanii nu se sfiau a mărturisi că în bătăliile din Moldova, au crezut să au înaintea lor pe Francezi, când au văzut infanteria noastră repezindu-se la baionetă, având pe cap coifuri la fel cu acelea ale Francezilor. Un soldat german spunea la București după aceea:

— Văzând că vin asupra noastră ca un potop infanteriști cu căști franceze pe cap, ai noștri au început să strige:

— Vin francezii! Vin francezii!

Apoi am constatat că erau soldații români.

Lupta românilor a rămas de pomină.

Ofițerii germani și chiar generalul Mackensen au spus că la baionetă au luptat Românii cu un avânt extraordinar. Soldații regimentului de infanterie din Pra-

hova au lepădat tot de pe ei, au rămas numai în cămăşi şi cu picioarele goale şi au pornit la asalt. Nimic n'a putut rezista acestor soldaţi cari se repezeau ca leii, împungeau şi ridicau pe cei străpunşi în vârful baionetei.

Deşi ofensiva armatei noastre fusese oprită, germanii avură perderi mari de oameni, ceea ce-i slăbise foarte mult. Măsurile pentru evacuarea Bucureştilor fură contramandate, germanii şi germanofilii răsuflară.

Dar veni dezastru cel mare.

Ofensiva lui Kerenski se prăbuşi dureros, apoi veni guvernul lui Lenin şi Trotzky, ceea ce însemna că Rusia era scoasă din luptă.

Acţiunile germanilor se urcară iarăşi şi iarăşi prinseră curaj germanofilii.

După bătăliile din Moldova s'au descoperit oarecare manifeste anti germane, pornite, se zicea, din cercuri muncitoreşti. Poliţia Comandanturei operează arestări, face perchiziţii, dar nu descopere nimic.

Prin unele cercuri se răspândeşte zvonul cum că Mitropolitul Primat ar fi tipărit un manifest către trupele din Moldova spre a le invita să lase armele şi să închee pacea. Se zvoneşte că unii oameni politici germanofili ar fi mijlocit dacă nu chiar ar fi scris acest manifest. Este învinuit direct d-l Virgil Arion girantul dela Ministerul instrucţiei.

Prăbuşirea Rusiei scoate iarăşi la iveală pe d. Al. Al. Beldiman şi pe ceilalţi devotaţi politicei germane, care iarăşi pun pe faţă chestia răsturnărei regelui şi a dinastiei. O activă propagandă reîncepe pe această chestie însă rivalitatea între Berlin şi Viena paralizează acţiunea.

Partizanii d-lui Carp sunt foarte supăraţi din cauza acestei neînţelegeri şi acuză fățiș Viena că compromite cauza cea mare pentru ambiţii nejustificate. Văzând aceasta partizanii Austriei încep să se înmulţească.

Aceştia sunt oamenii care au o mare încredere în talentele diplomatice ale Contelui Czernin.

Contele Czernin se ocupă mult de România şi-i pregăteşte o soartă tristă.

D-nul Stere spune că, trecând prin Reni, Contele Czernin i-a zis: «*România va fi aspru pedepsită pentru trădarea ei. România va deveni inofensivă pentru viitor, căci îi vom lua trecătorile munților*».

Din Moldova vin ştiri urâte. In tranşee ofiţerii şi soldații ruşi fraternizează cu germanii, austro-ungarii şi bulgarii. Armata română este silită să facă două fronturi spre a se apăra. Zvonul despre o pace separată cu Rusia prinde consistență. Zilnic vin ştiri că tratativele de pace vor începe cât de curând. In orice caz ostilităţile între Rusia şi Puterile Centrale au încetat.

Fabrica de născociri

Bucureştiul a avut în permanenţă o fabrică de născociri.

Incă dela intrarea noastră în războı fabrica a început să funcţioneze şi a culminat cu vestita telegramă eşită din magazinul „La Ruleta“, care anunţa o mare victorie asupra germanilor în Oltenia.

Fabrica — sunt dator s'o spun — fabrica mai ales ştirile favorabile nouă. Decâteori apărea pe piaţă o ştire prea bună pentru noi, o primeam cu neîncredere. Şi, în adevăr, nici una nu s'a realizat.

Specialitatea acestor fabricanţi de ştiri mincinoase era de a născoci întotdeauna evenimente imposibile. Măcar să fi avut aparenţa că pot fi adevărate aceste ştiri, dar de unde?

Două sau trei luni după ocupaţie, s'au aruncat deodată în circulaţie, o serie de ştiri, toate garantate şi care proveneau din cele mai sigure izvoare.

Anume:

Triestul a căzut.

Francezii au ajuns la Metz.

Aliaţii au ocupat Sofia iar bulgarii fug în dezordine şi trec în România.

In Berlin aeroplanele americane distrug casele. Etc., etc. Şi, asupra acestor ştiri se dădeau tot felul de amănunte şi se citau numele unor persoane cunoscute.

Iată una: In casa d-lui N. Butculescu era încuartirat un colonel german. D-na Ferekidi, soacra d-nului Butculescu, mergea des să viziteze casa.

Intr'una din zile intrând în antreu aude gemete surde în camera colonelului. După mai multe minute de așteptare și nehotărîre, d-na Ferikidi, temându-se că se va fi întâmplat vreo nenorocire înauntru, se hotărăște a intra. Bate la ușe și i se răspunse să intre. Atunci colonelul arătă plângând o scrisoare, ce tocmai îi sosise dela Berlin și în care soția îi scria că cei doi copii ai săi au fost omorâți de către aeroplanele americane care prăpădesc zilnic Capitala imperiului german.

Bine înțeles erea o minciună.

Nu trecea o săptămână fără ca fabrica să nu dea drumul la o nouă emisiune de știri.

Tunul, încaltea, bubuia într'una.

Eu care locuiam într'un cartier înalt nu'l auzeam niciodată, dar fabricanții îl auzeau neîncetat.

Apoi era un laptagiu care a venit și a spus că a numărat 80 de lovituri acum trei zile. Un țăran a venit dela Predeal și auzise și el tunul parcă era la bătae de pușcă. Insfârșit credința răspândită era că Românii au luat Brașovul și că de acolo se aude tunul. Din altă parte tunul se auzea dinspre Oltenița fiindcă Dobrogea era de mult luată de ai noștri și de ruși.

Așa ne fierbeau în fiecare zi.

Bine înțeles că numai pe la periferie fabricanții găseau creduli sinceri. Dar nu erau puțini nici cei din centru cărora le plăcea a crede toate znoavele acestea.

Zvonurile au ajuns până la urechile administrațiunei germane, care a publicat o ordonanță prin care populația era îndemnată să nu dea crezare știrilor de felul acesta. Apoi venea inevitabila amenințare cu amenda, închisoarea sau cu amândouă deodată.

Dar fabrica nu și-a încetat activitatea.

Eşirea Rusiei şi a Ukrainei din luptă

Eșecul ofensivei românești a fost datorit exclusiv numai trădărei rusești.

Venirea la putere a bolșeviștilor a scos Rusia din rândul luptătorilor.

Lenin a dat un Manifest prin care a declarat că Rusia nu mai poate continua lupta. In acelaș timp atât Rusia cât și Ukraina s'au declarat gata a începe tratativele de pace cu Germano-Austriacii.

Situația ce se crează acum României este din cele mai grele, este aproape catastrofală.

Deși în vară Românii au respins victorioși toate asalturile îndârjite ale dușmanului, acum vine un ceas îngrozitor. Capitularea Rusiei și a Ukrainei lasă România izolată, înconjurată de toate părțile de dușmani și la discreția acestora.

Ingrijorarea și ceasurile cele grele vin din nou.

Toate privirile sunt îndreptate asupra Rusiei și a Ukrainei, singura speranță stă într'o nouă mișcare revoluționară în Rusia și în reintrarea acesteea în rândurile luptătorilor.

Dar speranța este zadarnică.

Tratativele rupte odată între Ruși și partida germană sunt reluate după ce Ukraina, cea dintâi, încheie pacea. Capitularea Ukrainei răsună ca un semnal fu-

nebru în inimile noastre. Vedeam cu ochii și sfârșitul nostru și zădărnicia tutulor jertfelor și zadarnicul eroizm al soldatului Român.

La Brest-Litovsk pacea între Rusia și Germano-austriaci este încheiată. Acum vine rândul României.

A doua zi după încheierea acestei păci ziarele încep să publice vești tendențioase. Se anunță că Germania e hotărîtă să sfârșească cu rezistența României. Se pune înainte, ca o piatră de încercare, ideea că țara noastră trebuie să schimbe guvernul și să facă ea cei d'întâi pași pentru pace. Numai astfel — spune partidul german — Kaizerul nu se va împotrivi ca să ni se acorde condițiuni mai bune.

In adevăr supărarea Kaizerului împotriva României și mai ales în contra regelui Ferdinand, erea mare.

Infrângerea armatelor sale la granițele Moldovei îi sângerase inima. Adevărul deplin asupra motivelor care au îndemnat comandamentul german să ia ofensiva la Siret nu sunt cunoscute până acum; se vorbea, însă, în cercurile politice din București, că Mareșalul Mackensen a fost protivnic ideei, considerând atacul drept o greșală militară.

Nu se știe precis ce s'a întâmplat. Dar este cert că au fost două curente în cercurile conducătoare germane. Unul din aceste curente erea format de aceia cari cunoșteau starea spiritelor din armata rusă și lucrarea în curs spre a determina prăbușirea frontului rusesc. Aceștia spuneau că nu e nevoie de făcut nuoi jertfe de oameni; numai câteva luni de răbdare și Rusia va ieși din luptă. Atunci România, ne mai având pe ce se rezema dela spate, va deveni o pradă ușoară.

Cel l'alt curent punea înainte starea internă a Germaniei care nu mai îngăduia amânări.

Nerăbdătorii argumentau în felul acesta: Ca să așteptăm ziua izbucnirei revoluțiunei lui Lenin s'ar

putea ca să aşteptăm prea mult. Cel mai cuminte lucru este să atacăm imediat. Acum armata română nu este încă refăcută şi aşa cum o cunoaştem, din partea întâia a campaniei, nu va putea rezista unui atac energic. Pe de altă parte armata rusă fiind mai toată contaminată de propaganda bolşevistă, va întoarce spatele din prima zi a ofensivei.

Acest de al doilea curent a izbutit.

Kaizerul, venind în România, s'a dus direct la Focşani pentru ca să vadă cu ochii locul unde a pierit o parte însemnată din floarea oştirilor sale. Kaizerul a fost la Mărăşeşti unde Mareşalul Mackensen i-a explicat bătălia şi unde a văzut valea sângeroasă a Siretului, ca şi nesfârşitul cimitir unde dormeau somnul de veci legionarii lui.

Intr'o cuvântare furibundă rostită d'asupra pădurei de cruci, Impăratul îşi varsă focul asupra infamului şi trădătorului popor român şi a regelui său. Mareşalul Mackensen perduse încrederea înaltului său şef.

Oamenii partidului german propovăduiau acum că această augustă supărare nu ar putea fi domolită de cât numai cu condiţia ca România, făcând *mea culpa*, să depună armele şi să implore pacea. O parte a germanofililor fuseseră de părere chiar cum că România ar fi câştigat încă şi mai mult, dacă, rupând legăturile ei cu Inţelegerea, ar fi încheiat pacea înaintea Rusiei şi a Ukrainei.

D-l Marghiloman a susţinut neîncetat această părere.

Până la încheierea păcei

Soarta Dobrogei preocupă mult opinia publică în București. Germanofilii pretind cum că dacă vom încheia pacea cât mai repede, Germania nu va tolera ca Bulgaria să ne ia Dobrogea.

Germania, spun susținătorii ei dela noi, are interese în România pentru nevoile comerțului ei, — și mai ales dacă un fiu al Kaizerului ar deveni rege al României — îi trebuie un port la Marea Neagră. Ii mai trebuie și un Stat militar ca aliat credincios, fiindcă pe alianța Bulgariei nu se va putea întemeia multă vreme.

Și în adevăr relațiile dintre Bulgari și Germani sunt foarte rele; ofițerii Germani au cea mai urâtă părere despre aliații lor și nu se sfiesc s'o spună, iar Bulgarii, câți vin din țara lor, nu au cuvinte ca să ocărască pe despoții cari îi țin încătușați.

Incă dela cele d'întâi săptămâni după ocuparea Bucureștilor, un ofițer superior german a spus:

— Acum văd că deosebirea între România și Bulgăria este aceasta: în Bulgaria guvernul a fost pentru alianța cu Germania, dar poporul este contra, pe când în România guvernul a fost pentru războiul contra noastră, iar poporul e pentru noi.

Același ofițer spunea cu mirare:

— La Sofia, de și suntem aliați, militarii germani

nu pot eşi noaptea fără arme, căci riscă să fie asasinaţi, iar la Bucureşti, de şi sîntem duşmani, eşim cum vrem şi fără nici o teamă.

* * *

Cineva întâlnind pe Petre Carp îi cere informaţiuni asupra situaţiei. Petre Carp îi răspunde:

— Am avut mare noroc că a izbutit revoluţia rusească căci altfel eream perduţi. Dacă mai dura ţarizmul şi Sturmer în capul guvernului, România erea perdută. Intre Rusia şi Austro-Germania se încheia pacea pe baza împărţirei României: Oltenia ar fi revenit Austro-Ungariei, Dobrogea Bulgariei şi Moldova Rusiei.

Din regatul român n'ar mai fi rămas decât mica Muntenie între Olt, Carpaţi, Milcov şi Dunărea.

Actele diplomatice secrete publicate în urmă au arătat că spusa lui Petre Carp erea perfect exactă.

Despre Dobrogea credinţa lui Petre Carp erea că nu o vom perde.

* * *

Când a venit Kaizerul în România a trecut cu vaporul în josul Dunărei. La Cernavoda îl aştepta Ţarul Ferdinand de Coburg care l'a primit pe pod.

Faptul acesta a fost comentat. Ţarul Bulgariei n'a voit să primească pe Kaizer într'un port bulgăresc, cum ar fi fost şi firesc, dar l'a primit în portul dobrogean. Semnificarea erea că Dobrogea e de-acum bulgărească prin dreptul de cucerire, iar întâlnirea în acest port însemna că marele Impărat şi'a dat binecuvântarea.

In lumea bulgară aşa a fost interpretată întâlnirea de la Cernavoda şi veselia erea mare.

* * *

Ostaticii Români cari au fost transportați de la Otelul Imperial, în satul Săveni din Ialomița, sunt luați de aci și duși în Bulgaria la Troian în apropiere de Plevna. După câteva luni sînt liberați și aduși în țară.

Când Românii au ajuns la Rusciuk spre a trece Dunărea, o ceată de copii—puși la cale bine înțeles—s'a adunat și le-a făcut o demonstrațiune ostilă strigându-le:

— Turtucaia! Cadrilater!...

* * *

Am intrat în seria neagră. Tot felul de știri rele.

Ofensiva împotriva Italiei a început cu o lovitură formidabilă așa precum știu germanii să le dea. Suntem opăriți. Nu știm unde se va opri această ofensivă.

Din lagărele de prizonieri români aflați în Germania știrile nu sunt mai bune. Dela Stralsund se știe că ofițerii noștri sunt păziți și tratați ca fiarele sălbatice sau ca ocnașii.

Ziua sunt păziți de sentinele înarmate iar noaptea se dau drumul la câini dresați special ca să sfâșie ori pe cine ar întâlni.

Mâncarea este ceva de neînchipuit. Ofițerii noștrii sunt hrăniți numai cu gulii fierte în apă, pâinea costă 20 de mărci.

Și din alte lagăre din Germania știrile nu sunt mai bune.

Aflăm că au fost transportați în Germania câțiva ostatici printre cari d. M. Antonescu fost decan al baroului și fruntaș al partidului democrat-conservator, d. Diaconescu înalt magistrat și încă vreo două persoane.

Citesc în ziare un anunciu al administrațiunei militare. Se oferă 2.000 lei premiu cui va denunța unde

s'au ascuns doi țărani — ale cărora semnalmente sunt date — cari în satul cutare din județul Muscel, au ucis o sentinelă germană și i-au sfărîmat arma.

Ni se spune că sunt multe cazuri de felul acestuia. La țară, oamenii cari n'au ce pierde, și de câte ori le vine la îndemână, atacă pe soldații germani și-i ucid.

* * *

Dela Iași ne vin știri urîte și contradictorii, lumea politică germanofilă este, bine înțeles, partizana păcei imediate.

Germanofilii simt că puterea se apropie de ei fiindcă România va fi silită să încheie pacea.

Se fac sforțări spre a se realiza o împăcare între grupul Marghiloman și grupul Carp, dar, ca în tot-d'auna, candidații la portofoliile ministeriale pun bețe în roate.

Grupul d-lui Marghiloman a suferit două perderi dureroase: Titu Maiorescu a murit și tot asemenea Gheorghe Știrbey în care d. Marghiloman punea speranțe mari.

Pe când trăia Gheorghe Știrbey era centrul lucrărei intelectuale a partidului. Acolo se adunau toți aceia cari erau să joace rolurile de cadre ale partidului, viitori înalți slujbași, parlamentarii. Bine înțeles, Gheorghe Știrbey era desemnat ca să fie, nu numai ministru, în cel d'intâiu minister Marghiloman, dar și viitor șef al partidului.

In casa lui Gheorghe Știrbey se lucrau proiectele de legi viitoare, reformele pe care partidul voia să le realizeze. Dar Gheorghe Știrbey a murit prematur după cum Maiorescu murise neoportun.

Unii dintre Carpiști ar fi vrut să se facă înțelegerea, alții nu. D-l Nenițescu simțind că puterea se

va duce la d. Marghiloman, a început să invoace rațiuni de Stat și înalte considerațiuni de partid pentru ca unirea să se facă. Insă, pe de oparte printre ministeriabilii marghilomaniști d. Nenițescu era rău văzut, iar pe de alta d. Carp prinzând de veste, a tăiat scurt aceste tratative.

In adevăr se știe cum a ieșit din partid d. Nenițescu.

* * *

In «Lumina» dela 30 Septembrie 1917 este un articol asupra bătăliei dela Sibiu din 30 Septembrie 1916, în care citesc scrierea unui martor ocular, ziarist german: „Bătălia a durat crâncenă și îndârjită la 27 și 28. Comandantul trupelor austro-germane a recunoscut, cu cuvinte de laudă, că soldații noștri s'au bătut excelent. Dar în cele din urmă, presate din toate părțile, neavând de cât o singură cale de retragere, se înghesuiseră în depresiunea de la Tălmaciul mare, etc., etc.“

Și ziarul adaugă: „Ce dureroasă dar trainică comparație, între minciuna pe care oamenii fără știință și conștiință au propagat-o cu o rafinerie diabolică,— și realitatea îngrozitoare, care a răsturnat într'o clipă toată clădirea efemeră cu care am înșelat atâta vreme pe alții și, din nenorocire, ne-am înșelat pe noi“.

Și așa mai departe.

* * *

De o dată se zvonește că aliații dela Salonic au rupt frontul Bulgarilor și se apropie de Sofia. Se spune că aeroplanele aliaților bombardează, de câteva zile, Capitala Bulgariei, și că Bulgarii fug cu miile și trec Dunărea. In adevăr se constată, o mare afluență de

Bulgari în România. Dar motivul este că toată lumea aceasta nu mai poate trăi în țara ei.

In Bulgaria traiul este mai scump și mai rău decât în România ocupată; de aceea bulgarii fug pe capete la noi unde se pot hrăni mai bine.

La fel fac germanii și austro-ungarii. Mai ales aceștia din urmă și-au adus familiile în România, căci aci alimentele sunt mai eftine și mai din belșug.

Deși stoarsă, deși jefuită din toate părțile, această țară atât de bogată, poate încă să hrănească o mulțime venită din afară. Dar nu numai mulțimea venită din afară o hrănește România ocupată, hrănește și o parte din Germania.

Pe lângă marile stocuri de alimente pe care le ridica Comandamentul german, precum grâne, fructe, porci, oi, boi, păsări, pește, ouă, brânză, sare etc. etc., toți militarii germani aveau voie să trimită familiilor lor cutii de câte 5 chilograme cu alimente.

Zilnic furgoanele armatei transportă la gară mii și mii de asemenea cutii care, încetul cu încetul, golesc țara și scumpesc viața.

Bulgarii, însă, sunt mai mult șireți decât nenorociți. Dânșii, din Muntenia și Oltenia, au dus în țara lor cirezi întregi de vite de tot soiul, după cum au dus mari cantități de mobilier.

Furarea moaştelor Sft. Dumitru

Din toate satele de pe marginea Dunărei, dela Giurgiu, din Dobrogea, Bulgarii au ridicat totul şi au îmbrăcat satele şi oraşele bulgăreşti. Apoi au luat cu forţa un număr de documente slave din biblioteca Academiei Române sub cuvânt că le-au fost luate cândva de Români, şi, însfârşit, au pus ochiul şi pe moaştele Sft. Dumitru.

Sfântul Dumitru care zace în biserica Mitropoliei este Sfântul Dumitru Basarabov; deci bulgarii susţineau că, fiind de origină bulgar, este al lor. Şi atunci au plănuit să-l răpească.

Intr'o noapte, câţiva bulgari înarmaţi, se urcară într'un automobil pregătit din vreme şi traseră pe str. 11 Iunie în apropiere de Dealul Mitropoliei. In timpul acesta alţi bulgari se apropiară de sergentul postului şi, sub cuvânt că au să-i facă o denunţare importantă, îl atraseră în josul dealului până în strada Bibescu. Pe când sergentul era ţinut de vorbă, bulgarii din str. 11 Iunie urcară dealul, sparseră uşa Mitropoliei şi ridicară pe Sfântul Dumitru.

Sergentul, după plecarea bulgarilor bănui că s'ar fi petrecut un lucru neobicinuit; după puţin descoperi că Sfântul fusese furat.

Imediat prefectul poliţiei fu înştiinţat şi tot atunci, la ora 4 din noapte, faptul fu adus la cunoştinţa Mare-

șalului Mackensen. De îndată ordine fură date în toate direcțiunile, bănuind că bulgarii vor încerca să treacă Dunărea cu sicriul furat. Dar bulgarii nu putură trece Dunărea.

A doua zi, dis de dimineață, se răspândi ca fulgerul prin toate mahalalele știrea cea senzațională și un curent electric străbătu populațiunea. Pe dată miile de oameni — mai ales femei — porniră în cete către Deal. La un moment poliția a trebuit să intervie spre a liniști și a împrăștia poporul. I s'au dat făgădueli solemne că Sfântul va fi readus la Mitropolie.

Există o legendă în populația bucureșteană că, atunci când Sfântul — pentru cuvinte tainice — nu vrea să fie ridicat la sfeștanii aducătoare de ploaie, sau altele, se lasă greu. Și atunci nici o putere omenească nu-l poate urni din loc. — Mirarea era, prin urmare, cum de s'a lăsat Sfântul să fie ridicat și nu s'a lăsat greu.

Bulgarii, furând pe Sfântul, au pornit în goană ca să-l treacă Dunărea la Rusciuk, însă la Călugăreni au avut o pană la motor. Acolo i-au găsit călăreții germani expediați în urma furilor.

Cu o mare pompă, înconjurat de cavaleriști din corpul Ulanilor Morței, Sfântul Dumitru a fost reintegrat în Mitropolie, în mijlocul unei populații de țărani și de târgoveți cari steteau îngenuchiați pe drumul cortegiului.

Bucuria a fost mare în sânul poporului, iar credincioșii spuneau:

— S'a lăsat greu Sfântul și d'aia n'au putut bulgarii să-l ducă mai departe.

Fără a fi bigot, poporul român are sentimentul religios, mai degrabă un sentiment mistic și credința în supranatural. Femeile—ca pretutindeni în lume, de altfel—sunt cele mai credincioase.

Din toate vexațiunile îndurate dela ocupant, două au fost acelea care au impresionat mai puternic popu-

laţia bucureşteană: ridicarea clopotelor dela biserici şi furarea Sfântului Dumitru. Toate celelalte apăsări au trecut aproape nebăgate în seamă, pe când cele două atingeri aduse sentimentului religios, au ridicat populaţia. Şi cu toate acestea clericii nu au decât un ascendent foarte mărginit asupra poporului din vechiul regat. Acest fenomen se datoreşte, în mare parte la două motive: întâiul este acela că clerul superior a fost din vremuri tradiţionale, strein de neam, când slav, când grec; al doilea motiv că membrii acestei clase n'au avut pregătirea morală şi culturală a clerului din alte ţări.

Proverbul: «Să faci ce zice popa, dar nu ce face popa», este născut din deosebirea pe care poporul o face între religie şi slujitorii ei.

Dar mai presus de toate celelalte consideraţiuni, sentimentul mistic al poporului român e datorit neştiinţei: în preot nu crede fiindcă 'l cunoaşte, în religie crede fiindcă este necunoscutul.

Căderea guvernului Brătianu

După prăbuşirea Rusiei și a Ukrainei, armata rusă din Moldova se destramă. In Bucureşti aflăm că în multe puncte ale frontului, românii au fost siliți să tragă în ruși spre a nu compromite apărarea. Soldaţii ruşi părăsesc tranşeele, vând armele, arestează ori ucid ofițerii şi constitue sovietele. Astfel întreaga graniţă este apărată acum numai de români.

La Iași se întrevede acum problema cea arzătoare: capitulăm şi încheiem pacea, ori rezistăm cu desperare.

Misiunea militară franceză în cap cu Generalul Berthelot precum şi celelate misiuni propun rezistenţă până în capăt, în aşa zisul triunghiu al morţei. Se pretinde că aceasta ar fi şi părerea Reginei.

D-l Brătianu cere părerea militarilor. Militarii din Consiliul de războiu opinează că rezistenţa e cu neputință.

Generalul Averescu, consultat personal, e de acelaşi avis. D-sa spune că rezistența în triunghiul morței nu ar putea ține decât un timp foarte scurt şi s'ar sfârşi, pe de o parte cu distrugerea definitivă a armatei române, pe de altă parte cu punerea României la discreţia vrăjmaşului.

D-l Ion Brătianu se dă de partea acestei păreri. In urmă şi regele se rosteşte că rezistență nu poate fi. Misiunile militare streine hotărâsc să plece.

La Bucureşti sîntem în curent cu toate acestea. Opinia publică, — chiar şi cei mai hotărâţi patrioţi — e de părere, cum că armata română nu trebue jertfită fără folos. D-l Take Ionescu — partizanul împotrivirei în triunghiul morţei — este dezaprobat. De altfel d-sa, — e privit în unele cercuri — ca un om preocupat mai mult să nu perdem sprijinul aliaţilor.

Evenimentele ce au urmat au dovedit, cu prisosinţă, ce mare greşala s'ar fi făcut dacă rezistenţa în triunghiul morţei ar fi fost hotarâtă. Aliaţii ar fi primit prin această jertfă, un ajutor mediocru, însă armata română ar fi fost desfiinţată şi ţara întreagă ocupată cu armele şi îngenunchiată.

Având încă o armată România a putut, în Octombre 1918 să rupă tratatul de pace şi să declare războiu Germaniei. A putut, prin urmare să redevie beligerantă şi să figureze după aceea la Congresul de pace. Şi tot mulţumită armatei sale a putut respinge invazia lui Bela Kun şi menţine Ardealul.

Care ar fi astăzi starea României, dacă la 1918 n'am mai fi avut nici un soldat şi dacă armatele roşii ne-ar fi scos din Ardeal şi ar fi ocupat Bucureştii?

Căderea cabinetului Brătianu este aşteptată din zi în zi, din ceas în ceas. Germanofilii din Bucureşti răspândesc zvonul că va veni un guvern Averescu, însă că acesta nu poate fi decât un guvern de scurtă vreme. Un guvern conservator se va impune în curând.

Germanofilii nuanţa Carp sînt dezorientaţi. Cu toate silinţele ce şi-au dat n'au putut dezorganiza partidul D-lui Marghiloman, aşa că nici Germanii nu mai pun un prea mare preţ pe ei. Se afirmă că D-l Carp este o decepţie. Germanii ar fi spus că nu e nimic de făcut cu D-sa căci e încăpăţînat şi nu e om de guvern.

Ştirile cele mai variate circulă şi se înoesc, de mai multe ori pe zi, dar ştirea cea mai acreditată este că

vom avea un guvern în frunte cu Generalul Averescu. Misiunea acestui guvern ar fi să încheie pacea.

Marghilomaniştii se întrunesc şi se agită febril. Când capătă convingerea cum că, în adevăr guvernul îl va lua Generalul Averescu, încep să spumege. Se aud atacuri violente la adresa regelui și se pronunță amenințări. Marghilomaniştii, cari se deosebeau de carpişti mai ales pe punctul acesta, îşi pierd sângele rece şi trec la atacuri furibunde. Dar totuși sînt unii care speră.

In sfârşit vestea cea mare sosește, toate speranţele sînt înşelate, conservatorii nu sînt chemați la guvern.

Fierbere mare în taberele conservatoare. Guvernul Brătianu a demisionat și a venit un guvern Averescu.

Circulă tot felul de liste de fantezie fiindcă lista adevărată a ministerului nu este cunoscută oficial.

Se vorbește mai întâiu despre o listă cu d-nii Averescu, general Culcer, C. Argentoianu, Mișu Seulescu, Luca Niculescu, Bădărău, Fotin Enescu, Matei Cantacuzino.

A doua zi lista este modificată. In locul d-lui Luca Niculescu figurează d. Luca Elefterescu, apoi d. Orleanu d. Mișu dela Londra și alții.

Peste alte două zile se cunoaște lista adevărată.

E zarvă mare. Germanofilii strigă pretutindeni că asta nu poate să fie, că este un minister takist deghizat, că aceiași oameni cari au făcut războiul se perpetuiază, că guvernul Averescu va fi de scurtă durată și vor veni iarăși liberalii.

Miniștrii cei noui încep să vie în București. Apoi vin și oarecare delegați precum d. Mitilineu.

Se hotărește o întrevedere la Focșani între generalul Averescu și germani. Din partidul d-lui Carp sunt trimiși la fața locului d-nii Virgil Arion și Nenițescu spre a afla ce se petrece. Cum află despre această trimitere, d.

Marghiloman stărue ca și d. Costică Arion să se ducă. Dar le-a fost drumul de geaba la toți.

D-l Virgil Arion s'a plâns la întoarcere că d. Mitilineu le-a întors spatele și n'a vrut să le dea nici importanță nici informațiuni.

Asupra condițiilor păcii circulă multe zvonuri; acuma se agită mai ales zvonul că d. Al. Marghiloman ar fi declarat că, dacă i se dă puterea, va obține condițiuni cu mult mai bune pentru țară.

Mă întâlnesc cu unul dintre fruntașii marghilomaniști care 'mi spune:

— Vin dela Marghiloman; Marghiloman mi-a afirmat cum că Contele Czernin i-a făgăduit că dacă vine el la guvern... România va dobândi condiții incomparabil mai bune.

Mulți oameni de bună credință sunt clătinați și doresc venirea d-lui Marghiloman pentru ca țara să scape mai ușor.

In public circulă condițiile păcei care sunt foarte rele.

D. Carp, pe cine-l întâlnește, îl asigură că Dobrogea nu e perdută pentru noi, că d-sa are făgădueli formale cum că nu va fi dată bulgarilor. Dar marghilomaniștii perorează pretutindeni, făcând atmosferă împotriva ministerului Averescu pe tema că d. Marghiloman ar obține o pace mai bună.

Tratativele urmează la Buftea. E greu să poți afla ce se petrece acolo. Se strecoară totuși câte o veste. Intre altele se afirmă că generalul Averescu primește cu intenție toate condițiile ori cât de aspre ale inamicului, pentru ca tratatul nostru de pace să slujească apoi drept argument Antantei.

Se spune că delegații germani, văzând culanța delegaților români, i-ar fi întrebat de ce nu se împotrivesc căci poate ar dobândi condiții mai bune în unele chestii.

Generalul Averescu pleacă dela Buftea cu condițiile

dușmanului spre a le arăta Regelui. Zilele pe care le lipsește generalul Averescu sunt mortale. De câte cinci ori pe zi se schimbă știrile; ba condițiile germane au fost primite, ba au fost respinse, ba rezistența a fost hotărîtă, ba armata română va trece în Ukraina.

De odată cineva aduce știrea pozitivă că condițiile germane au fost respinse și că mareșalul Mackensen a luat ofensiva. In cercurile conservatoare germanofile sunt țipete mari.

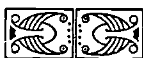
— Auziți nebunie! Se distruge și Moldova! Armata română va pieri toată! Trebue încheiată pacea cu orice preț!

Pe seară vestea se schimbă, condițiile germane au fost primite. Generalul Averescu rămâne la guvern!

Țipetele protestatoare reîncep! Condițiile păcii sunt dezastroase! Este peste putință ca România să primească o asemenea pace! De ce n'a fost chemat Marghiloman, căci ar obține o pace cu mult mai favorabilă?

In sfârșit vin alte vești: Generalul Averescu și-a declinat misiunea! Contele Czernin a fost invitat de Regele Ferdinand ca să aibă o întâlnire pe graniță.

In cercurile carpiste se lucrează în mod febril ca să se obție detronarea Regelui.

Vin conservatorii

Situația începe să devie mai lămurită. Conservatorii marghilomaniști, care atacau cu violență tratatul de pace pe care l'ar fi încheiat generalul Averescu, de când se apropie de putere, se domolesc.

Incep încercările de apropiere între carpiști și marghilomaniști, cari erau în răceală de un an și mai bine.

In adevăr, din culisele ambelor partide a străbătut cum că în vremurile când se pregătea marea ofensivă dela Mărășești și când germanofilii erau siguri de victoria germanilor, au început tratative între d-nii Carp și Marghiloman pentru ca să ia imediat puterea și să formeze regența.

Nu mai încăpea îndoială că Mackensen va trece Siretul, va lua Iașii, va goni pe rege sau îl va prinde, în sfârșit era sigură «Unirea Pricipatelor» după cum se exprimau germanofilii. Unirea Principatelor era luarea Moldovei de către dușman.

Negreșit detronarea Regelui provoca o regență. D-l Marghiloman se duse la Călinești în județul Prahova, unde locuia d. Carp, spre a discuta asupra unei apropieri și uniri precum și asupra alcătuirei regenței.

Cât timp trăise Titu Maiorescu, d. Marghiloman știuse să reziste d-lui Carp, însă moartea fostului prim ministru îl zdruncină; de aceea începu să încline către o împăcăciune cu d. Carp.

Intrevederea dela Călinești nu dete nici un rezultat; apropierea între cele două tabere nu se făcu.

Una din cauze fu și formarea regenței.

Carpiștii voiau o regență compusă din d-nii Carp, Lupu Costache și D. Nenițescu. In cercurile d-lui Marghiloman știrea produse furtună.

Gheorghe Ştirbey, auzind despre această listă, a exclamat:

— Asta nu se poate, e ridicol!

Marghilomaniștii au răspuns regenței carpiste propunând o altă listă compusă din d-nii· Carp, Teodor Rosetti și Al. Marghiloman, iar prim ministru d-nul Costică Arion.

Alianța sau împăcarea n'a putut reuși atunci cu toate că și germanii stăruiau mult ca să reușească. Unii din fruntașii ocupanților spuneau că nu e nimic de făcut cu d. Carp care e prea încăpățânat.

Este drept că la prînzurile d-lui Marghiloman, car piștii nu veneau. La un prînz dat în onoarea Guvernatorului Tulf von Tscheppe, au fost invitați d-nii Stere, Verzea, Mehedinți etc. și... d. Nenițescu. Relațiile nu erau, pe vremea aceea, cu totul stricate.

In sfârșit vin știri precise dela Iași că d. Marghiloman va fi însărcinat cu formarea ministerului.

După 24 de ore știrea se confirmă, d. Marghiloman e chemat la Iași.

Intors în București începe lucrarea pentru formarea listei ministeriale.

Pe trotuar se spune că d. Marghiloman a fost la d. Nenițescu și i-a propus un portofoliu, dar în cercurile d-lui Marghiloman știrea se desminte. Este exact, însă, că se fac mari sforțări spre a se ajunge la împăcarea celor două nuanțe germanofile.

In sfârșit ministerul este compus. Compoziția lui

provoacă mari nemulţumiri în partid, mai cu seamă numirea d-lui Garofild la domenii e viu criticată.

Carpiştii consideră ministerul ca fiind foarte slab şi de puţină durată. Ministerul este compus din d-nii Marghiloman, D. Dobrescu, Meisner, C. Arion, Generalul Harjeu, Ghica Comăneşti, Mehedinţi, Garoflid şi Mişu Seulescu. Domnii Meisner şi Matache Dobrescu sunt consideraţi ca miniştri foarte slabi, iar neintrarea în guvern a d-lui Grigore Cantacuzino e comentată în diverse feluri.

Carpiştii atacă guvernul prin cercurile restrânse, iar «Gazeta Bucureştilor», ziarul administraţiei germane, se face ecoul acestor atacuri.

D-l Marghiloman face să reapară «Steagul».

Discutarea tratatului de pace

Indată ce a fost constituit guvernul Marghiloman sosesc şi delegaţii Centralilor pentru discutarea tratatului de pace. Aceştia sunt: D-l Kühlman din partea Germaniei, d-l Czernin din partea Austro-Ungariei, un delegat turc și unul bulgar.

Cei doi diplomați ai Puterilor Centrale petrec bine, în cabinetul particular al unui restaurant, cu lăutari și în tovărăşia unei cunoscute actriţe dela un teatru de operete. D. Kühlman este fericitul muritor care se bucură de favorurile eroinei.

Gurile rele pretind că contele Czernin, care cunoaşte Bucureştiul, știe cum să-l încurce pe colegul dela Berlin.

Dezbaterile asupra tratatului de pace încep. Unii naivi cred că d. Marghiloman, va putea dobândi condițiuni favorabile. Agenți ai guvernului răspândesc cu intenție, șoptind când la urechia unuia când a celuilalt, cum că Dobrogea e salvată, că munții nu ni se vor lua, că vom scăpa ieftin numai cu pagube materiale dacă... vom fi cuminți.

Se constată că membrii comisiunilor germane sunt incomparabili superiori a lor noştri. Ai noştri cunosc chestiile superficial pe când germanii, toți oameni de specialitate, oameni cu studii și practică îndelungată, ne joacă pe degete.

Evident, d. Marghiloman cere să se facă reducţiuni asupra condiţiilor primitive, cere atât ca ministru Român cât şi spre a-şi consolida situaţiunea. In adevăr Nemţii îi acordă oarecare uşurări asupra liniei de graniţă, fapt cu care se mândreşte mereu în dezbaterile din presă şi din parlament. In realitate tractatul obţinut este tot atât de odios ca şi cel cerut d-lui general Averescu.

In privinţa Dobrogei ştirile variază.

D-l Carp întâlneşte pe d-rul Bărdescu şi îi spune:

— Inţelegeţi ce vă spun: Dobrogea nu o pierdem!

D-l Carp primise dela germani asigurări formale că nu ni se va lua Dobrogea.

In fine se afla şi regimul la care va fi supusă această provincie: Bulgarii vor primi Cadrilaterul şi o linie din vechea Dobroge până la 12 kilometri departe de calea ferată ocupată în condominium de cele 4 Puteri aliate. Bulgarii stăpâni de partea cealaltă, iar României i se vor face înlesniri economice.

Intregul tractat de pace este îngrozitor.

Departe de a ne abate acest tratat ne revoltă. Toţi simţim că este o operă moartă.

In timpul cât se discuta tratatul acesta s'au înregistrat câteva cuvinte de spirit ale d-lui C. Arion ministrul de externe.

Se ştie că bulgarii furase pe Sf. Dumitru dela Mitropolie, după cum comisese multe jafuri mai ales pe malul Dunărei. D. Arion a cerut să se facă o anchetă de germani şi de alţi delegaţi ai unor Puteri neutre care să constate furturile comise în paguba populaţiei civile. Dar delegatul bulgar se opuse spunând:

— Poporul bulgar este un popor onest, el nu poate fi bănuit de hoţii.

— Nu vorbesc de popor, dar poate că unii soldaţi s'au dedat la acte violente.

— Nici atât, răspunse din nou bulgarul, soldații bulgari nu sunt hoți.

Atunci d. Arion, cu zâmbetul său dulceag:

— Saint Demetre n'est pas de votre opinion, Excellençe.

(Sfântul Dumitru nu este de părerea D-voastră, excelența).

Altă dată, d. Arion vorbea cu d. Kühlman despre nouile victorii repurtate atunci de austriaci în contra italienilor, dar cu ajutorul germanilor. D. Kühlman zise la un moment:

— Nu-i nimic de spus. Austriacii au victorii frumoase.

— In adevăr, răspunse d. Arion, de câte ori bat germanii, Austriacii repurtează victorii.

In sfârșit tractatul de pace este iscălit și rămâne a fi rectificat de parlament.

Iată un incident cu ocazia transcrierei tractatului:

Tractatul original a fos litografiat, dar, printr'un accident, cea dintâiu piatră pe care a fost gravat s'a spart.

Un ziarist care se afla de față, când faptul a fost raportat d-lui Marghiloman, a spus:

— Nu mă miră că s'a spart piatra dacă condițiile sunt atât de grele.

Nu intră în cadrul acestei lucrări ca să reproduc tractatul de pace cu toate amănunțirile lui; acest tractat e cunoscut. Voiu spune aci numai că atât a fost de sălbatec și de nedrept în cât a izbutit să pună pe toată lumea din țară de acord împotriva lui. Am pierdut Dobrogea, o parte din munți cu toate trecătoarele strategice, am pierdut independența economică, pierdeam Dunărea, pierdeam o mare parte din păduri, pierdeam o imensă cantitate de vite.

Și totuși nici germanii, nici ungurii și nici austriacii nu sunt mulțumiți. In Reichstag se ridică voci conserva-

toare care ne atacă şi cere guvernului să nu cruţe România ci să i se ia şi despăgubiri băneşti. Voci la fel se aud şi la Viena şi la Buda-Pesta.

Bulgarii nu sunt nici ei mulţumiţi cu tratatul fiindcă nu li se acordă întreaga Dobroge.

La Berlin d-l Kühlman e aspru criticat fiindcă s'a lăsat a fi jucat de contele Czernin. Germanii constată că delegatul lor a fost o jucărie în mâinele delegatului austriac al cărui talent diplomatic este foarte discutat. Din cauza acestei înfrângeri d-l Kühlman îşi pierde în curând locul printr'un vot al parlamentului.

In convorbirile particulare cu noii devotaţi ai săi, Petre Carp se arată indignat împotriva germanilor care — spune d-sa — l'au tras pe sfoară. Deşi i'au dat făgădueli formale că nu vom pierde Dobrogea şi nici o palmă de pământ în munţi, tratatul ne deposedează de toate trecătorile şi de cele mai frumoase păduri.

* * *

Nu s'a schimbat din biata noastră ţară nimic.

Aceleaşi obiceiuri, aceleaşi ticăloşii, aceiaşi vânători de slujbe, de mandate pentru Cameră şi Senat, aceiaşi transfugi ca în toate vremurile dinainte.

Intâlnesc pe strada oameni, cari tot timpul ocărâse pe germani şi pe susţinătorii lor şi cari acum aleargă să se pună bine cu noul regim.

Un fost magistrat dintr'un oraş din Oltenia, care tuna şi fulgera în contra nemţilor, care făcea paradă de cel mai cald patriotism, se vâră în sufletul puternicilor zilei spre a fi primit candidat de deputat.

Guvernul Marghiloman, însă, nu se bucură de o sănătate de fier, dovadă e faptul că este obligat să recheme la prefectura poliţiei pe d. Ţigara-Samurcaş, să lase în funcţiune administraţia comunală cu consiliul nu-

mit de germani, să lase pe d. maior Răceanu la prefectura de Ilfov, etc. In teritoriul ocupat germanii nu dau guvernului Marghiloman mână liberă.

Vechii marghilomanişti tună împotriva numirei d-lui Garoflid la domenii sub cuvânt că a fost liberal. D. dr. Bărdescu, refuză locul de director general al serviciului sanitar, dar numirea d-lui dr. Slătineanu provoacă alte supărări.

Tentativele de împăcare cu carpiştii continuă, dar nu dau rezultat. Precum am spus, d. Neniţescu, văzând cum s'au întors lucrurile, este partizanul împăcărei.

Actele de apostasie se produc ca şi înainte.

Oameni cari au fost în comitetul Ligei Naţionale luptând pentru intrarea în războiu, publică în ziare scrisori prin care se declară partizanii marelui bărbat de Stat Marghiloman, cel care va salva ţara primejduită de alţii. Candidaţii pentru locurile din Parlament nu se mai numără, este o prostituţie politică care îngreţoşează.

D. Marghiloman hotărăşte să acorde câteva locuri în parlament carpiştilor şi câteva d-lui Stere. Locurile acordate carpiştilor sunt: d. Carp la Cameră în Vasluiu, d. Neniţescu la Cameră în Prahova şi d. Virgil Arion la Cameră în Ilfov.

D-lui Stere, 3 locuri în Bucureşti — Stere, Pătrăşcanu şi Teodorescu, — 1 loc la Iaşi d-lui Stere şi 1 loc d-lui Simionescu Râmniceanu la Putna.

Se discută ca să se dea un loc şi d-lui Bădărău la Iaşi.

Mulţi partizani improvizaţi ai d-lui Stere apar pe scenă. D. Stere începe să aibă partizani fiindcă în unele cercuri se spune cum că va fi şeful viitorului partid liberal. Dar d. Marghiloman nu mai dă nici un loc în altă parte.

D. Carp refuză să candideze la Vasluiu.

La Ploeşti un vechiu liberal, d. Agraru este numit

preşedinte al comisiei comunale în locul d-lui Mişu, iar fostul ministru de războiu în cabinetul Brătianu, d. general Iancovescu primeşte să candideze la Vâlcea susţinut de guvern.

In partidul liberal se accentuiază defecţiunile. Până acum a fost părăsit de d-nii C. Iarca, Pompiliu Ioaniţescu, C. Stere, Pătrăşcanu, Ştefan Meitani, etc. Se mai vorbeşte şi de plecarea din partid a d-lui Orleanu şi a altora.

Soarele care răsare are în totd'auna mai mulţi adoratori decât cel care apune.

Campania electorală

Marghilomaniştii se pregătesc pentru campania electorală, iar carpiştii iau poziţie pentru ca să nu lase guvernul Marghiloman să trăiască.

Afişe mari anunţă apariţia «Renaşterei», «Organ al grupărei carpiste», sub direcţiunea d lor D. Neniţescu, Virgil Arion şi Paul Teodoru.

Ziua apariţiei este fixată, dar ziarul nu apare. Se amână ziua apariţiei dar nici de data aceasta gazeta nu ese. Atunci se caută motivele.

Căutând, se află că programul noului ziar cuprindea şi punctul schimbărei Dinastiei.

Trimiţând programul la aprobarea Comandanturei, acesta s'a declarat necompetinte de a rezolva un caz atât de delicat. Şi programul a fost trimis la Berlin.

Apoi au mai mijlocit şi neînţelegeri, între d-nii Neniţescu şi Arion. In sfârşit aprobarea dela Berlin a venit.

Dar ziarul n'a mai apărut în calitate de „organ al grupului carpist" ci ca organ personal al d-lui Neniţescu. Ceilalţi doi directori au dispărut de pe afiş, deşi d. Paul Teodoru a rămas în cei mai buni termeni cu d. Neniţescu.

Carpiştii încep înţepăturile în contra cabinetului Marghiloman prin ziarul „Renaşterea" secondat de «Gazeta Bucurestilor». «Lumina» dă câte o mână de ajutor d-lui Marghiloman.

Alegerile generale se apropie. Recrutorii de candidaţi sunt neobosiţi, se fac propuneri în dreapta şi în stânga. Sunt mulţi cari solicită să fie aleşi dar sunt şi mulţi cari declină oferta.

In ultimul moment, d. Virgil Arion este sacrificat la Ilfov şi în locul d-sale este ales d. Carp.

Alegerile s'au facut după vechiul şi bunul sistem al umpluturei. O echipă de vre-o 200 sergenţi de oraş deghizaţi au cutreerat localurile de vot şi au umplut urnele.

Două inovaţiuni dela aceste alegeri.

Intâiu, d. Pik Ferekidi, şeful electoral al culoarei de galben trebuind să plece la Buzău pentru perioada electorală fiindcă era candidat acolo, a delegat şefia coloarei d-lui Tzigara Samurcaş prefectul poliţiei Capitalei.*

Intr'o întrunire publică prezidată de un domn avocat M. P. i s'a oferit d-lui prefect al poliţiei şefia culoarei, iar d. prefect luând cuvântul, a rostit un discurs în care a spus că primeşte şefia cu care este onorat şi că-şi va îndeplini mandatul cu zel şi activitate.

A doua inovaţiune curioasă a fost că de data aceasta, au votat în colegiul al 2-lea de Ilfov mai mulţi alegători decât erau înscrişi pe listă.

In adevăr, capul listei, d. Stoian, a avut peste 5000 voturi, candidaţii independenţi au întrunit câte 1000 de voturi, ceva mai mult sau ceva mai puţin, iar voturi anulate au fost peste 3500 care reprezentau cel puţin vre-o 700, 800 de votanţi; iar pe lista erau vre-o 7000 de alegători.

Dacă ţinem seama că pe orice listă sunt cel puţin 20 la sută morţi, mutaţi din Bucureşti, înscrişi de mai multe ori în deosebite strade pe unde s'au mutat, dacă mai ţinem seama că mortalitatea a fost ca niciodată atât de mare în Capitală, sub ocupaţiune, dacă luăm în consideraţiune că măcar 10 la sută din alegători s'ar fi ab-

ținut de la vot, iar în Moldova vor fi fost refugiați o bună parte, însfârșit, dacă nu uităm că eram în timp de războiu și că o mare parte din alegătorii colegiului al 2-lea erau mobilizați, ajungem la concluzia că în București nu puteau fi prezenți, din cei 7000 înscriși, decât cel mult 3000 alegători, din care parte s'au abținut. Și cu toate acestea au votat, cel puțin 6500, adică mai mult decât de două ori alegătorii prezenți.

In Ilfov și în multe alte orașe, carpiștii au avut lista lor separată cu d-nii P. Carp, V. Arion, Nenițescu, Paul Teodoru, Gr. Golescu, Barnovski-Vasiliu, etc.

Diverse ştiri

Răceala între carpişti şi d. Marghiloman creşte. Carpiştii nemulţumiţi că nu li s'a acordat un număr mai mare de scaune în parlament, se hotărăsc ca să nu participe la lucrările acestuia. In realitate grupul carpist se reduce la d-nii P. Carp şi D. Neniţescu.

D. Beldiman pleacă în Germania spre a conduce campania antimarghilomanistă în ziare. Şi în adevăr influenţa d-sale se resimte căci în ziarele germane apar articole prin care d. Marghiloman este atacat.

Plecarea d-lui Take Ionescu este un nou motiv de suspiciune. In «Renaşterea» d. Marghiloman este atacat fiindcă a lăsat pe d. Take Ionescu să plece în străinătate. D. Marghiloman este acuzat că joacă joc îndoit voind să se puie bine şi cu eventualii învingători de mâine.

Printre parlamentarii guvernamentali este mare fierbere împotriva regelui. Prin cluburi circulă zvonul stăruitor cum că, cel mult în 15 zile, regele va fi detronat.

Tot felul de proecte circulă: darea în judecată a miniştrilor cari au făcut războiul, luarea instituţiilor financiare din mâinile liberalilor, suspendarea inamovibilităţei magistraturei, etc.

D. Marghiloman face să se răspândească multe zvonuri favorabile pentru guvernarea d-sale; de pildă: Că imediat după ratificarea păcei, Capitala va fi eva-

cuată de germani, că germanii se vor retrage în Oltenia, că, în ori ce caz, la Bucureşti nu vor rămâne decât biurourile civile. Etc.

Pe de altă parte circulă zvonul că, d. Marghiloman ar fi cerut germanilor un număr de 40.000 jandarmi care să rămână în ţară până la pacea generală. Aceasta pentru menţinerea ordinei la ţară, mai ales că sătenii sunt porniţi pe răscoală. S'a spus că Mareşalul Mackensen ar fi primit, însă cu condiţia ca termenul de angajare al jandarmilor să fie pe 3 ani, iar jandarmul plătit cu 200 lei lunar.

In tractatul de pace se ştie că era stipulat că în ţară vor rămâne 6 diviziuni duşmane.

* * *

Cu ocaziunea alegerilor s'au împărţit în Bucureşti nişte manifeste prin care alegătorii erau îndemnaţi să nu se ducă la vot. Aceste manifeste au dat mult de lucru poliţiei româneşti ca şi poliţiei germane. In sfârşit, după multe cercetări şi perchiziţii, se află că manifestele au fost răspândite din casa d-lui Dimancea, fost deputat liberal. Administraţia germană, deşi pacea era încheiată, pofteşte pe d-nii Emil Petrescu şi Dimancea să părăsească ţara. Ceea ce se şi întâmplă.

* * *

Prin unele cercuri se vorbeşte că fiul d-lui Carp, venind din Moldova şi aflând că colonelul Sturdza, cumnatul său, se află în casa părintească s'a instalat în altă casă refuzând ca să meargă la tatăl său. Conul Petrache întâlnindu-şi fiul şi observându-i că de ce nu vine acasă, acesta îi răspunse:

— Nu vin atât timp cât trădătorul acela va fi acolo.

D. Carp nu ştia că ginerele său dezertase, că insti-

gase o rascoală a armatei şi îşi ucisese şofeurul care n'a vrut să 'l urmeze şi că, pentru toate aceste fusese osândit la moarte. Acesta îi spusese numai ca a fost făcut prizonier fapt pentru care în Moldova fusese osândit. Când află tot adevărul, Conul Petrache se duse acasă şi pofti pe ginerele său ca să plece imediat în Germania.

Camerele s'au deschis şi ministerul a fost remaniat. Intrarea d-lui Mitilineu la justiţie este criticată. Marghilomaniştii spun că d. Mitilineu este un om al Palatului, şi de păreri antantist. Se spune că e impus de Sus (?) şi că va lua Internele. In urma opoziţiei ce întâmpină aceastâ idee, d. Mitilineu ia justiţia care trebuia să revie d-lui Mitescu.

Faptul că d. Mitescu era prea nou în partid a provocat alte nemulţumiri şi critici şi astfel d-sa rămase fără portofoliu.

Curierii încep să aducă noutăţi din Iaşi. Fugarii încep să se reîntoarcă. Toţi cei cari vin din Iaşi sunt graşi şi sănătoşi, cei din Bucureşti cari au trăit sub călcâiul stăpânirei duşmanului, sunt îmbătrâniţi, slăbiţi, bolnavi.

Deosebirea între libertate şi robie.

Germanii operează mereu

Toată lumea credea că după încheierea păcei, măcar de formă, măcar de ochii lumei, germanii au să-și modereze apucăturile hrăparețe. De geaba.

După atâtea rechiziţiuni au dat o nouă Ordonanță prin care interziceau întrebuințarea șervetelor și a fețelor de mese de pânză prin restaurante și a cearşafurilor prin hotele. Hârtia apăru prin birturi.

Fapt demn de observat este acesta: de și germanii au oprit serviciul cu șervete și fețe de mese de pânză și au impus ca să fie înlocuite cu altele de hârtie, dânşii nu s'au atins de pânzăria nici unui restaurant.

Incă de atunci au fost două bănueli: întâia că un neamţ oarecare avea, spre desfacere un mare stok de șervete de hârtie asupra cărora putea să câștige multe parale. Și administrația germană i-a înleznit această afacere rentabilă.

A doua, că unii birtași chiar au stăruit la Comandantură ca să aducă această Ordonanţă spre a face economie de spălat.

In general germanii aveau mare nevoe de pânză, administrația lor punea sula în coastă Primăriei ca să rechiziţioneze pânza ori unde o va găsi și să le o predea.

Dar primăria se opunea invocând lipsa acestei mărfi de pe piață, iar germanii scotoceau, găseau şi aduceau

pe negustori la Primărie. Aceasta a plătit chiar peste 60 lei metrul de pânză.

Primăria, văzând că este încărcată peste măsură, a întrunit o comisiune de preţuire, cu ajutorul căreea a pus, până la un punct, frîu speculei.

Prevăzând, pe semne, plecarea lor din ţară, germanii au început să acapareze toate alimentele.

Au dat o Ordonanţă pentru strângerea ultimelor rezerve de grâne dela bieţii ţărani.

In cele d'întâi luni ale ocupaţiunei ţăranii au primit bine administraţia germană. Fiindcă germanii, urmând politica tuturor cuceritorilor, au încercat să-şi atragă simpatiile populaţiei de jos.

In anul d'întâiu ţaranii au fost apăraţi, dar bine înţeles, cu scop. Li s'a dat voie să facă transporturi cu preţuri mari, li s'a lăsat o parte din grîne, au avut voie să-şi vândă mărfurile cu preţuri urcate. De aceea mai toţi ţăranii cari veneau cu marfa lor la Bucureşti, au câştigat multe parale.

Pe vremea aceea n'am văzut nici un cal ţărănesc slab. Mă miram cum, pe vreme de război puteau avea ţăranii astfel de cai graşi şi frumoşi. A fost destul 6 luni de administraţie germană pentru ca să nu mai cunoşti caii ţărăneşti. Pentru ruşinea noastră trebue să spun acest lucru. Acest amănunt ilustrează incapacitatea administraţiilor noastre.

Dar în anul al doilea s'a schimbat politica.

Germanii începură să apese pe ţarani, să le ia grânele, să le ia pânza, să le ia vitele. Cu încetul ţăranii se schimbară şi ei şi văzură că duşmanul ţărei este şi duşmanul lor.

Scumpetea vieții

Deodată se simți că traiul se scumpește de neînchipuit.

Pe lângă tot ce lua administrația germană pentru întreținerea armatelor de ocupație și a personalului diverselor cancelarii, începură numeroasele trimiteri în patrie. Pe de o parte trimitea Comandamentul trenuri încărcate cu alimente, pe de altă parte fiecare soldat avea dreptul să trimită câte o lădiță de 5 kilograme cu tot ce găsea. Vreo doi fabricanți de asemenea cutii de brad au făcut averi.

Am aflat că 20 de districte germane erau hrănite cu alimente trimise din România.

Mai întâiu peștele dispăru cu desăvârșire. De unde în anul precedent toată vara s'a găsit în piețe pește proaspăt — crap, biban, lin, caracudă, știucă — cu 1 leu și 50 kilogramul, de multe ori cegă și șalău cu 2 lei 50 sau 3 lei 50, în 1918 peștele a fost scos cu desăvârșire din consumație.

Zarzavaturile au suferit urcări scandaloase. Deși anul a fost ploios și cultura foarte întinsă, — deoarece germanii obligase populația ca să cultive toate locurile virane, grădinile, curțile etc., totuși urcarea a fost de 400 și 500 la sută față de anul precedent.

In 1917 cartofii trufanda au fost 50 bani kilogramul iar furnitura de iarnă cu 25 bani. In 1918 trufan-

daua a fost 4 şi 5 lei, toată vara preţul nu a căzut mai jos de 2 lei, iar pentru iarnă aprovizionările s'au făcut cu 2 lei 50 şi cu 3 lei.

Celelate zarzavaturi în aceiaş proporţie. Fasolea verde dela 7 lei până la 2.50 cea de proastă calitate, fasolea uscată 7 lei şi cea mai rea 4 şi 5 lei. Mazăre boabe 3 lei şi rareori s'a scoborât până la 2. Ciupercile 8 lei kilogramul. Porumbul crud trei la un leu, 50 de bani unul sau chiar un leu. Pătlăgelile vinete n'au căzut, întreaga vară, sub un leu bucata. Spanacul 3 lei 50, 3 lei sau, câteodată 2 lei 50 kilogramul.

Fructele s'au menţinut la preţuri scandaloase. Strugurii cari au fost de un belşug nemai pomenit, strugurii cari se vindeau la toate răspântiile, în piaţă, pe stradă cu coşurile, la băcănii, la cârciume, în mii şi mii de gherete, maghernițe şi alte adăposturi, n'au fost mai ieftini de 3 lei kilogramul.

Preţurile erau între 6 și 4 lei și încă precupeţul îţi declara că-ţi face mare hatâr de-ţi vinde. Muşteriul n'avea voie nici să guste, nici să atingă marfa.

— La rând! cui îi place!... aceasta era lozinca.

Toţi precupeţii au făcut parale, unii au făcut mici averi mulţămită, întâiu preţurilor fabuloase şi al doilea lăcomiei mari a unei mari părţi a populaţiei care şi-ar fi dat mai de grabă cămașa decât să nu mănânce zilnic din toate bunătăţile.

Păsările s'au vândut cu preţuri îndoite dela începutul primăverei.

Perechea de pui mici cât pumnul, 14 lei, faţă de 7 şi 5 în 1917. Bobocii de raţă 20 ori 25 lei faţă de 12 şi 14. Găinile câte 15 lei una. Un cocoş 20, 25 lei, etc.

Zahărul, care s'a urcat până la 32 lei kilogramul, a scăzut pe vară până la 9 lei tosul şi 12 lei cubicul.

Ouăle s'au menţinut tot mereu scumpe, — minimum

50 bani bucata şi obicinuit 70 de bani — din cauză că germanii adunau toate ouăle dela ţărani şi le trimiteau în patrie. Fiecare casă ţărănească era obligată să dea un număr de ouă pe săptămână; dacă n'avea găini sau nu-i ouau, trebuia să cumpere dela vecini şi să împlinească lipsa. Iertare nu era.

Intr'un an în care prunele au fost ca o minune de multe, ocupaţia germană a contribuit ca în Bucureşti preţul să nu fie mai mic de 3 lei kilo. Toate prunele au fost făcute marmeladă.

Măsuri administrative bune

Ca buni administrativi germani au luat câteva măsuri excelente.

Intâiu au obligat pe toți locuitorii ca să-și mătture, să ude și să curățe de zăpadă trotuarele.

Al doilea au îndatorat pe toată lumea să semene legume pe toate locurile virane, în curțile mai mari și prin grădini.

Al treilea au arătat că se pot câștiga averi transformând o bună parte din fructe în marmeladă.

Al patrulea au tras foloase din multe lucruri pe cari noi, în neștiința noastră le desprețuim; de pildă au adunat castanele sălbatice dela castanii de pe Bulevarde spre a le întrebuința în industriile lor.

Al cincilea, au interzis să se mănânce cartofi prea noui, puii, vițeii și miei prea tineri, demonstrând cât am câștiga dacă am lăsa ca toate aceste produse ale naturei să ajungă la maturitate.

Și încă alte multe măsuri bune.

Din toate acestea, noi n'am păstrat nimic.

In ziua de 24 Ianuarie 1918 s'a făcut o demonstrație de către elevii și elevele din școli. Cei mai indrăzneți au ieșit pe stradă cu cocarde tricolore pe piept. Imediat unii școlari au fost arestați.

Două domnișoare de 15—16 ani au fost arestate și aduse în fața unui sub ofițer polițist. Acesta văzându-le frumușele s'a dedat la glume și le-a oferit țigarete.

Bine înțeles au fost liberate dupe ce au explicat că ziua de 24 Ianuarie este o sărbătoare națională română.

Viața se scumpește mereu

Cancanuri Politice

Deschiderea graniței dinspre Moldova este, un nou motiv de scumpete a traiului.

Pe de o parte venind oameni din Moldova și povestind ce scumpete este la Iași, speculanții din București au rămas rușinați văzând cât de înapoiați sunt. Și imediat au început să se puie la nivel.

Apoi s'a încins un nou soiu de speculă. Fiindcă la Iași lipseau cu totul unele mărfuri manufacturate iar în București se mai găseau, domni de bună societate, cocote de marcă și alții au venit, au cumpărat la București și au revândut la Iași cu prețuri înzecite.

Se citează numele unui domn, cunoscut în București și cu mare avere, care a câștigat 20.000 lei dela un singur transport de ciorapi.

Campania în contra d-lui Marghiloman se înăsprește. Carpiștii îl atacă și pe față și în mod surd. D. Marghiloman e acuzat că joacă joc dublu cu aplicarea tratatului de pace și cu darea în judecată a Ministerului Brătianu.

D-l Al. A. Beldiman conduce campania în Germania, în parlament și în presă Contele Reventlow unul din șefii conservatorilor, este nemulțumit cu tratatul de pace încheiat cu România care a fost tratată prea blând, spune d-sa.

Contele Czernin a căzut dela putere în urma scrisoarei pe care Impăratul Carol al Austriei a trimis-o prințului Bonaparte, scrisoare citită de d. Clemenceau în parlament. Relațiile între Berlin și Viena se răcesc și mai mult. Baraca Puterilor centrale, începe să păriie.

Unii bulgari veniți în treacăt în România declară că Bulgaria nu va lupta decât până la sfârșitul lui Septembrie. Dacă până atunci nu se închee pacea, Bulgaria depune armele.

Evenimentele întâmplate peste 4 luni au confirmat această prevestire.

In București ofițerii germani din cei de sus confirmă cum că d. Marghiloman nu e om de cuvânt. Darea în judecată a miniștrilor liberali este o farsă, tractatul de pace — în ceea ce privește amnistia și drepturile evreilor — nu'l aplică, plecarea în străinătate a d-lui Take Ionescu a înlesnit-o, în sfârșit, în trenul ministerial, cu care vine d. Marghiloman în București, se strecoară, sub masca de agenți secreți, unii agenți liberali care transportă la București manifeste și alte instrucțiuni ale șefului partidului liberal.

Incepe să se vorbească foarte serios despre o schimbare de guvern. D. C. Arion este desemnat ca șef al viitorului minister.

In București urmărim cu mare atențiune progresul englezilor în luptele ofensive de pe Yser și dela Ypres. Una din ocupațiunile favorite este cumpărarea „frontului“ harta săptămânală ce vine din Germania și pe care este notată situația actuală a beligeranților.

Ne mai înveselesc Comunicatele franceze și engleze din *Gazette des Ardennes* care vine în București. Din aceste Comunicate vedem că germanii nu merg atât de bine precum relatează Comunicatele lor pe care trebue să le înghițim zilnic.

Ofițerii austriaci sunt pesimiști și spun că Austro-Ungaria nu poate lupta mai departe decât luna Octombrie. Animozitatea între aceștia și germani crește. Germanii spun despre Austro-Ungari că sunt incapabili și că au fost o sarcină pentru Germania; Austro-Ungarii spun despre germani că sunt brutali și hrăpăreți.

Baraca pârâie.

Ofensiva germană pe Somme

Puterile Inţelegerei având nevoie de un mare tonagiu spre a putea transporta cât mai repede trupele americane în Europa, au rechiziţionat vasele olandeze. Această faptă îndârjeşte lumea politică din Germania.

O mare ofensivă desperată este pusă la cale.

Ofiţerimea germană din Bucureşti anunţă ofensiva aceasta ca trebuind să dea rezultate decisive. Aceştia spun că germanii au inventat un nou gaz asfixiant în potriva căruia va fi cu neputinţă aliaţilor să reziste.

Acest gaz s'ar compune din 3 emisiuni: Intâia emisiune îneacă şi sileşte pe inamic să scoată măştile spre a putea respira. A doua emisiune otrăveşte şi nu e nici un mijloc de apărare. A treia emisiune produce o ceaţă foarte deasă pentru ca nici un ajutor să nu poată fi dat celor atinşi de întâile două emisiuni.

Deşi bănuim că trebue să fie multă exagerare în această povestire, totuşi ne temem. Şi aşteptăm cu îngrijorare această mare ofensivă.

Ea se produce însfârşit şi seamănă cu o lovitură de măciucă. Dela primul atac liniile engleze sunt răsturnate şi numai în trei zile de lupte formidabile germanii câştigă 60 kilometri de teren în adâncime. Prada de război este considerabilă.

Suntem zdrobiţi. — Toate speranţele noastre se prăbuşesc.

Cu toată victoria germană, germanofilii nu prea îndrăzneau să-şi manifeste bucuria în public. Pacea dela Bucureşti omorîse partidul germanofil în România.

* * *

Cu încetul se resimte lipsa cărnei: Germanii şi austro-ungarii ridică tot ce găsesc şi trimit peste graniță. Zilnic trec turmele conduse de militari germani și țara e, treptat, secătuită.

Peşte nu se mai dă de loc pentru consumația populației. Tot peştele se încarcă dela bălţi direct în vagoane și se trimite în Germania. In tot timpul verii nu a fost pește în piață nici de trei ori.

Ofensiva germană s'a oprit. Ca toate ofensivele germane nici aceasta nu are viitor. Armata germană, după pierderi formidabile de oameni — la București circulă că ar fi pierdut un milion de morți și răniți — se oprește spre a nu mai înainta de loc pe frontul acesta.

In București se șoptește că germanii pregătesc o nouă surpriză aliaților.

Germanii inspiră temere

In ziua d'intâiu a ocupației un tânăr prieten îmi spunea:

— Am fost la Palat să văd cum instalează germanii gărzile. M'am speriat! Când a început ofițerul să strige comanda cu glas de stentor, am început să tremur și am plecat d'acolo. Sunt teribili germanii ăștia! Cum era să ne batem cu ei?

Bine înțeles că corpolența, talia înaltă și vigoarea fizică a militarilor germani a făcut impresie; era ceva neobicinuit pentru populația noastră, deprinsă cu soldații români de talie mai scurtă. Dar era și frica de moarte și chiar de arestare.

Femei cari păreau a fi femei cum se cade au cedat de frică. Mie însumi mi-a spus o doamnă, roșie de indignare împotriva brutalităței germane:

— Germanii ăștia sunt niște bandiți. Inchipuiți-vă că am avut o reclamație de făcut pentru un furt. Ofițerul la care m'am adresat, s'a uitat la mine, mi-a citit petiția și mi-a spus ca să viu la el acasă seara la orele 8. M'am dus, firește, *ce era să fac?* Acolo înțelegi ce mi-a propus pentru ca să-mi găsesc lucrurile.

— Și dumneata ai cedat?

— Păi nu-ți spuseiu: *Ce era să fac?*

Mi-aduc aminte de ce-mi povestea cineva după tre-

cerea bulgarilor în România. Regret că am uitat și numele acestei persoane și numele femeii de care va fi vorba acum.

Când bulgarii au trecut Dunărea, pe lângă furturi s'au dedat la cea mai infamă îndeletnicire, au violentat la rând femei, fete și baeți de orice vârstă. Au întâmpinat însă, la Roșiori sau la Zimnicea, o puternica împotrivire la o femee, o văduvă înaltă și foarte agreabilă.

In zadar s'au încercat s'o violenteze doi soldați bulgari și unul turc.

Femeia a luptat peste o jumătate de ceas cu ei. Văzând că va fi învinsă s'a ascuns sub un pat; de acolo brutele au scos'o târând-o de păr și lovind'o cu paturile puștilor. Femeia sângerată și istovită, a avut totuși puterea să le scape din mână și să se ascundă în porumbiște unde n'a mai putut fi găsită.

Când o femee *vrea* știe să reziste.

Darea în judecată a miniştrilor cabinetului Brătianu

Camera d-lui Marghiloman este foarte dornică ca să dea în judecată pe miniştrii cabinetului Brătianu.

Ca în mai toate actele noastre la noi, patimile politice şi personale sunt ascunse în dosul marilor şi nobilelor principii. Membri parlamentului, indignaţi de felul în care guvernul Brătianu a cârmuit ţara şi a dus-o la dezastru, voesc să facă operă de asanare morală.

Dar se simte că în dosul principiilor este acelaş politicianism vechiu şi puţin respectabil care a pricinuit ţărei atâtea nenorociri.

In Bucureşti, impresionează rău ştirea că în Reichstagul German, membrii autorizaţi au cerut ca guvernul Brătianu să fie dat în judecată. In unele ziare germane apar articole violente prin care se cere ca acei oameni politici cari au declarat războiul Austro-Ungariei, să fie scoşi din viaţa publică şi osândiţi. Această intervenţie, atât de nepolitică a duşmanului, indispune opinia publică din Capitală.

Deşi printre oamenii nepărtinitori sunt mulţi cari dezaprobă multe din actele guvernului Brătianu — mai ales fiind foarte aspru judecată reaua pregătire a răsboiului şi surprinderea dela Turtucaia, amestecul poruncitor al duşmanului indispune. O dare în judecată motivată,

Politica noului guvern Marghiloman

Situația politică este departe de a fi strălucită. D-l Marghiloman, care se întemeiase pe rivalitatea dintre Berlin și Viena, trebue să facă aceiași politică de basculă și în politica din năuntru.

Partizanii d-sale din parlament sunt foarte mult porniți împotriva Regelui și a liberalilor. Dacă n'ar depinde de cât de majoritatea parlamentarilor, Regele ar fi fost detronat în cele d'întâi zile ale întrunirei parlamentului.

La București ne așteptăm din zi în zi ca știrea schimbărei de pe tron să ne vie.

Lupta în potriva liberalilor este, însă, dusă, cu mai mult realism. In cercurile guvernamentale se vorbește de o serie de măsuri precum: schimbarea legei Băncei Naționale, luarea Creditelor dela liberali, desființarea inamovibilităței magistraturei etc. In sfârșit este vorba ca liberalii să fie deposedați de toată puterea lor politică cu care au tiranizat țara atâtea decenii.

Dar în sânul partidului dela cârmă izbucnesc neînțelegeri. D. Mișu Seulescu ministrul de finanțe nu împărtășește acest întreg program.

Asupra dărei în judecată a foștilor miniștri liberali și conservatori, toată lumea în partid este de acord.

In București votul Camerei pentru darea în judecată

a foștilor miniștri, este dezaprobat din cauză că era impus dela Berlin.

Numai darea în judecată a d-lui Al. Constantinescu nu nemulțumește pe nimeni.

D. Al. Constantinescu, dat în judecată cu cel mai mare număr de voturi, nu este apărat nici chiar de liberali.

Foarte mulți liberali spun: «Oameni ca ăsta au făcut mult rău partidului».

Totuși se spune că d. Marghiloman nu este definitiv hotărât ca să urmărească acțiunea. D-sa șovăie.

Unii spun: Marghiloman, ca un bun alergător în curse, joacă caștigător pe partidul său și plasat pe partidul liberal.

Ancheta contra miniştrilor liberali

Sub presiunea Berlinului, pe de o parte, în faţa pasiunei majorităţei parlamentare pe de alta, guvernul hotărăşte a se arăta energic. Arestările încep.

Cel dintâiu arestat este d. Al. Constantinescu.

In Bucureşti se petrece un fenomen ciudat: pe când opinia publică pare a fi mulţumită de această arestare, unii liberali sunt furioşi. Dar nu sunt furioşi fiindcă a fost lovit d. Constantinescu, ci de contrariu. Aceşti liberali sunt nemulţumiţi fiindcă d. Marghiloman a avut nedibăcia de a face un martir din d. Constantinescu şi de a'l impune în viitorul guvern liberal.

Capetele de acuzare împotriva acestui domn, potrivit cu moravurile ţărei sunt copilăreşti. Intr'o ţară mai severă, un ministru nu s'ar fi scoborît nici o dată la micimi ca acelea ce se impută ministrului liberal, dar la noi lumea este indulgentă. D. Constantinescu este depus dar ancheta nu poate descoperi lucruri mari. Se simte că este o farsă.

Se spune că d. Constantinescu ar fi avut chiar şi un cuvânt de spirit în faţa Comisiunei de anchetă. Fiind întrebat ce profesiune are, ar fi răspuns:

— Fost şi viitor ministru.

Astfel d. Marghiloman a jucat o frumoasă farsă d-lui Brătianu: în loc de a ridica şi impune pe un brătienist, a impus pe d. Al. Constantinescu.

Celelalte arestări de funcţionari şi oameni de a doua mână, n'a mai avut nici o importanţă. Prelungirea anchetei şi instrucţiei a lăsat să se vadă teama pe care o are guvernul de a supăra prea tare pe liberali.

După cum am supus: a fost o farsă.

Unii amici ai d-lui Marghiloman explică în mai multe feluri politica şefului lor. Faţă de liberali spun că darea în judecată a miniştrilor cabinetului Brătianu este impusă de germani; faţă de cealaltă lume darea în judecată este explicată ca o măsură de ordin moral spre a se pedepsi nişte vinovaţi cari au dus ţara la prăpastie. Marele public nu prea e pasionat de chestie, iar cei cari ştiu citi în jocul politicianilor văd că nu e lucru serios în această afacere.

Prin cluburi circulă veştile venite dela Iaşi. Se vorbeşte despre suspendarea inamovibilităţei membrilor Curţei de Casaţie, despre modificarea creditelor, despre modificarea legei Băncei Naţionale etc. etc.

In toate aceste măsuri publicul nu vede decât tendinţa de a se tăia din puterea partidului liberal. Parlamentul ales sub ocupaţiune nu inspiră încredere.

Mizeria populaţiunei

Lipsa de alimente începe să fie simţită serios. Mai ales la ţară.

Cazurile de pelagră se produc şi se înmulţesc. Sunt mulţi pelagroşi chiar pe la marginele oraşului.

Bolnavii de pelagră sunt internaţi şi prin spitalele centrale. La Spitalul Colţea doctorul german Doernsdorf examinând pe un pelagros, spune faţă de medici şi personalul de serviciu:

— Trebue să se ia urgente măsuri pentru apărarea acestei populaţii. Căci într'altfel va pieri în întregime.'

Administraţia noastră trebue să înţeleagă cum că trebue să înceteze cu ridicarea alimentelor dacă nu vrea să se producă foametea aci».

De altfel nemulţumirea în contra administraţiei germane şi a guvernului german creşte şi e manifestată în multe împrejurări, chiar de către germani.

Un agricutor din Pomerania s'a întâlnit în tren cu un mare proprietar al nostru, cu d. Christodorescu dela Teleorman. Din una în alta au vorbit despre agricultură.

— La noi, spunea Pomeranianul, nu avem pământul bogat al dumneavoastră. Cum e de muncitor poporul nostru, am fi foarte bogaţi dacă am avea un astfel de pământ.

Intrebat asupra stărei populaţiunei din patrie, germanul a spus:

— Stăm foarte rău. In adevăr am auzit că se transportă mari cantități de alimente din România pentru Germania dar pe la noi nu se vede nimic. Totul se duce în Prusia și mai ales la Berlin. De restul țărei guvernul nu se îngrijește.

Germanii de pe la etape, puzderia de ofițeri din administrație, fac afaceri pe picior mare. Chiar și soldații și jandarmii puși să păzească șoselele, raspântiile și intrările în orașe se dedau la spoliațiuni.

De Paște este interzisă aducerea mieilor în București. Sub cuvânt că miei să fie lăsați să crească, n'au putut fi aduși. D'abia câțiva rari privilegiați, cei cari au dat bacșișuri precum și acei sau mai bine zis «acelea» care aveau o protecție ofițerească au putut mânca miel la Paște. Restul populației a făcut sărbatorile cu fasole destul de scumpă și aceea.

Câțiva țărani sau precupeți au încercat să strecoare miei, unii au venit de afară cu câte o jumătate de miel, dar nimeni n'a putut trece. Peste 250 de miei tăiați au fost confiscați de germani la barierile orașului și trimiși cazinourilor ofițerești.

Mai târziu ies cartofii din recolta nouă cu 4 lei chilogramul, însă, după o scurtă apariție de trei zile, dispar de pe piață. Unii spun că germanii fac cu cartofii ca și cu mieii, nu admit ca să fie consumați, mai înainte de a fi crescut bine. Alții afirmă că germanii confiscă cartofii pentru cazinourile lor.

Tractatul de pace: Zvonuri de criză ministerială

Se vorbește iarăși de criza ministerială și de remaniere.

Tractatul de pace dela București a nemulțumit pe toată lumea. Nici chiar unii miniștri nu pot ascunde că germanii au pierdut în România ultimele simpatii ce aveau.

In cercurile politice din București se anunță retragerea din guvern a d-lui Mișu Seulescu. Apoi se vorbește iarăși de remaniere mai largă, se spune că d. Mitescu va intra în guvern, că d. Țigara-Samurcaș va lua portofoliul instrucțiunei publice și că d. Arion va deveni prim-ministru.

Deputații guvernamentali veniți de la Iași, dau ca foarte probabilă, o schimbare de guvern în cel mult trei zile. Situația d-lui Marghiloman a devenit „intenabilă“.

Intâlnesc pe d. Mișu Seulescu și'l întreb dacă, în adevăr, a demisionat. Dar îmi răspunde în doui peri.

D-sa recunoaște că tractatul de pace impus de germani este odios.

D. Seulescu, îmi povestește:

— Am vorbit cu maiorul... — numele îmi scapă — care e polițaiu la Craiova. E un Pomeranian foarte cum se cade. I-am spus: germanii aveau prilejul să-și

creeze simpatii în România, dacă ne-ar fi acordat o pace bună. Acum însă, și cei din urmă români cari aveau simpatii pentru germani, trebue să fie contra lor.

Maiorul mi-a răspuns că politica are multe secrete și că nu se putea face altfel.

Carpiștii atacă pe d. Seulescu. Un fruntaș carpist îmi spune: „Seulescu a dovedit că nu are energie. O să plece din guvern fiindcă n'a vrut să aprobe măsurile împotriva cetățuilor economice ale liberalilor. Când ești la guvern, trebue să ai curagiul de a voi și de a lucra. Când iei o măsură trebuie s'o execuți fără să șovăi.

Germanii, în adevăr, devin tot mereu mai odioși. Tăerea pădurilor și luarea vitelor încep să enerveze și să exaspereze lumea.

Se vorbește că d. ministru Ghica-Comănești a protestat împotriva tratatului de pace spunând că n'a știut cum ca s'a dat ungurilor cele mai frumoase păduri ale noastre. Circulă că toate pădurile, proprietatea d-sale personală, au trecut la inamic. D. Ghica ar fi fost hotărât că se retragă din guvern dar a fost oprit de d. Marghiloman.

Din cercurile guvernamentale se pun în circulație multe zvonuri menite să deștepte speranțe în țară. Se afirmă că d. Marghiloman a izbutit să obție reîntoarcerea Dobrogei și mare parte din munți. Se afirmă chiar că dela ministerul de finanțe s'au dat ordine ca să se numească vameși la vechile puncte de graniță.

In guvern armonia nu este deplină. Intre d-nii C. Arion și Simion Mehedinți au izbucnit frecături. Se spun multe.

Manifestele din aeroplane

A doua ofensivă germană începe în spre Soissons. Armatele germane, printr'unul din acele atacuri îmbrâncite a căror specialitate o au, împing armatele franceze și, în câteva zile ajung până la Marna.

In București deprimarea este mare. Incepem să avem viziunea unui dezastru pentru aliați. Armatele inamice au ajuns la Compiegne, mai spre răsărit strâng Reims-ul de aproape, un tun cu tragere lungă, bate Parisul dela 100 kilometri.

Se pare că este o fantasmagorie. Unde are să se oprească puterea Germaniei?

In București, se înțelege, nu pătrund decât știrile din izvor german. Aceste știri spun că Parisul va cădea în curînd, că germanii vor lua în câteva săptămâni Calais, și că legătura între Franța și Anglia va fi tăiată prin Marea Nordului.

Pe de altă parte circulă și versiuni din celălalt câmp, însă toate acestea sunt necontrolate.

Se vorbește cu stăruință de un mare aeroplan american prevăzut cu turele și mitraliere care ar face minuni și ar avea misiunea de a bombarda Berlinul. Fotografia acestui aeroplan este tăiată dintr'un ziar italian — se zice — și circulă din mână în mână.

Intr'o zi se răspândește vestea cum că un aero-

plan român sau francez a aruncat manifeste asupra Bucureştiului. In aceste manifeste se spunea cum că Bucureştenii să aibă răbdare căci aliaţii vor ajunge în curînd dela Salonic.

Bine înţeles omul sau oamenii cari au văzut şi citit aceste manifeste nu se găsesc, însă persoane de toată buna credinţă, susţin ca alte persoane cunoscute şi de încredere le-au afirmat că au avut un manifest căzut pe calea Griviţei şi l-au citit.

Ştiri de felul acesteea au circulat în timp de doi ani fără întrerupere.

In cercurile politice stărue ştirea că d. Marghiloman întâmpină mari greutăţi din cauză că n'a executat încă două îndatoriri ale tratatului de pace: încetăţenirea evreilor şi amnistia. Mai ales chestia amnistiei irită opinia publică şi produce ferbere prin sate. Proprietarii veniţi de pe la moşii spun că ţăranii întorşi de pe frontul din Moldova sunt revoltaţi; dânşii spun că, dacă dezertorii vor fi amnistiaţi nu vor mai merge la concentrare când vor fi chemaţi a doua oară.

Soldaţii demobilizaţi încep să sosească. Curiozitatea publicului e mare văzând iarăşi uniformele româneşti. După câteva zile încep să se formeze grupuri, pe pieţe publicul înconjoară pe cei din nou sosiţi, se aud urale şi se fac manifestaţiuni.

Comandantura germană se vede nevoită a da o Ordonanţă prin care interzice îngrămădirile, manifestaţiile şi însoţirea în grupuri a soldaţilor români demobilizaţi.

Germanii și țăranii

Am spus și în alt paragraf că politica germană a atins la începutul invaziunei, ca să protejeze pe țărani în contra proprietarilor și a clasei stăpânitoare în genere. Ca oricare cuceritor Germanul încerca să-și ușureze dominația învrăjbind clasele.

La început s'a arătat că părtinește pe țărani de a căror ostilitate îi era frică: mai târziu, văzând că cea mai mare cantitate de alimente este concentrată în mâinile plugarilor a început să-i despoaie.

Țăranii au fost jumuliți cu o stăruință sistematică care în curând i-a deznădăjduit.

Sat după sat a fost jefuit fără nici o rușine. Dela grâne au trecut la cai, apoi la celelalte vite și la păsări, apoi la scoarțe și la albituri. Făcut muritor de foame, țăranul a fost lăsat și gol dezbrăcat. I s'au luat cămășile, ștergarele, toate podoabele din pereți, de pe paturi, de pe trup.

In nici un sat n'a mai rămas cusătură mai de gust ori scoarță mai frumoasă, tot a fost ridicat și dus în Germania.

Dacă astăzi o găină a ajuns 40 de lei și un curcan 200, una din cauze este și jaful germanilor. In timpul verei treceau pe calea Victoriei căruțele încărcate cu colivii mari pline cu găini, gâște, rațe și curcani. Mai ales găinele și gâștele au fost zvântate.

In acelaş timp ordonanțele interziceau tăiatul găinilor outoare, iar la țară sătenii erau obligați să-și vândă toate ouăle Germanilor și pe preț derizoriu.

Din toate aceste vexațiuni a izbucnit în toată țara o mare ură împotriva ocupanților. Deaceea, pe când la orașe toată lumea era pacinică și ascultătoare, la țară izbucneau foarte des actele de răzbunare, agresiunile și mulți soldați și jandarmi au fost omorâți.

De multe ori am citit în «Gazeta Bucureștilor» că se acordau premii pentru prinderea sătenilor cari au ucis santinelele sau jandarmii apăsători.

Iată un caz petrecut în comuna Sagarcea din județul Dolj.

In toiul iernei un jandarm german a obligat pe un sătean ca să iasă la o muncă silită. Săteanul a refuzat să se supună de oarece lucrul trebuia executat la o mare depărtare de sat. Jandarmul întrebuințându-și autoritatea sa, a fost brutal cu săteanul; acesta a scos un revolver și a ucis pe loc pe jandarm.

Săteanul, în toiul unei ierne foarte aspre a dispărut din sat, iar autoritatea militară germană a venit imediat la fața locului.

Primarul și toți fruntașii satului au fost arestați pe loc. Li s'au luat la toți vitele și tot ce aveau mai de preț în casă. Vitele au fost luate, de altfel dela toți sătenii. Apoi casa omorâtorului a fost dărâmată după ce interiorul a fost jefuit de tot ce avea. Soldații germani au ras casa de pe fața pământului și fiecare cărămidă a fost pisată, pentru ca să nu mai rămâie urmă din ceeace a fost acolo odată. Apoi satul a fost supus unei contribuțiuni de lei 20.000.

Astfel de cazuri s'au mai întâmplat multe în țară, însă cu mare greutate puteau fi cunoscute la București.

Nenorociții de țărani au suferit mult de pe urma dușmanului.

Istoria ne spune că tot astfel s'au purtat și Austriacii când au ocupat Oltenia; în primii ani au umilit boerimea și înalta călugărime în folosul țăranilor, după aceea au căzut asupra populației sărmane, au adus-o în sapă de lemn și au decimat-o.

Țăranii au început să aibă simpatie pentru germani, fapt foarte dureros. Plugarii noștri făceau parale, vitele lor bine întreținute, din cauza severității administrațiunei, făceau plăcere să le vezi; mulți proprietari mi-au afirmat că țăranii de pe moșiile lor se bucurau de venirea invaziei. Norocul nostru a fost că această stare de lucruri n'a durat mult.

Germanii, după ce au îngrășat pe țărani și vitele lor, au început despoierea. Vitele cele mai frumoase au fost luate. Apoi s'a încins o năprasnică rechizițíonare de vestminte și pânzeturi țărănești.

Țăranii, din deprindere ereditară, își îngropase tot ce mai aveau prin case: velințe, scoarțe, ștergare, pânzeturi în general. Le îngropase prin curți, prin cimitire, prin păduri, pe unde știau ei.

O bucată de vreme nemții nu le-au dat de urmă, dar a fost destul o singură delațiune pentru ca, după aceea să înceapă săpăturile și scotocelile peste tot locul.

In scurtă vreme țăranii au rămas goi.

Atât de dezbrăcați au rămas sărmanii că, venind la oraș, nu-și mai vindeau păsările, untul, ouăle pe bani. Refuzau banii spunând că au și ei destul; dar cereau „zdrențe".

Rufărie cât de veche, fuste cât de jerpelite, haine oricât de rupte le primeau cu bucurie. Zile întregi umbla țăranca cu găina în brațe, n'o vindea oricât i s'ar fi dat în bani, și n'o ceda decât pe o zdreanță oarecare.

După vite și haine veni, în sfârșit, și rândul ultimelor rezerve de grâne.

Ordine severe fură date etapelor ca să se ridice de urgență tot ce se va găsi la țărani ca grâu, porumb, etc. și să nu li se lase decât un minimum derizoriu.

O mare fierbere începu prin sate. Pe de o parte țaranii nu mai voiau să iasă la muncă spunând că cu cât au de mâncare nu pot munci, pe de altă parte faptul că se vedeau despoiați cu desăvârșire, îi deznădăjduia. Se ivi temerea unei răscoale agrare. Dar germanii țineau 6 divizii în România de teama vre-unei surprinderi.

Pe toată linia scumpetea se întețea. Intre anii 1917 și 1918 nici o apropiere. Prețurile pe 1918 erau de 5—6 ori mai mari ca în 1917, iar lipsa incomparabil mai însemnată.

Germanii merg rău

Situaţiunea se strică pentru Germani.

Chiar şi aceia dintre ei care erau foarte optimişti, pierd acum curajul. Ei afirmă, fără înconjur, că situaţia este rea şi că înfrângerea poate să vie.

La o fereastra a Marelui Hotel de Boulevard este o hartă în relief cu un şnur indicator; doi soldaţi germani examinează harta cu atenţie apoi pleacă foarte amărâţi. Unul din ei dă o tiflă violentă hartei şi spune celuilalt.

— Uite unde am ajuns!

Se observă semne şi pregătiri de lichidare.

Mai întâi a sosit o comisiune militară de la Berlin, spre a revizui ofiţerimea cea numeroasă, care în loc de a merge pe front unde e mare nevoie de ofiţeri, stă la Bucureşti pe trai bun.

Bucureştiul e considerat de Germani ca cel mai potrivit loc de odihnă, de aceea mulţi ofiţeri convalescenţi sau obosiţi, în loc de a se duce în patrie, vin în România, unde viaţa, cu toate lipsurile, tot e mai comodă ca în Germania.

Comisia de revizuire, trimete câteva sute de ofiţeri pe front. Zilnic vedem pe străzi birji pline cu bagaje şi înăuntru ofiţeri şi soldaţi cu tot echipamentul. Tot asemenea soldaţii în grupuri mici, încărcaţi cu pachete, raniţă, puşcă, etc., merg încet şi abătuţi către calea Griviţei. Ordinul este ca plecările să nu se facă cu zgomot

și în coloane, ci numai individual. Soldații se adună în stația B. M. și chiar mai departe, iar îmbarcările şi plecările se fac numai noaptea.

In locul bărbaților cari ocupă miile de funcții în diversele autorități, au fost aduse din Germania câteva mii de femei. La unele hotele sunt reținute etagii întregi pentru ele. Pe străzi întâlnim acum numeroase femei blonde cele mai multe în costumul surorilor de caritate. Acestea sunt funcționarele care înlocuesc pe bărbați.

In acelaş timp autoritățile germane culeg alimentele pe capete şi le trimit în Germania. Fructele au fost strânse, mai ales prunele care au dat o recoltă îmbelșugată. Singurul fruct care e pe piață în mare cantitate e strugurele; dar aceasta se datoreşte faptului, că recolta a fost minunată, apoi celuilalt fapt, că din struguri nu se poate face marmeladă.

Struguri sunt mulți dar sunt foarte scumpi; proprietarii vând pe loc cu prețuri urcate, nebunia câștigului a coprins pe toți cei cari au ceva de vândut. Numai cei cari nu au nimic de vândut, îndură scumpetea care crește mereu ca un val cotropitor.

Situația militară a Germanilor înrăindu-se mereu, evacuarea României începe să fie întrevăzută ca o posibilitate, de aceea autoritățile avizează pe podgoreni, cum că recolta de vin va fi ridicată mai 'nainte de termenul fixat.

Căderea Soissonului în mâinile francezilor, cât și marea victorie americană de la St. Mihiel descurajează complect pe Germani. Iar printre Români provoacă entuziasm și speranță.

După aproape doi ani de necazuri, zilele bune se întrezăresc.

Ofensiva victorioasă a Franței

Incepe ofensiva victorioasă a generalului Foch.

Intâile succese sunt citite cu curiozitate apoi interesul crește cu cât victoriile aliaților sporesc.

Inimile sunt încă strânse de îngrijorare și temere, cei patru ani de victorii germane neîntrerupte, pe cât și atmosfera pe care o fac ziarele din București prin publicarea zilnica a știrilor tendențioase, ne țin încă sub îndoială. Nu ne vine a crede că victoria definitivă se va produce prea repede.

După câteva săptămâni de victorii neîntrerupte și mai ales după reluarea Soissonului, speranța renaște aproape deplină. Ințelegem că ofensiva aliaților nu va mai înceta până la deznodământul cel bun.

Acelora cari îmi cer părerea asupra situației militare, la spun: «Cred că ofensiva generalului Foch nu va mai înceta. Va fi o ofensivă permanentă până la sfârșit.»

Scopul acestei ofensive este îndoit; așa îl văd eu. Antâiul scop este ca Germanii să fie ținuți neîncetat în acțiune și să fie împedicați ca, prin zile de odihnă, sa se poată reorganiza pentru ca să ia din nou ofensiva. Ofensiva generală a aliaților îi slăbește zilnic, iar pierderile lor de oameni, nu le pot înlocui. Cu aliații este altceva. Deși pierderile lor sunt destul de mari, totuși

fiindcă Americanii pot aduce câte 10.000 oameni pe zi, în locul unui om care cade, a doua zi vine altul în rânduri. Germanii nu pot face acelaş lucru. Deci inferioritatea lor se accentuiază din zi în zi.

Al doilea scop al ofensivei continue, este istovirea Germanilor din punctul de vedere al muniţiilor.

In adevăr, oricât de puternică este industria germană, oricât de mare producţia lor în muniţiuni, oricât de perfecta organizaţia ce au, nu trebue să uităm că nu este de cât industria unei singure ţări, obligată apoi ca să satisfacă şi nevoile Turciei şi nevoile Bulgariei. In faţă stau formidabilele industrii ale Statelor-Unite, Angliei, Franţei, Italiei şi Japoniei. Chiar dacă aliaţii ar consuma zilnic de două ori, de trei ori mai multe muniţiuni, tot Germania va fi istovită cea dintâiu. Ofensiva zilnică şi permanentă pe întregul front occidental, o sileşte, în defensivă, să ardă enorme cantităţi de cartuşe. Fatal va trebui să cadă.

După două luni de înfrângeri zilnice şi fără nici un succes, Germanii din Bucureşti sunt foarte descurajaţi. S'au dus figurile lor joviale şi victorioase de până acum, le-a pierit ţanţoşia şi privirea dominatoare cu care apăreau în public. Acum se strecoară cam sfioşi pe străzi, prin localurile de consumaţie feţele lor sunt triste.

In câteva vitrine sunt expuse hărţi reliefate a frontului occidental iar un şnur îndică înaintările diverselor armate. Acest şnur fusese instituit după victoriile germane de pe Somme şi dela Soissons.

De două luni şnurul trebue să facă mereu paşi înapoi, dar îi face în silă. Niciodată, de când sunt învinşi Germanii, şnurul nu spune adevărul. In faţa vitrinelor, lumea comentează şi râde. De multe ori se întâmplă scene violente.

Spioni amestecaţi în public, urmăresc pe cei cari se dedau la manifestaţii ostile Germanilor şi-i denunţă

spre a fi arestaţi. Intr'o zi un licean făcând observaţii glumeţe asupra şnurului, este pălmuit de către un soldat german, care, lovindu-l, repetă:

— Ah ah! şnur! şnur!...

Limbile începând să se deslege şi Românii prinzând curaj, spionii sunt la lucru şi multe arestări se fac.

Curios e faptul că cei mai mulţumiţi de înfrângerea Germanilor, sunt Austro-ungarii şi Bulgarii.

Ştiri rele pentru centrali vin de peste tot, de pe toate fronturile, din Italia, din Bulgaria, din Mesopotamia. Turcii sunt rău bătuţi de Englezi, Bulgarii au suferit înfrângeri grave. In Italia, Austriacii au fost aruncaţi peste Piave şi numai ploile mari şi revărsarea râului i-au scăpat de un mare dezastru.

Căderea Bulgariei

In timpul acesta veştile rele pentru Germani se precipită. Chestia politică internă este lăsată pe planul al doilea, toată atenția încordată este concentrată în jurul luptelor din Apus.

O ştire senzaţională apare în public dar nu este înregistrată de ziare. Se spune că în cercurile germane cele mai bune, circulă vestea cum că Bulgarii au suferit o mare înfrângere în Macedonia. Au pierdut 40.000 de prizonieri, un mare material de războiu și au mai pierdut cele mai puternice pozițiuni la flancul lor stâng.

Sceptici asupra știrilor prea bune, după doi ani de ocupaţiune şi de zilnice decepţii, primim informaţia cu neîncredere. Dar vestea stărue, se dezvoltă, din mai multe izvoare este confirmată. In special un ziar elveţian scris în limba germană se strecoară în mâinile noastre. De astădată nu mai e chip de tăgăduit.

Bulgarii au suferit o mare înfrângere, au fost înconjuraţi în munți şi acum fug în dezordine.

Avem intuiţia că sfârşitul marei drame care se desfăşoară dela 1914 se apropie.

O altă atmosferă și o altă înfățișare are Capitala. Ocupanții sunt abătuți. Bulgarii sunt consternați și nici ei nu mai tăgăduesc. Vorbesc însa de încheierea păcei, spun că nu mai pot îndura hegemonia germană și că

vor lăsa armele. Vine apoi vestea căderei guvernului bulgar Radoslavoff şi formărei cabinetului Malinoff.

Toate speranţele au renăscut.

Marile victorii ale aliaţilor pe frontul de vest şi grelele înfrângeri ale Turcilor în Asia, aduce prăbuşirea Bulgariei.

Bulgarii, cari stau în războiu de la 1912, cu o scurtă întrerupere, au ajuns la limita puterilor. De aceea să nu ne mire dacă 'i vedem, surpându-se deodată.

Ştirea căderei Bulgariei este ţinută ascunsă timp de două zile, dar adevărul trebuie spus.

Ştirea provoacă în Bucureşti o însufleţire mare.

Se observă printre Germani o mişcare extraordinară, dar şi o puternică îngrijorare. Trupe numeroase sunt puse în mişcare spre a fi trimise în Bulgaria; presa din Budapesta şi din Viena asigură că Puterile Centrale vor trimite imediat forţe militare îndestulătoare pentru ca frontul balcanic să fie ţinut.

Trenurile militare încep să circule, de la Brăila se anunţă că mai multe regimente austriace, cu muzica în frunte, au trecut prin oraş spre a fi îmbarcate pentru Bulgaria. A doua zi o telegramă din Viena vestea că forţele germano-austriace au şi sosit la Sofia. Ştirea era neadevărată.

După trei zile de fierbere în lumea germano-austriacă, de articole vehemente în ziarele din Berlin, Viena şi Budapesta şi de ameninţări la adresa Bulgariei, situaţia se desinează. Regele Ferdinand abdică şi părăseşte Bulgaria, prinţul Boris e proclamat rege.

Germanii, încep să se convingă că pierd partida. Totul pârâe în jurul lor şi se destramă.

Numeroasele femei aduse în Bucureşti spre a îndeplini servicii publice pleacă înapoi în patrie. Şefii autorităţilor înştiinţează funcţionarele române, de pe la au-

toritățile şi biurourile lor că, de la capul lunei sunt licențiate.

Se anunță că s'a dat Bulgarilor un termen de 15 zile ca să părăsească România. In adevăr Bulgarii încep să'şi facă bagajele și să părăsească clădirile ce le ocupă.

Intr'o bună dimineață constatăm că firma şi drapelul de pe balconul hotelului Capşa au dispărut. A doua zi Bulgarii dau jos firma poştei lor ce era atârnată pe balconul Clubului liberal. Operația se face pe la orele 12 din zi. O mare mulțime staționează pe piața Sărindarului; printre aceştia se află mai mulți ofițeri germani cari fluera când drapelul și firma bulgară sunt scoborâte. Animozitatea Germanilor în potriva Bulgarilor nu mai cunoaşte margine.

In acelaș timp, ca fulgerul se răspândeşte vestea că Austro-Ungaria a cerut un armistițiu separat de Germania. Prăbușirea începe. Acum suntem siguri cum că înfrângerea Puterilor Centrale nu mai poate întârzia.

Germanii, prevăzând sfârşitul, încep să adune, în grabă și pe capete tot ce mai pot transporta din România. Soldații dau navală cu lădițele lor de 5 kilograme spre a trimite alimente la familii. Aglomerația e atât de mare în cât autoritatea militară este silită să refuze lădițele cu alimente, de oarece trenurile sunt necesare pentru transportul numeroşilor funcționari și a numerosului material.

Se descarcă febril lucrurile cu un interes mediocru şi se încarcă materialul de valoare. Pe valea Prahovei stau munți de prune descărcate din 150 vagoane, de oarece vagoanele au acum altă destinație.

Patria germană nu va mai mânca prunele române.

Se apropie sfârşitul

Ziarele din Viena, Budapesta şi Berlin încep să-şi piardă cumpătul. Unele încep să atace pe Bulgari, altele tot stau dârje şi vestesc că Centralii vor menţine, cu orice preţ, frontul oriental. Dar cererea de armistiţiu a Austro-Ungariei zăpăceşte complect.

Ungurii, oameni foarte impresionabili şi foarte uşori la panică, se aprind. In Camera din Budapesta contele Karoly porneşte atacul în contra guvernului Wekerle; atacă pe Germani şi cere ca Ungaria să lase armele şi să treacă de partea Inţelegerei.

Pulberăria a luat foc pe toată linia. Exploziile se succedează.

Cu toate silinţele guvernului de a impune liniştea şi menţinerea alianţei cu Germania ca şi unirea cu Austria. Ungurii nu mai vor să asculte de nimic. Cabinetul cade şi toţi sorţii sunt că revoluţia e aproape.

Cererea adresată de către Austro-Ungaria preşedintelui Wilson pentru acordarea unui armistiţiu, este însoţită de un rescript al Impăratului către popoarele sale prin care le acordă dreptul de a se rosti pentru federalizarea imperiului.

Aceasta este garanţia alăturată la cererea armistiţiului.

După căderea Bulgariei şi a Austriei vine rândul

Turciei. Guvernul tinerilor turci cade, iar în locul acestuia vine la cârmă un cabinet cunoscut pentru simpatiile sale filo-engleze.

Germania singură rămâne în luptă la fel după cum la Waterloo bătrâna gardă a lui Napoleon, lupta încă într'un ultim careu, atunci când toată cea l'altă oștire fusese împrăștiată.

Dar rândul Germaniei e aproape.

La București evacuarea e hotărâtă. Se dau termene foarte apropiate, se spune că, până într'o săptămână Germanii vor pleca. Multe case sunt părăsite, mai ales familiile numeroase germane și austro-ungare pleacă în grabă, pot spune că pleacă în fugă.

Pe câmpul de luptă din Franța și Belgia aliații merg din victorie în victorie. Telegramele lui Wolfbüro nu mai pot ascunde adevărul.

Armatele germane, bătute în Franța și în Flandra, se retrag în grabă pe tot frontul. Germanii pierd toate puternicile lor pozițiuni, pierd Ostanda în Belgia, pierd Sf. Quentin, pierd baza de submarine și, de teamă de a nu fi înconjurați, se retrag lăsând în mâinele inamicului un formidabil material de războiu și multe sute de mii de oameni.

Bătuți pretutindeni, părăsiți de toți aliații, neînțeleși înăuntru asupra liniei de purtare, Germanii își pierd echilibrul și cad la rândul lor. Guvernul se schimbă, iar socialiștii ajung la cârmă.

Acest guvern se adresează președintelui Wilson, cerându-i un armistițiu pe baza celor 14 puncte din programul său.

Războiul poate fi privit ca sfârșit.

In București fierbierea se arată. Lumea, atât de îndelungată vreme ținută în chingi, începe să răsufle, cei mai tăcuți își dau drumul graiului.

Temerea a dispărut.

Bucureştenii se ridică contra germanilor

Vine vestea că un aeroplan francez a trecut dela Salonic la Iaşi şi a cerut guvernului român, sau regelui, ca să rupă relaţiunile cu Puterile Centrale şi să declare războiul.

Agitaţia în spirite începe, fiecare simte ce evenimente însemnate se apropie.

Partizanii guvernului Marghiloman, câţi se află în Bucureşti, încep să schimbe nota; acum toţi sunt «indignaţi» în potriva germanilor, acum toţi cer să trecem în tabăra Aliaţilor şi să mergem chiar până a le declara războiu.

«Nu mai merge, domnule, cu Nemţii ăştia! bietul Marghiloman a fost torturat luni de zile»! .. acesta este limbajul ce-l auzim dela dânşii.

Tot felul de ştiri pătrund dela Iaşi, ca şi din cercurile germano-austriace. Se anunţă că generalul Berthelot a sosit la Salonic şi că înaintează cu armatele aliate spre a veni în România, care va fi ocupată de armata franceză. Generalul Berthelot a trimis regelui o depeşă în aeroplan, prin care îi spune că România, dacă voeşte să participe la Conferinţa păcei, trebue neapărat să denunţe tratatul de pace dela Bucureşti, să schimbe guvernul şi să declare război Germaniei.

D. Marghiloman, simțind cele ce se petrec, ar dori să sară în noua barcă guvernamentală. Pe de o parte stărue să obție dela germani și dela austriaci revizuirea tratatului de pace dela București, în ceea ce privește pierderile teritoriale, iar pe de alta să facă un act care să-i concilieze pe învingători și să-l pue în lumina unui bun patriot.

De la Centrali, se spune că a obținut revizuirea tratatului de pace în ceeace privește munții noștri. Munții ne sunt înapoiați, România reintră în posesia vechiului ei teritoriu, mai puțin, bine înțeles, Dobrogea, pe care Bulgarii nu vor s'o cedeze. Cu câteva săptămâni mai înainte ministerul de finanțe, numise vameși români la vechile puncte vamale. Guvernul prin glasul d-lui ministru de externe, anunță chiar aceste succese ale sale.

Opinia publică românească este revoltată în contra acestei învoeli care sancționează tratatul de pace de la București, cu toate vexările, cu toate clauzele lui economice și morale jefuitoare și umilitoare.

Guvernul Marghiloman mai încearcă o măsură de conciliare cu opinia publică, hotărăște să trimeată trupe românești ca să ocupe Bucovina. Dar nici această măsură nu-i reușește.

Aliații nu înțeleg ca guvernul, cunoscut încă din timpul neutralităței ca favorabil germanilor, ca guvernul care a încheiat pacea de la București și, acum în urmă, învoiala rectificărei tractatului, să ocupe teritoriile Austro-Ungariei și să rămână la cârmă spre a intra în relații cu armata aliată când va intra în România. Dar d. Marghiloman are iluzia că, va păstra încrederea Coroanei și va fi cu d. general Berthelot în aceiași buni termeni în care a fost și cu Mareșalul Mackensen.

Deziluzia vine repede.

Regele chiamă pe d-l general Coandă și îi încredințează misiunea de a forma cabinetul.

D. Marghiloman, fiind congediat fără măcar să fie anunțat, este adânc nemulțumit. Atât de neașteptată și repede a fost această schimbare de guvern în cât la Cameră guvernul lua măsuri în liniște ca să i se voteze unele proecte de legi. D. Marghiloman este chemat la Palatul regal. Acolo M. S. îi comunică cum că, din cauza evenimentelor din afară care s'au grăbit în mod surprinzător, a fost nevoit să schimbe guvernul.

D-l Marghiloman, care luase dispozițiuni să trimită trupe în Bucovina, în urma retragerei oștirilor germane, credea că va putea continua să guverneze chiar și sub noua stare de lucruri.

Când reîntors la Cameră, anunță deputaților vestea, a fost mai întâiu o generală consternare iar, după aceea o furioasă izbucnire.

Ce naivi sunt, în tot d'auna, cei mai mulți oameni.

Parlamentarii marghilomaniști credeau serios cum că vor putea fi și parlamentarii României Mari.

La București știrea evenimentului a circulat peste câteva ore.

Bucureştenii în contra germanilor

Este ceva în aer!

In Bucureşti se simte schimbarea şi eliberarea. Germanii au cerut și ei armistițiul; guvernul dela Berlin a căzut; se spune că Impăratul a abdicat în favoarea Kronprințului.

E o Duminică frumoasă de toamnă. Soare, lume multă pe stradă, femeile, ca întotd'auna cu miile și elegante.

Mareșalul Mackensen, ca de obicei, își ia dejunul la Athenee Palace iar în parcul Ateneului muzica militară cântă.

Cu încetul mulțimea se adună. La început sunt câțiva curioși, apoi tot mai mulți comentează știrile zilei înfierbântați.

Pe la ceasurile 12 câteva sute de oameni, aproape o mie, sunt adunați în jurul parcului, pe trotuare, în stradă.

De odată se aude zgomotul unei învălmășeli. Mulțimea se repede în parc și somează pe muzicanți să tacă. Unii din mulțime le cer să cânte Deșteptă-te Române, alții le cer ca să cânte Marsilieza. Muzicanții sunt siliți să tacă.

Pentru ce se adunase atâta lume în fața lui Athenee Palace? Iată de ce:

Din ajun se zvonise că o misiune de ofițeri fran-

cezi, trimiși de către Comandantul armatei dela Salonic, a venit să comunice Mareșalului Mackensen condițiile armistițiului și ordinul de a evacua România. Mulțimea aflase că misiunea franceză se află la Athenee Palace, de aceea se adunase ca să aclame pe ofițerii aliați.

Față cu atitudinea din ce în ce mai agitată a mulțimei, apare din hotel un maior din armata română spre a parlamenta. Maiorul este primit cu aclamațiuni, apoi se face puțină tăcere și vorbește. Maiorul își dă cuvântul de cinste de ofițer român că n'a sosit nici o misiune franceză în București, că nici un ofițer francez nu se află în hotel. Roagă, prin urmare, mulțimea să se retragă.

Unii aplaudă, alții vociferează, alții încep să fluere și să devie agresivi. Muzica din parc este silită să plece.

Văzând că mulțimea devine îndrăzneață Germanii aduc armata care, cu impinsături, paturi de pușcă și chiar vârfurĭ de baionetă gonește lumea.

Ferberea este foarte mare în public.

Calea Victoriei se umple de o mulțime agitată care huiduește pe ofițerii germani cari trec. In acest moment apare în dreptul Pieței Teatrului Generalul Koch într'o trăsură. Mulțimea îl recunoaște. Mii de huiduieli întâmpină pe Comandantul civil al Bucureștilor și mii de oameni îi înconjoară trăsura amenințând. Generalul roș la față, pune mâna pe mânerul sabiei gata s'o scoată dar conflictul nu se produce.

Imediat comandamentul militar ia măsuri de ordine, patrulele ocupă stradele principale. Circulația este controlată, o Ordonanță oprește eșirea în oraș peste ora 9 seara. Dar zilele Germanilor în București sunt numărate.

Cu toată strășnicia măsurilor de poliție se află că armata franceză a ajuns la Rusciuk, la Vidin, la Belgrad și că peste câteva zile va trece Dunărea.

Apoi, după trei zile vine vestea cea mare: Guvernul român a denunțat tractatul de pace dela București și a declarat război Germaniei.

Ofițerii români din armata activă cari se află în București primesc ordin de reîntoarcere. La ora 6 un tren îi pornește din Gara de Nord.

Francezii înaintează către Dunăre!

Proclamaţia

Incă dela 4 Noembrie Mareșalul Mackensen erea informat despre cele ce se petreceau în jurul său.

In consecință el a trimis Marelui Cartier General următoarea telegramă cifrată:

„O armată franceză străbate Bulgaria și vine să mă atace la Dunăre. O altă armată a aliaților a trecut chiar Dunărea la Belgrad și amenință flancul meu drept. In sfârșit armata română e gata să deschidă ostilitățile pe flancul meu stâng. In asemenea condițiuni socotesc, că retragerea mea se impune și, afară dacă veți hotărî altfel, încep de îndată mișcarea."

După documentele publicate se știe că armata franceză care a trecut prin Bulgaria se află sub ordinile Generalului Berthelot și erea compusă din: 3 divizii franceze sau grupa Generalului d'Anselme, a 26 divizie britanică, al 4-lea regiment de vânători de Africă, două grupe de tunuri de 155 etc.

La 9 Noembrie, avioanele acestei armate franceze aruncă pe pământul românesc și în mari cantități, următorul Manifest:

«La arme! Români!

Armatele franceze și engleze trec astăzi Dunărea spre a ne ajuta să vă scoată de sub jugul sub care dușmanul credea să vă ție încă multă vreme.

Timp de un an și opt luni ați putut judeca despre brutalitatea cu care puterile germanice înțeleg să

trateze pe cei pe care îi credeau sub călcâiul lor.

Voi mai cu seamă, cei din Oltenia şi din Muntenia, care timp de doi ani aţi îndurat ocupaţiunea, aţi putut constata obrăznicia şi barbaria unui inamic care se zice civilizat. Germanii v'au pustiit câmpiile, v'au golit coşarele, v'au jefuit locuinţele. Ei au aşezat în vetrele voastre robia şi foametea, foarte hotărâţi, — după cum au spus-o însăşi — ca să nu vă lase de cât ochii cu cari să plângeţi. [1])

Dar ceasul răzbunărei, sau mai bine zis, ceasul dreptăţei a sunat. Biruit pretutindeni, — acolo unde nu e strivit — inamicul este pretutindeni în fugă. A sosit clipa să ardeţi zdreanţa ce vi s'a adus la Bucureşti [2]).

Soldaţi, batalioanele voastre să vie să se unească cu ale noastre!

Ţărani, puneţi mâna pe furcă şi fiecare sculaţivă în potriva năvălitorilor!

La arme!

Este chemarea Patriei Române pentru care aţi suferit! Este chemarea Suveranului vostru care a jertfit totul pentru mărirea României! Este chemarea strămoşilor voştri, sufletul lui Ştefan cel Mare! al lui Mihai Viteazul, al lui Mircea cel bătrân! In sfârşit este strigătul copiilor şi fraţilor voştrii căzuţi vitejeşte pe câmpurile de bătălie dela Oituz şi dela Mărăşeşti!

Şi mâine, veţi putea vedea drapelul englez şi drapelul tricolor francez fâlfâind alături de tricolorul vostru sub măreaţa suflare a Victoriei şi a Libertăţii!

Sus, fraţi Români şi năvală pe inamic.

Colonel Bujac

---

1) Această expresie este atribuită de Istorie Ruşilor în timpul invaziilor secolelor al 18 şi al 19-lea.

2) E vorba despre tractatul de pace încheiat de guvernul Marghiloman.

Plecarea germanilor

Capitala se scoală

România a declarat războı Germaniei.

Știrea se răspândește ca fulgerul și provoacă o explozie de entusiazm.

Publicul află cum că Francezii și cu Generalul Berthelot au trecut Dunărea la Giurgiu. Capitala începe să fiarbă și masele de oameni încep să se adune pe Calea Victoriei.

A doua zi dimineața, când es din casă, văd pe strade o mișcare neobicinuită. La Băile Eforiei este o trupă de comedie germană; văd cum directorul încărca febril bagajele, rechizita, tablourile, într'un enorm camion ce staționează de trei zile în stradă.

La Cercul Militar este un însemnat post militar. Jos în stradă camioane-automobile încărcate de bagaje primesc soldați germani cari se azvârlă foarte grăbiți în ele.

La Hotelul Luvru este o fugă desperată.

In saloanele Clubului Sportiv este instalat un oare care Heim soldățesc și un Cazino pentru doamnele germane dela Crucea roșie. Cu o grabă semnificativă, germanele și germanii scoboară bagajele, încarcă automobilele și se îndreaptă către gară.

Pe Calea Victoriei grupurile devin din ce în ce mai compacte.

In fața Cercului militar germanii au tăiat strada

cu două rânduri de soldați înarmați și au postat mitralierele pe terasa Cazinoului.

Ofițerii germani au dispărut din circulație. Firmele germane au început să fie sparte, unele magazine evreești sunt atacate și devastate.

Un tânăr automobilist român izbutește, după mari greutăți, să se pună în contact cu anteposturile armatei franceze pe drumul Giurgiului.

Germanii au stricat toate podurile în retragerea lor, astfel că se produc întârzieri în înaintarea armatei franceze.

La București circulă tot felul de vești. Se spune că Francezii, voind să treacă Dunărea au fost respinși cu perderi întâia oară; numai în urmă, după un al doilea atac, au putut trece.

Se mai spune că și o armată românească înaintează dinspre R.-Sărat, dar că a fost respinsă de germani. Nici una din aceste două știri nu este confirmată. Germanii își apără cu îndârjire retragerea. Seara publicul devenind foarte agresiv, în fața Cercului Militar se trag iarăși salve de mitraliere, dar salve în aer. S'au tras salve și la Palatul Regal dar victime n'au fost.

Cu totul altfel s'a întâmplat la periferie și la gara Oborului.

Atât la această gară cât și pe la alte posturi periferice, lumea a fost foarte agresivă, în special femeile atacau fără să se gândească la primejdie. Soldații germani, amenințați și strânși de aproape, au tras salve de pușcă și au ucis câteva femei și câțiva copii mai inimoși, cari s'au repezit asupra soldaților germani spre a'i sfâșia.

Poporul îndârjit la vederea cadavrelor și a sângelui, s'a revărsat asupra cartierelor evreiești și asupra depozitelor de mărfuri și alimente.

Ultima zi sub germani

Este cea din urmă zi de ocupațiune germană.

Mareșalul Mackensen a plecat, Statele majoare au plecat, cele din urmă trupe rămase ca să protejeze și să mascheze evacuarea grosului ocupă încă câteva posturi.

Pe la periferie, pe lângă gara Oborului, pe la Arsenal, etc., populația începe să prindă curaj și să devie agresivă. Dar, bine înțeles, ca în totdeauna se comit excese.

Ultimii germani cari pleacă sunt atacați de grupuri răzlețe de femei și copii. Germanii trag în mai multe puncte și omoară câteva femei și câțiva copii.

Drept răzbunare pentru pierderile suferite această populație se dedă la o furioasă operație de jefuire asupra depozitelor de mărfuri dinprejurul Capitalei. In câteva ore depozite mari sunt jefuite, mărfurile împărțite și un numar de speculanți crează depozite la rândul lor.

O parte a populației atacă cartierele evreești și pe evrei. Magazine sunt devastate, câțiva evrei sunt bătuți, mai ales sunt atacați acei evrei cari sub ocupație au slujit pe germani.

Germanii în retragere nu lasă nimic în urma lor, ba își însușesc tot ceeace întâlnesc în cale, mai cu seamă vitele și vehiculele.

Din punct de vedere technic retragerea lor este exemplară. Dar revolta s'a ivit în armată. Cât timp soldații credeau în victorie erau disciplinați, dar în ziua în

care li s'a spus că sunt învinși și că trebuie să evacueze țara, nesupunerea a izbucnit.

Un ofițer român însărcinat cu o misiune pe lângă generalul Mackensen la Sinaia, a întâlnit pe șosele armata germană în retragere. A văzut, cu surprindere, toate automobilele și toți caii ofițerești neocupați. Intrebând un grup de soldați ce explicare are faptul acesta, soldații au răspuns:

— Domnii ofițeri să facă bine să meargă pe jos ca și noi și să îndure ca și noi greutățile drumului.

La Sinaia acelaș ofițer a vazut cum un numar de soldați au dat jos de pe cal pe un ofițer, cum i-au rupt decorațiunile și epoleții și i-au impus ca să împinga, dimpreună cu oamenii din trupă, la un automobil-camion împotmolit.

Câteva zile, până la sosirea autorităților, orașul este lăsat în paza câtorva autorități improvizate. Câteva ziare încep să apară, apoi se anunță sosirea trupelor franceze.

Bine înțeles că zvonurile cele mai fanteziste circulă. Se vorbește despre lupte crâncene între Francezi și Germani, se spune că trupele române au fost respinse spre Buzău, se mai spune că Francezii ar fi fost respinși peste Dunăre.

Nimic adevărat din toate acestea.

Au trecut două zile dela plecarea germanilor și par'că n'au fost în țară de când lumea.

In curând mai toți vor uita și rușinea invaziei și pe cei cari au slujit-o cu credință. Și în curând mulți dintre cei cari au fost în slujba dușmanului vor fi iarăși favoriți ai oamenilor zilei, iar cei cari au ținut cu hotărîre fruntea sus, vor fi tot ei cei prigoniți.

Totuși este o mândrie să fi fost bun român în vremurile urgisite ale îngenunchierii.

Concluziuni

In paginele scrise până aci m'am silit să ating două ţinte: una, să înregistrez cu cea mai întreagă nepărtinire faptele petrecute sub ocupaţiunea Germană, din Noembre 1916 şi până în Octombre 1918, a doua să nu pui patimă adică să nu trec Istoriei impresiunile, sentimentele şi resentimentele mele. De aceea am lăsat să treacă doi ani dela plecarea duşmanului din ţară când numai m'am hotărât să dau aceste pagini publicităţei.

Judecând astăzi cu nepărtinire, cu sânge rece toate faptele petrecute sub administraţiunea germană pot spune că am fost norocoşi dacă am scăpat numai cu atât. Germanii, — mai cu seamă în cele d'ântâi zile ale ocupaţiunei — au ştiut tempera pornirile violente ale Ungurilor şi ale Bulgarilor mai ales. Dacă administraţiunea n'ar fi fost pur germană soarta locuitorilor Capitalei ar fi fost mult mai de plâns.

Despre oamenii politici rămaşi în teritoriul ocupat nu am prea mult de spus.

Petre Carp, de şi germanofil ireductibil, de şi din adâncă convingere partizan al alianţei cu Germania, a ştiut ţine, faţă de armata de ocupaţie, fruntea mult mai sus de cât alţii, cari până în ajun ereau adversari ai germanilor şi acum ereau nehotărâţi. Sunt dator memoriei acestui însemnat om de Stat, care a fost un

rar caracter în politica țărei românești, această mărturisire. Tot timpul cât Capitala României a fost ofensată de stăpânirea dușmană, Petre Carp nu s'a plecat nici măcar o clipă la atitudini înjositoare sau lipsite de bărbăție. Cea mai tare dovadă este faptul că a refuzat puterea ce i'a fost oferită de inamicul țărei.

Acest mare român avea doi copii pe front, din care unul a murit vitejește apărându-și țara. Nici el nu erea mai puțin patriot. Atitudinea lui politică—greșită în ultimile vremuri — a fost totd'auna dictată de trei considerante: iubirea de țară, convingerea că puterea militară germană este de nebiruit, și teama de cotropirea rusească.

In ultimul an al războiului perduse și el încrederea în victoria germană. In timpul ofensivei de pe Somme în Franța, când Germanii au fost siliți să facă un mare pas înapoi și să se fixeze pe linia Hindenburg, un prieten s'a dus să'l vază. Atunci Petre Carp i'a spus:

— Germanii merg rău. In ultimele lupte au avut perderi foarte mari și de oameni și de material. Dacă vor merge tot așa nu mai cred că vor putea învinge.

Petre Carp a văzut greșit, dar el n'a greșit; omul de caracter a rămas drept sub cele mai gingașe și mai grele împrejurări.

D-l Marghiloman n'a avut nici odată linia dreaptă a lui Petre Carp. Neavând încredere în ochîul său, a fost totdeauna un om de manevră. Ceea ce a fost Petre Carp ca om de caracter, D-l Marghiloman a fost ca om al dibăciilor. Și, din punctul d-sale de vedere, s'a strecurat printre stâncile unei situațiuni primejdioase.

Toată grija D-sale după ce a venit la guvern a fost de a ține o linie, care fără a'l deochia față de Germani, să nu'l compromită prea mult în fața țărei.

Cu Germanii a avut chiar multe neplăceri ca unul care erea marcat ca partizan al Austriacilor. A fost un moment când poliția germană îi controla vagonul în care călătorea dela București la Iași și dela Iași la București. Erea bănuit că trece din Moldova în Muntenia, sub travestiri, agenți politici liberali pe cari fățiș îi dedea drept agenți de poliție.

A refuzat să se asocieze la campania carpiștilor pentru detronarea Regelui și a Dinastiei, însă erea sprijinit, în această atitudine, de Contele Czernin. Mai târziu, la guvern a știut păstra o atitudine corectă.

Purtarea sa a fost ea dictată de un sincer patriotizm sau a fost dictată de o dibace prevedere, faptul este că acțiunea'i la guvern n'a fost aceea a unui umil supus față de dușmanul ocupant.

Ceilalți oameni politici cu situațiuni secundare, — de și unii din ei au voit să joace roluri de întâiul ordin,— n'au avut o acțiune hotărâtoare în nici o direcțiune.

* * *

Care a fost înfățișarea morală a populațiunei? Din povestirea de până acum, cititorii acestor pagine, își vor fi făcut o părere.

La toate popoarele și în toate epocile populația civilă are o putere de rezistență mărginită. Populația civilă nu e prea vitează nici odată, din cauza că, alături de bărbați sunt femeile și copiii.

Cu cât un popor este mai civilizăt cu atât are sufletul mai slab în fața neajunsurilor invaziunei. Dupe cum în organizmul animalului, celule primitive și simple au o vigoare superioară celulelor nobile și cu meniri speciale, după cum buruinele cresc puternic în ori ce pământ pe când plantele delicate nu pot trăi de cât în terenuri cultivate cu îngrijire, tot astfel populațiile

primitive îndură cu mai mult stoicizm câlcâiul unui cuceritor.

Nu o dată în Istorie am citit că cetăți pe care garnizoanele puteau încă să le apere, au fost silite să se predea sub sila populației civile istovită. Să nu ne mirăm, dar, dacă nici populația bucureșteană n'a dat dovadă de o prea măreață înfățișare morală față de dușman. Iar cauzele acestei slăbiciuni au fost mai multe.

Intâia cauză a fost dispoziția ori cărei populațiuni civile de a fi lașă în fața unui cotropitor.

A doua cauză a fost de obârșie politică. Fiindcă în țară erea un partid germanofil toate sufletele lașe au găsit în credințele acestui partid, un adăpost onorabil pentru lașitatea lor. Cine primea cu bună voință pe un dușman mai ales pe un german, nu mai erea un fricos ori un lipsit de demnitate și de patriotizm — ceea ce ar fi fost rușinos, — dar erea un om care împărtășea linia politică a D-lui Carp ori a D-lui Marghiloman — ceea ce erea o scuză cu care se puteau chiar mândri.

A treia cauză, prezența în București a unei prea numeroase populații streine, dușmană Românilor, care făcea atmosferă și intimida.

Când populația românească—ori cât de românesc i'a fost sufletul — a văzut străzile Capitalei gemând de mulțimea zecimilor de mii de oameni, — bărbați și femei—care aclamau oștirile cuceritoare și le acopereau de flori, se 'nțelege că și'a perdut încrederea și s'a clătinat. Pe de o parte germanofilii, pe de alta parte această mare mulțime de streini și în plus faima care vestise mai dinainte că Bulgarii n'au măsură în cruzimile lor, au dat Bucureștilor acea înfățișare care a putut autoriza pe ocupanți să spună că populația bucureșteană este o populație lipsită de bărbăție.

A patra cauză a fost teama de măceluri.

Din cei patru ani de războiu balcanic locuitorii bucureşteni aflaseră că ori pe unde au intrat oştirile turce, sârbe, grece ori bulgare au măcelărit fără milă. Au mai aflat că, trecând Dunărea, Bulgarii au săvârşit cele mai îngrozitoare atentate, iar scornitorii de fapte senzaţionale măreau realitatea. De aceia mare parte din populaţie stătea zăvorită şi 'şi aştepta, din ceas în ceas, sfârşitul.

A cincea cauză, prea bunul traiu de până atunci şi lipsa de educaţiune fizică.

Bucureşteanul din toate generaţiile, din scurgerea celor din urmă optzeci de ani trăise, bine şi uşor. Viaţa ieftină, aprovizionare lesne, traiu fără griji, în afară de cele nedespărţite de natura omenească, bucureşteanul şi mai ales bucureşteanca, se credea o fiinţă privilegiată orânduită pe pământ ca să nu ducă lipsă pe nimic. De aceea, la întâile lipsuri şi neajunsuri şi'a pierdut energia sufletească.

Bucureşteanul a dus, din generaţie în generaţie, o viaţă trândavă. Nici vănătoare, nici gimnastică, nici înot, nici călărit, nici tragere în ţintă. Afară de câteva excepţiuni dintr'o anume lume restrânsă, care cultivă un număr de sporturi elegante, toată populaţia cealaltă nu ştie ce este exerciţiul fizic, higienic sau atletic.

Sporturile atletice şi higienice, întărind şi dând mlădiere fibrei musculare, întăreşte pe om în întregime. Ii dă puterea de a umbla mult fără să obosească, îi dă înlesnirea de a se împotrivi unei agresiuni, îi dă dexteritatea de a mână caii, îi dă putinţa ca, în împrejurări primejdioase, să se urce pe un copac, în sfârşit în atâtea momente grele şi neprevăzute ale vieţei îl pune în situaţia de a se apăra şi de a birui.

Nimic nu întăreşte moralul ca încrederea în destoinicia şi puterea proprie. Curajul nu este altceva de

cât conştiinţa forţei, după cum laşitatea este cunoştinţa slăbiciunei.

In acest din urmă războiu adevărul acestor două definiţii a fost învederat în chip strălucit.

In perioada întâia a războiului, dela 15 August 1916 şi până la evacuarea Munteniei, soldaţii noştrii au fost biruiţi, iar înfrângerea lor o datorau *lipsei de unelte*. Soldatul român, constatând slăbiciunea şi inferioritatea lui faţă de soldatul duşman, n'a mai avut destul curaj în luptă. Dar în a doua parte a campaniei, când armata română a fost reorganizată, pe deplin echipată şi dotată cu toate armele moderne, a fost eroul dela Oituz, Măreşti şi Mărăşeşti.

Marele filosof grec Aristotel a definit virtutea: mijlocia între două viciuri; curajul l'a definit: Calea de mijloc între laşitate şi temeritate. Dovada curajului românesc a stat în faptul că, în perioada întâia a campaniei n'a fost temerar şi în a doua parte n'a fost laş.

Dar cultivarea puterei trupeşti — care a lipsit şi lipseşte cu totul populaţiei bucureştene — este una din condiţiile de căpetenie ale izbânzei în războiu.

Cu drept cuvânt spune Alexandru Xenopol în a sa Istorie a Românilor cum că Românii, din vechime, ereau vestiţi în războaie pentru vitejia şi puterea lor fizică. Cavaleria moldovenească erea vestită pentru luptele ei cu suliţa cu două vârfuri: unul subţire şi drept cu care călăreţul împungea şi celalt încârligat cu care apuca şi arunca pe călareţ dupe cal.

De altfel toate popoarele care au fost cuceritoare în antichitate: Grecii şi Romanii, în vremurile noastre Englezii, Germanii şi Americanii sânt toate popoare sportive şi de o mare vânjoşie fizică.

Inţelegând aceste adevăruri putem conchide că nici un popor nu e laş şi nici un popor nu e brav. Curajul, puterea lui de rezistenţă, laşitatea sau slăbi-

ciunea lui morală sunt întotdeauna condiționate de împrejurările istorice, de educația curentă, de pregătirea, încă din timp de pace și din generație în generație pentru înfruntarea grelelor încercări ale vieței.

Și cu toate acestea populația din București nu a capitulat în fața dușmanului.

Popoarele simulează în fața primejdiei ca și, de multe ori, oamenii de Stat. Minciuna, ascunderea gândirei, simularea sunt armele simțului de conservare. Omul cu adevărat tare este acela care poate păstra ascuns în ființa lui ceea ce gândește; omul care exteriorizează prea ușor sentimentele, impresiile și cugetările, este omul slab.

Arma cea mai tare a femeiei, după frumusețe, este puterea cu care nu lasă ca să'i scape nimic din ceea ce o preocupă. Numai acestei puteri a simulației, datoresc bărbații toate înșelăciunile ale căror victime sânt.

Ascunderea gândului este tăria celor cari au de luptat împotriva unor puteri covârșitoare.

In marea ei majoritate populația bucureșteană a rămas credincioasă patriei; acest sentiment l'au manifestat, de câte ori au putut, toate categoriile sociale.

Toate femeile cu demnitate au rămas închise în casele lor în tot timpul ocupațiunei, și nu eșeau de cât pentru trebuințe imperioase. Dacă grădinile de spectacol și sălile de teatru ereau pline de un public amestecat, de un fel de pleavă a orașelor mari, în schimb nici o dată n'au călcat în localurile de petrecere aceia cari purtau în inima lor doliul patriei.

Magistratura s'a arătat vrednică la fel.

Puține luni după intrarea Germanilor în București, la 1 Martie 1917 Administrația militară germană, a

dat o Ordonanță prin care cerea ca tribunalele și curțile să judece în viitor în următoarele condițiuni:

1) Un Comisar al Guvernatorului militar va veghea la apărarea intereselor unui german sau al unui supus al vre-unei puteri aliate care va intenta proces unui român, cu dreptul de a asista la toate ședințele și la deliberările din sala Consiliului și de a face propuneri;

2) Interdicțiunea de a se da hotărârile în numele Regelui României;

3) Crearea unui tribunal german cu competența de a judeca în materie civilă în mod executiv litigiile dintre un român ca reclamant și un german sau un supus al Puterilor aliate ca pârât și după alegerea germanului, diferendele între dânsul ca reclamant și un român ca intimat;

4) Suspendarea dreptului de apel în contra sentințelor corecționale pronunțate de Tribunal.

In fața acestei Ordonanțe care înjosea magistratura țărei, Curtea de Apel în Adunarea dela 23 Aprilie 1917, a delegat pe primul președinte ca să semnaleze autorităței militare cum că magistrații români nu se pot supune înjosirei ce li se impune și au suspendat lucrările, amânând toate procesele pendinte până ce va veni răspunsul Administrației Militare.

Văzând atitudinea demnă și hotărâtă a magistraților, Mareșalul Mackensen a dispus modificarea Ordonanței sale la punctele 1 și 2, dar a menținut-o în ce privește înființarea unui tribunal german și suprimarea dreptului de apel împotriva sentințelor date de tribunal.

La 18 Iunie 1917, magistrații Curței de Apel în număr de 21 s'au întrunit și au protestat din nou împotriva Ordonanței chiar astfel modificată. Protestarea este făcută în termeni foarte energici, coprinși într'o documentată argumentare.

Majoritatea de 15 membrii au hotărât totuşi să-şi reia activitatea, de oarece ar fi rămas foarte multe interese în suferinţă; iar minoritatea de 6 au opinat pentru încetarea totală a activităţei Curţei.

Acest document îl reproduc aci în întregime pentru ca să nu rămâie necunoscut marelui public.

Curtea de Apel din Bucureşti

Adunarea generală dela 18 Iunie 1917 st. n.

Curtea,

Având în vedere adresa Ministerului de justiţie cu No. 2161 din 12 Iunie 1917 prin care comunica Curţei adresa cu No. 3724 din 13 Iunie corent a Administraţiei militară germană în România, coprinzând modificările aduse ordonanţei dela 1 Martie 1917 a comandamentului suprem generalfeldemareşal v. Mackensen, in urma intervenirei făcută în acest scop de reprezentanţii Magistraturei:

Având în vedere că în această ordonanţă relativă «la noua organizaţie a autorităţilor judecătoreşti române în ţinutul Administraţiei militare imperiale germane în România, se prevede: 1) la paragraful 6, numirea unui comisar de către Guvernatorul militar în procesele intentate de un german sau supus al Puterilor aliate contra unui român, spre a veghea la apararea intereselor germanului participant la proces ori a supusului aliat, cu dreptul de a asista la toate şedinţele precum şi la deliberare în Camera de consiliu şi de a face propuneri; 2) la paragraful 3, interdicţiunea de a se întrebuinţa pentru aducerea la îndeplinire a hotărârilor definitive, formula prescrisă de art. 135 cod. proc. civ. în temeiul art. 36 din Constituţiune; 3) la paragraful 6, creearea unui tribunal german cu competinţă de a judeca în materie civilă, în mod exclusiv, litigiile dintre un român, ca reclamant, şi un german sau supus al Puterilor aliate, ca parât, şi, după alegerea germanului, diferendele între dânsul ca reclamant, şi un roman ca intimat; 4) la paragraful 2, suprimarea dreptului de apel în contra sentinţelor corecţionale pronunţate de Tribunal;

Având în vedere că Curtea în adunarea plenară dela 23 Aprilie 1917, a constatat prin încheierea sa, că dispoziţiunile coprinse în ordonanţa de mai sus, sunt contrarii atât legilor naţionale cât şi principiilor de drept internaţional public aplicabile în caz de ocupaţiune de război, şi că unele din ele aduc o atingere directă demnităţei şi independenţei magistraţilor; că în consecinţă, pe de o parte, *a delegat pe Primul preşedinte al ei de a semnala aceste violaţiuni autorităţilor militare superioare germane în drept, şi de a cere înlăturarea lor*, iar, pe de altă parte, *a dispus amânarea tuturor proceselor pendinte până la comunicarea rezultatului demersurilor ce se vor face;*

Având în vedere că Curtea în adunarea generală dela 14 Mai 1917, luând în consideraţiune faptul că, chiar după trecerea unui interval de timp de trei săptămâni, tratativele pentru modificarea ordonanţei dela 1 Martie 1917, nu se terminaseră şi că această întârziere era de natură a prejudicia interesele împricinaţilor în afacerile la cari nu se referea ordonanţa, a dispus a se relua activitatea şi judecarea proceselor lăsate prin ordonanţa a fi judecate conform legilor ţărei şi a se menţine măsura de a fi amânate, până la sosirea rezultatului, numai acelea pentru cari ordonanţa impunea o nouă compunere a instanţei, specificând că aceasta nu implica o acceptare din

partea Curței a situațiunei ce i se creia prin noulle dispozițiuni edictate de Comandamentul suprem;

Având în vedere că din adresa cu No. 3724 din 917 a Administrațiunei militare germane, rezultă că modificările introduse în ordonanța generalului-feldmareșal v. Mackensen, se referă la două puncte: la instituțiunea comisarului (paragraful 6) și la formula executorie (paragraful 3);

Având în vedere, asupra primei modificări, că sistemul relativ la comisar, astfel cum era organizat în ordonanța de mai sus, este acum cu totul schimbat, căci se interzice formal comisarului de a lua cuvântul în ședință sau de a face propuneri și de a asista la deliberare în camera de consiliu, iar Guvernatorul militar nu mai are dreptul de a trimite pe comisar decât în cazul când partea litigantă îi va cere și atunci actul lui este limitat la o simplă asistență la ședință consistând numai în sfaturi date justițiabilului pentru o mai bună apărare a intereselor lui, ceeace exlude cu desăvârșire orice ideie de control din partea lui asupra modului de distribuire a justiției;

Având în vedere, asupra celei de a doua modificări relativă la formula executorie, că în legislațiunea română, Constituțiunea prin art. 36 prescrie că hotărîrile se execută în numele Regelui, ca șef al puterei executive, care este a doua putere din cele trei emanând dela Națiune prin cari funcționează suveranitatea, iară codul de procedură civilă în art. 135, indică formula ce trebue să poarte expedițiile, formulă în care Regele dă putere și poruncește agenților administrației să execute hotărârea, și procurorilor să stăruiască pentru aducerea ei la îndeplinire;

Având în vedere că, în caz de războiu, când un beligerant pătrunde pe teritoriu inamic și se stabilește după încetarea rezistenței, această stare constitue ocupațiunea militară sau de război, ale cărui caractere esențiale și efecte au fost determinate la Conferința Păcei din Haga din 1899 și 1907;

Având în vedere că ocupațiunea de război nu operă un transfer de suveranitate, căci suveranitatea legală, națională subsistă în drept, dar este momentan suspendată în exercițiul ei, iar beligerantul ocupator exercită numai o autoritate de fapt derivând din necesitățile în cari se află de a menține ordinea publică și viața socială, de a administra teritoriul invadat și de a proteja armata sa de ocupațiune, principiu consacrat prin convențiunea dela Haga din 18 Octombrie 1907, relativă la legile și usurile războiului pe uscat;

Având în vedere că din principiul că ocupațiunea de război nu suprimă suveranitatea legală și că juridicțiunea se ezercită în numele suveranității, reiese că dacă legile constituționale ale țărei ocupate prescriu că justiția se dă sau că hotărârile se execută în numele Suveranului, această regulă de drept urmează a'și primi aplicațiunea și în timpul pcupațiunei de războiu;

Având în vedere, însă, că astăzi este constant în doctrina dreptului ginților, că dacă ocupantul se opune la această aplicare, și dacă nu este putință de a concilia exigintele lui cu respectul independenței magistraților, conflictul trebue rezolvit prin întrebuințarea formulei neutre «în numele legei».

Având în vedere că dacă ocupațiunea de război nu atinge instituțiunile judecătorești locale și dacă ocupantului îi incumbă cea mai strictă datorie de a nu aduce nici o știrbire demnității și independenței magistraților, aceștia, la rândul lor trebue să țină seamă de faptul major al ocupațiunei și de consecințele ce rezultă din punctul de vedere al dreptului internațional;

Având în vedere că în ordonanța Comandamentului suprem german se cere autorităților judecătorești române a nu executa hotărârile definitive în numele suveranului, ci a învesti expedițiile chiar cu acea formula doctrinară neutră „în numele legei".

Având în vedere că prin adresa cu No. 3724 din 1917 a Administrațiunei militare germane, se autoriză instanțele judiciare ca, întrebuințând formula „în numele legei", să se refere la art. 36 din Constituțiune și la art. 135, texte cari, după cum s'a văzut, ordonă executarea hotărârilor în numele Regelui.

Considerând că prin această modificare adusă ordonanței din 1 Martie

1917, se înlătură scrupulele de conştiinţă ale magistraţilor rezultând din întrebuinţarea unei alte formule executorie, întru cât prin referire la art. 36 din Constituţiune şi la art. 135 cod. pr. civ., se precizează, se explică înţelesul restrâns ce trebue dat formulei „în numele legei"; că, în asemenea condiţiuni, ea coprinde în esenţă toate elementele formulei executorie constituţională, aşa că aplicarea ei nu mai poate întâmpina dificultăţi;

Având în vedere că, tot din adresa de mai sus a Administraţiunei militare germane se constată, că nu s'a încuviinţat modificarea şi a celorlalte dispoziţiuni din ordonanţa dela 1 Martie 1917, relative la suprimarea dreptului de apel în contra sentinţelor corecţionale ale Tribunalului (paragr. 2) şi la creiarea unui Tribunal german cu competinţă de a judeca şi litigiile civile dintre români şi germani sau supuşi ai Puterilor aliate (paragr. 6).

Având în vedere că dispoziţiunea din paragraful 3 al ordonanţei dela 1 Martie 1917, care suprimă dreptul de apel în materie corecţională este, pedeoparte, absolut nedreaptă şi periculoasă, căci Tribunalul Român, în urma unei recente modificări a legislaţiunei, nemai judecând decât un număr restrâns de delicte, pe cele mai grave, cari atrag pedepse mari şi decăderi de drepturi, se ridică inculpaţilor garanţia instanţei superioare, iar, pe de altă parte, dispoziţiunea din paragraful 3, violează art. 43 din Conventiunea dela Haga din 18 Octombrie 1907, referitoare la legile şi uzurile războiului pe uscat, care nu permite beligerantului ocupător a suspenda sau modifica legile în vigoare în ţara ocupată, decât în caz de absolută împiedicare, adică când aplicarea lor este în conflict cu necesităţile războiului, şi nu se vede cum existenţa şi exerciţiul dreptului de apel în procesele penale de competinţa Tribunalelor Române, ar putea împiedica atingerea scopului războiului sau periclita siguranţa armatei de ocupaţiune [1];

Avand în vedere, în ce priveşte creiarea unui Tribunal civil german, că nu numai doctrina de drept internaţional public, dar chiar şi publicaţiunea secţiunii istorice a Marelui Stat Major german, „Kriegsbrauch im Landkriege", interzic beligerantului ocupător de a institui noui juridicţiuni în materie civilă când instanţele naţionale locale funcţionează în mod regulat, şi nu-l autoriza a înfiinţa decât tribunale excepţionale, Curţi marţiale, în cazul când conduita locuitorilor fac această măsură necesară;

Având în vedere că instituirea fără niciun motiv a acestui Tribunal cu competinţa de a judeca litigiile dintre români şi germani sau supuşi ai Puterilor aliate, are consecinţe de o gravitate excepţională, căci sustrage pe Român dela judecătorii lui naturali, obligandu-l a se adresa unui Tribunal străin, care din cauza stărei de război este lovit de o prezumţiune de parţialitate, fără a-i da vre-o garanţie că va găsi acolo o judecata nepartinitoare, şi introduce în timpurile actuale un sistem de capitulaţiuni cu un caracter mai grav chiar decât acelea cari se aplicau în Turcia în favoarea Puterilor creştine;

Considerând că faţă cu asemenea dispoziţiuni din ordonanţa de mai sus, cari violează în mod atât de flagrant principiile de drept şi de echitate şi a căror suprimare a fost cerută de reprezentanţii Magistraturii, dar nu a fost admisă, ar urma ca Curtea să declare că este loc, fără a abdica dela funcţiunile ei, să înceteze provizoriu toate lucrările şi să se retragă;

Considerând, însă, pe de altă parte, că interesul locuitorilor din ţara ocupată care trebue să găsească satisfacerea în funcţionarea formală şi continuă a instanţelor judiciare, obligă pe magistraţi a nu părăsi postul şi a'şi îndeplini mai departe misiunea lor; că pentru dânşii aceasta este o datorie socială din cele mai imperioase, după cum a reamintit şi ministrul de justiţie prin circulara No. 40080 din 12 Noembrie 1916, adresată autorităţilor judecătoreşti din Ţară în momentul invaziunei; că abdicarea dela funcţiunile lor, ar avea ca consecinţe de a abandona administraţiunea justiţiei, indispensabilă securităţei generale, în mâinele învingătorului ocupant şi de a priva populaţiunea, chiar pentru litigiile dintre naţionali, cari formează

---

1) Prin ordonanţa No. 340 din 10 Noembrie 1917, autoritatea militară germană a revenit şi asupra acestui punct şi a admis din nou dreptul de apel în materie penală.

obiectul a marei majorităţi a proceselor, de judecătorii lor fireşti din timpul de pace, şi de influenţa morală, atât de utilă, ce magistratura Ţării exercită în starea de perturbaţiune ce produce ocupaţiunea militară;

Considerând că numai aceste interese de ordin cu totul superior, a căror ocrotire se impune magistraţilor în timpul de război şi de care nu este cu putinţă a nu se ţine seama, opresc Curtea de a recurge la măsura extremă de a suspenda toate lucrările şi o hotărâsc de a continua să-şi exercite funcţiunile ei, continuare devenită posibilă prin modificările aduse ordonanţei din 1 Martie 1917, din cari Curtea a luat act.

Pentru aceste motive,

Decide, cu majoritate de 15 voturi contra 6, din numărul de membri prezenţi, de a-şi relua întreaga activitate şi de a continua să-şi îndeplinească înalta ei misiune.

Făcut astăzi 18 Iunie 1917.

(ss) Oscar N. Nicolescu; Ioan Baştea; I. Coandă; G. A. Mavrus; Dimitrie G. Maxim; D. A. Mavrodin; N. Bădescu-Roşiori; Al. Dem. Oprescu; I. Dimancea; N. N. Săulescu; C. M. Oprescu; Al. G. Negrescu; C. Protopopescu; C. C. Bosie;

Grefier: (ss) **N. Brătianu**

OPINIE SEPARATĂ

Subsemnaţii fiind de acord cu majoritatea în ceeace priveşte gravitatea dispoziţiunilor din Ordonanţa Comandamentului Superior german şi mai ales acelea referitoare la înfiinţarea Tribunalelor excepţionale şi sustragerea Românului dela Judecătorii săi naturali, suntem de părere că este cazul însă ca Curtea să înceteze în totul activitatea sa.

(ss) Şt. Urlăţeanu; Em. Miclescu; D. I. Diaconescu; Ionescu-Dolj; Gr. Sevescu; N. Algiu.

* * *

Cele coprinse în această deciziune au fost aduse la cunoştinţa Ministerului de Justiţie cu adresa No. 559 din 2 Iunie 1917.

Acelaşi simţimânt de mândrie şi neatârnare l'au manifestat şi femeile care au fost arestate pe la mânăstiri, acelaşi fior patriotic a străbătut întreaga populaţie, în ziua în care duşmanul biruit a plecat din Bucureşti.

* * *

Cu multă dreptate s'a zis că nenorocirea este o înţeleaptă învăţătoare. Dar nenorocite sunt popoarele

cari nu știu să tragă învățăminte și foloase din nenorocire.

Nenorocirea pentru un popor este ca materiile dejectale pentru un pământ de cultură. Pământul fertil nu suferă atingerea murdăriilor de cât spre a da în schimb o producție bogată de plante superioare. Poporul, care după urma nenorocirilor sale nu se alege cu înobilarea simțirilor și cu îmbogățirea minței, rămâne numai cu umilința și cu rușinea.

Să nădăjduim că invaziunea a lăsat după plecare, întocmai precum apele Nilului lasă după retragere, un pământ roditor, un suflet superior pregătit pentru cultura frumoaselor sentimente și a marilor idei.

București, 1921.

